

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

JAKA SLUGA

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Športno treniranje

Kondicijsko treniranje

GENEZA JUDA

DIPLOMSKO DELO

MENTOR

doc. dr. Tomaž Pavlin

RECENZENT

doc. dr. Primož Pori

KONZULTANT

prof. dr. Damir Karpljuk

Avtor dela

JAKA SLUGA

Ljubljana, 2013

Zahvala

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Tomažu Pavlinu za pomoč pri izdelavi diplomskega dela. Hvala tudi družini za podporo in potrpežljivost v času mojega študija. Posebna zahvala gre sestri Neži, ki je opravila lekturo in puncu Niki, ki mi je ves čas stala ob strani in me vzpodbujala pri pisanju diplomskega dela.

Ključne besede: judo, zgodovina, jujutsu, bujutsu, budo, Jigoro Kano, japonske borilne veščine

GENEZA JUDA

Jaka Sluga

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2013

Strani 90, slike 2, viri 25

IZVLEČEK

Namen diplomskega dela je predstaviti razvoj juda iz klasičnih japonskih borilnih veščin v šport. Olimpijski judo, kot ga poznamo danes, izvira iz tehnik, ki so jih klasični japonski bojevniki uporabljali na bojiščih fevdalne Japonske. Bojevniki so se v zaključni fazi boja ali kadar so ostali brez orožja, posluževali sistema kontaktnega boja, ki se imenuje *yoroi kumiuchi*. Iz te veščine so se v obdobju miru razvili sistemi kontaktnega boja, ki so uporabni tudi v vsakdanjem življenju, danes pa jih s skupnim izrazom imenujemo *jujutsu*. Ob koncu obdobja Edo (1868) je bilo na Japonskem že najmanj 179 različnih *jujutsu* stilov. Mladi Jigoro Kano je preučeval nekatere izmed njih, postopoma pa jih je nadgradil in prilagodil zahtevam moderne japonske družbe. Leta 1882 je odprl svojo šolo, ki jo je poimenoval Kodokan Judo.

Keywords: judo, history, jujutsu, bujutsu, budo, Jigoro Kano, japanese martial arts

GENESIS OF JUDO

Jaka Sluga

University of Ljubljana, Faculty of sport, 2013

Pages 90, figures 2, references 25

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to present development of judo from traditional japanese martial arts into sport. Olympic judo as we know it today, has origins in techniques, which were used by classical japanese warriors on the battlefields of feudal Japan. In the final phase of the battle or when the weapons were broken or lost, the warriors had to depend on armoured grappling method called *yoroi kumiuchi*. In the time of peace hand-to-hand combat systems for use in everyday life developed from *yoroi kumiuchi*. Generic term for these systems is *jujutsu*. By the end of the Edo period (1868) there were at least 179 recorded styles of jujutsu in Japan. Young Jigoro Kano studied some of these styles, he upgraded them and adjusted them to the needs of the modern japanese society. In 1882 he opened his own school, which he named Kodokan Judo.

Kazalo

1	Uvod.....	8
2	Metode dela.....	11
3	Razprava.....	12
3.1	Temeljni pojmi in časovna preglednica.....	12
3.2	Klasični bojevniki na Japonskem	14
3.2.1	Obdobje Heian (794-1185).....	15
3.2.2	Obdobje Kamakura (1185-1333)	16
3.2.3	Obdobje Muromachi (1333-1568)	20
3.2.4	Obdobje Azuchi-Momoyama (1568-1600).....	23
3.2.5	Obdobje Tokugawa (Edo) (1600-1868)	26
3.2.6	Obdobje Meiji (1868-1912)	31
3.3	Razvoj borilnih veščin na Japonskem	32
3.3.1	<i>Bujutsu</i>	33
3.3.2	Zasuk v borilni orientaciji	37
3.4	<i>Bujutsu ryu</i>	39
3.4.1	<i>Ryugi</i> – bistvo vsakega <i>ryuja</i>	40
3.4.2	Ohranjanje tradicije skozi generacije	40
3.4.3	Legende o nastanku prvih <i>ryujev</i>	42
3.4.4	Zgodovinska dejstva o nastanku prvih <i>ryujev</i>	43
3.4.5	<i>Ryuji</i> v obdobju Tokugawa	44
3.5	Razvoj neoboroženih metod boja na Japonskem.....	45
3.5.1	<i>Grapping</i> v japonski mitologiji.....	45
3.5.2	<i>Sumai</i>	46
3.5.3	<i>Kumiuchi</i> in <i>jujutsu</i>	46
3.5.4	<i>Jujutsu</i> za navadne ljudi	53
3.6	<i>Jujutsu ryu</i>	54

3.6.1	Prvi zgodovinski viri o <i>jujutsu</i> šolah.....	55
3.6.2	Razdelitev in značilnosti <i>jujutsu</i> tehnik	56
3.6.3	Metode vadbe <i>jujutsuja</i>	57
3.6.4	Razvrstitev glavnih <i>jujutsu ryujev</i>	57
3.6.5	Kitajski vpliv na <i>jujutsu</i>	68
3.6.6	<i>Jujutsu</i> v obdobju Meiji.....	69
3.7	Jigoro Kano in Kodokan Judo	71
3.7.1	Družinsko ozadje.....	71
3.7.2	Šolanje in akademska pot.....	73
3.7.3	Jigoro Kano in borilne veščine.....	74
3.7.4	Ustanovitev juda.....	76
3.7.5	Širitev juda po državi	79
3.7.6	Judo postane šport	81
3.7.7	Razlogi za razcvet juda	85
4	Sklep.....	87
5	Viri	89

Kazalo slik

Slika 1:	Okvirni časovni pregled dejavnikov, ki so bistveno vplivali na razvoj juda.....	13
Slika 2:	Razvrstitev glavnih <i>jujutsu ryujev</i>	59

1 Uvod

Kaj je judo? Na to vprašanje ni enostavnega odgovora, saj različni ljudje judo dojemajo na različne načine. Judo je lahko šport, borilna veščina, umetnost, rekreacijska aktivnost, okno v japonsko kulturo, sredstvo samoobrambe, za mnoge ljudi pa je judo tudi način življenja. Je eden izmed najbolj popularnih športov in hkrati ena izmed najbolj razširjenih borilnih veščin na svetu. Da bi lažje razumeli, kaj je judo, je potrebno poznati njegove korenine in zgodovino.

Judo je širša svetovna javnost spoznala leta 1964 v Tokiu, ko so ga kot prvi borilni šport uvrstili na olimpijske igre. To je bila prelomna točka v moderni zgodovini juda, za katero ima največ zaslug nedvomno Jigoro Kano, ki je judo ustanovil leta 1882. Kano je bil nadpovprečno izobražen človek z zelo vplivnim družinskim ozadjem. Njegova vizija, inteligenca, organizacijske sposobnosti in predanost so vodile razvoj juda tudi skozi zelo temačna obdobja japonske zgodovine. Brez njega judo nedvomno ne bi postal to, kar je danes. Najverjetneje bi ostal samo eden izmed širši javnosti popolnoma neznanih *jujutsu* stilov, ki povečini niso našli svojega mesta izven meja Japonske. (Hoare, 2009)

Kljub temu, da je judo ustanovil Jigoro Kano, pa ne moremo trditi, da gre za njegov izum, saj je judo plod več kot tisoč let dolgega procesa, ki se je odvijal na japonskem otočju. Borilne tehnike, ki so jih japonski bojevniki uporabljali na bojiščih fevdalne Japonske, so originalni vir sodobnega olimpijskega juda. Japonska kot država je bila ustvarjena z medsebojnim prepletanjem različnih kompleksnih procesov, v katerih so klasični profesionalni bojevniki (bušiji) igrali pomembno vlogo. Obdobje od osmega do konca šestnajstega stoletja je bilo zaznamovano s skoraj neprekinjenimi notranjimi vojnami, kar je omogočalo bojevnikom, da so klasične borilne veščine (*bujutsu*) razvili do najvišje stopnje tehnične dovršenosti. V tem obdobju so bojevniki, z namenom formalizirati in ohranjati praktične sisteme boja, ustanovili borilno tradicijo, imenovano *ryu*. (Dreager, 1973a)

Obdobje miru v obdobju Edo je privedlo do propadanja bojevniškega razreda, klasični bojevniški duh pa je močno oslabil s prehodom borilne usmerjenosti iz borbene sfere v območje, kjer je najpomembnejši užitek posameznika. V tem obdobju je željo po samozaščiti zamenjala želja po samoizpopolnjevanju, svojo pomembno vlogo je izgubil *bujutsu*, medtem ko se je začel razvijati vedno bolj prestižen *budo* (spiritualno usmerjeni sistemi). (Draeger, 2007b)

Kadar je bojevnik na bojišču ostal brez orožja, se je moral zanesti na uporabo praktičnega sistema kontaktnega boja, ki se imenuje *yoroi kumiuchi*. Iz te veščine so se v obdobju miru razvili sistemi kontaktnega boja, ki so uporabni tudi v vsakdanjem življenju, danes pa jih s skupnim izrazom imenujemo *jujutsu*. (Hoare, 2009)

Jujutsu se je hitro razvijal in ob koncu obdobja Edo je bilo na Japonskem že najmanj 179 različnih *jujutsu* stilov. Mladi Jigoro Kano je preučeval nekatere izmed njih, postopoma pa jih je nadgradil in prilagodil zahtevam moderne japonske družbe. Leta 1882 je odprl svojo šolo, ki jo je poimenoval Kodokan Judo. V nekaj letih je judo postal zelo priljubljena disciplina, ki je povsem zasenčila tradicionalne *jujutsu* stile, ti pa so začeli propadati. Judo je torej produkt dolgotrajnega razvoja, ki se je odvijal v različnih okoljih, nanj pa je vplivalo mnogo izvrstnih bojevnikov. Nekateri izmed njih so našli posmrtno slavo v zgodovinskih spisih, drugi pa so se neupravičeno izgubili v pozabi. (Mol, 2001)

Judo je danes znan predvsem kot olimpijski šport, ki je izjemno priljubljen po vsem svetu.

Tudi v Sloveniji je predvsem po zaslugi vrhunskih rezultatov slovenskih judoistk in judoistov naraslo zanimanje javnosti za judo, zato ne preseneča, da je vsako leto več otrok vključenih v različne programe vadbe po klubih po vsej Sloveniji. Kot trener juda sem opazil, da ima tako laična kot tudi strokovna populacija zelo slabo predstavo o izvoru in razvoju tega športa. To niti ne čudi, saj je v slovenskem jeziku na voljo zelo malo informacij o koreninah juda.

Večina del, ki so dostopna slovenski javnosti, pa opisuje razvoj juda po njegovem formalnem nastanku, torej po letu 1882. Zelo malo je v slovenščini napisanega o samih okoliščinah in pogojih, ki so omogočali nastanek juda. Problem je verjetno v tem, da je tudi nabor literature v angleškem jeziku na to temo zelo omejen in težko dostopen slovenskim ljubiteljem juda. V diplomskem delu zato želimo predstaviti ključne zgodovinsko-družbene dejavnike, ki so vplivali na genezo juda. Da bi lahko kar najbolj razumljivo predstavili razvoj juda, moramo precej na široko zastaviti problematiko. Preučiti moramo zgodovinske dejavnike, ki so omogočili vzpon bojevniškega razreda na Japonskem, saj so izključno po zaslugi klasičnih bojevnikov borilne veščine zasedle tako pomembno mesto v japonski zgodovini in kulturi.

Ker enotna definicija razvojne poti juda iz tradicionalnih veščin ne obstaja, moramo preučiti dognanja avtorjev, ki raziskujejo različna področja japonske borilne kulture in zgodovine ter izluščiti tiste ugotovitve, ki so po našem mnenju bistvene za razumevanje nastanka modernega juda. Poseben poudarek je namenjen opisu preobrazbe klasičnih borilnih veščin v spiritualno-estetsko obliko vadbe, ki je bila namenjena vsem slojem prebivalstva. Podrobno

želimo preučiti tehnične lastnosti glavnih *jujutsu* šol tokugawskega obdobja in poiskati ter predstaviti kurikulume tistih šol, ki so v tehničnem smislu najbolj vplivale na nastanek juda.

Kljub temu da gre mnoge razloge za današnjo popularnost juda iskati v dogodkih po letu 1900, pa je fokus diplomskega dela usmerjen predvsem v čas pred ustanovitvijo juda (1882). Vseeno pa želimo v zadnjem delu naloge poiskati razloge za popularnost juda na Japonskem kmalu po njegovi ustanovitvi. Poiskati hočemo razlike med judom in klasičnim *jujutsujem* in predstaviti preobrazbo juda iz borilne veščine v šport. Kmalu po letu 1900 judo namreč pridobi kritično maso in popularnost na Japonskem, tradicionalni *jujutsu* pa začne izginjati. Judo sicer olimpijski šport postane šele leta 1964, kar je bil plod prizadevanj mnogih navdušencev, v prvi vrsti Jigora Kana, vendar pa podrobnosti vzpona juda med olimpijske športe ne bomo opisovali, saj je končni cilj diplomskega dela opisati preobrazbo juda iz borilne veščine v šport.

Konkretni cilji diplomskega dela so:

- predstaviti podrobnosti vzpona japonskega bojevniškega razreda in njegovega vpliva na razvoj klasičnih borilnih veščin (*bujutsu*) in borilnih tradicij (*ryu*);
- predstaviti razloge za razpad bojevniškega razreda in izumrtje klasičnih borilnih veščin ter nastanek *buda*;
- razčleniti *jujutsuja* na posamezne veje ter podrobneje predstaviti tiste stile, ki so bistveno vplivali na razvoj juda;
- poiskati razloge za prevlado juda nad tradicionalnimi *jujutsu* sistemi, ki so večinoma izumrli;
- opisati preobrazbo juda v šport.

2 Metode dela

Izdelava diplomskega dela je monografskega tipa. Uporabljena je bila deskriptivna metoda dela, ki temelji na tuji literaturi ter člankih z medmrežja.

Nekaj težav smo imeli pri zapisovanju in pregibanju besed iz japonskega jezika. To področje je v slovenščini precej nerazjasneno, saj se japonologi ne strinjajo s trenutno veljavnim načinom zapisovanja japonskih besed v slovenščini, kot ga zahteva Slovenski pravopis iz leta 2001. Leta 2009 so v reviji Azijske in afriške študije objavili članek z naslovom »Predlogi za zapisovanje in pregibanje besed iz japonskega jezika«. Predloge je sprejel kolegij katedre za japonologijo Oddelka za azijske in afriške študije FFUL oktobra 2009. Pri zapisovanju japonskih besed smo skušali upoštevati njihove predloge. Za večino japonskih besed smo uporabili standarden latiničen zapis japonskih besed – hepburnov sistem, ki ga uporablja tudi večina ameriških avtorjev, na katere smo se sklicevali. Izjema so nekatere že uveljavljene poslovenjene oblike. Japonske besede so v diplomskem delu zapisane ležeče. Za vse japonske besede smo ob njihovi prvi omembi poiskali slovenski prevod, vendar smo nekatere v nadaljnjem besedilu obdržali v japonščini, saj menimo, da bi s prevajanjem izgubile del pomena. Temeljne besede, ki se ves čas ponavljajo, so posebej razložene v naslednjem podpoglavju, bolj točen pomen pa je razviden iz konteksta v sami razpravi.

Druga omejitev, na katero smo naleteli, je zelo omejena literatura. Velikokrat se je zgodilo, da smo se bili pri določenem problemu prisiljeni opreti samo na en vir, ker več virov, ki bi se posvečali temu problemu, v nam razumljivem jeziku ne obstaja oziroma nam v trenutku pisanja diplomskega dela niso bili dostopni. Povzemali smo predvsem podatke iz knjig in člankov, ki so jih nekateri zahodni avtorji povzeli neposredno iz japonskih virov.

3 Razprava

3.1 Temeljni pojmi in časovna preglednica

Bujutsu – borilne veščine, ki so bile namenjene dejanski uporabi na bojišču oziroma preživetju bojevnikov, ki so se posluževali uporabe teh sistemov. Značilno je, da so jih razvili člani bojevniškega razreda, namenjene so izključno bojevnikom, nastale pa so pred letom 1868. (Draeger, 2007a)

Budo – sodobni borilni sistemi in discipline, ki so nastali po ustanovitvi civilne družbe na Japonskem (po letu 1876, torej po prepovedi nošenja mečev v javnosti). (M. Skoss, 1993) *Budo* so spiritualni sistemi, za katere ni nujno, da so jih razvili bojevniki ali da so bili razviti za bojevnike. Njihov glavni namen je samoizpopolnjevanje posameznika. (Draeger, 2007a)

Ryu – dobesedno *ryu* lahko prevedemo kot stil, sistem ali šola. Bolj ustrezen pomenski prevod pa je, da je *ryu* življenska tradicija, znotraj katere se doktrine prenašajo iz generacije v generacijo. (Mol, 2001)

Buši – s to besedo imenujemo aristokratske bojevnike fevdalne in protofevdalne Japonske. V slovenščini se uporabljata tudi izraza klasični bojevniki in vojaško plemstvo. Eden izmed činov klasičnih bojevnikov je tudi samuraj. (Draeger, 2007a)

Šogun – »vojaški poveljnik«. Častni naslov, ki ga je lahko cesar dodelil vojaškemu generalu in ga s tem razglasil za svojo podaljšano vojaško roko. V praksi je bil šogun ponavadi absolutni vladar japonske, cesar pa je bil samo nominalni vladar države. (Draeger, 2007a)

Daimyo – dobesedno pomeni »veliko ime«. Ta izraz se uporablja za vplivne veleposestnike, ki so v obdobju fevdalne Japonske obvladovali nedovisna področja – **hane**. Za zaščito svojih interesov in ozemlja so si sestavili lastne vojaške enote. *Daimyji* so bili podrejeni šogunu, ki je ponavadi prihajal iz njihovih vrst. (Draeger, 2007a)

Bakufu (šogunat) – oblika vojaške vlade, ki je bila na Japonskem prisotna med leti 1192 in 1868. Vodja *bakufuja* je bil šogun. (Draeger, 2007a)

Grappling – generični angleški izraz, ki pokriva tehnike, ki se uporabljajo v različnih borilnih veščinah ali borilnih športih. *Grappling* tehnike razvrščamo na naslednje skupine: prijemi,

meti, imobilizacije (končni prijemi), vzvodi, davljenja in vse obrambe v omenjenih situacijah. V nekaterih borilnih veščinah tehnike *grapplinga* poučujejo kombinirano z udarci in uporabo orožja, kljub temu pa omenjena elementa sama po sebi ne spadata v *grappling*. Med *grappling* tehnike torej spadajo vse tehnike, ki se uporabljajo v judu in v starejših borilnih veščinah, iz katerih se je judo razvil. V slovenščini generični izraz, ki bi zajemal vse omenjene tehnike, ne obstaja, zato smo se odločili, da bomo v diplomskem delu uporabljali angleško besedo. Pri iskanju ustreznega slovenskega izraza smo naleteli na nekatere poizkuse prevodov kot sta »goloroki boj« in »neoboroženi kontaktni boj«, vendar pa smo se odločili, da ju ne bomo uporabili, saj nista jasno definirana, večina ljudi pa z nobenim od njiju ni seznanjena. V stroki je uporaba besede *grappling* že zelo razširjena in menimo, da se lahko samo z uporabo te besede izognemo nepotrebnim nesporazumom. Zaradi vse večje popularnosti borilnih športov, ki bazirajo na *grapplingu*, pa mislimo, da je nujno potrebno, da se čim prej poišče ustrezen slovenski izraz.

Obdobje Heian (794-1185)	<ul style="list-style-type: none"> - v začetku tega obdobja zgradijo Butokuden, eno izmed prvih institucij, ki je bila namenjena treningu borilnih veščin
Obdobje Kamakura (1185-1333)	<ul style="list-style-type: none"> - 1192 Yoritomo postane šogun – vojaško plemstvo prevzame kontrolo nad državo - <i>yoroikumiuchi</i> postane v tem obdobju del priprave na spopade med bojavniki
Obdobje Muromachi (1333-1578) in Obdobje Sengoku (1467-1573)	<ul style="list-style-type: none"> - v tem obdobju nastanejo prvi borilni <i>ryuji</i> - okoli 1450 Katori Shinto Ryu - 1532 Takenouchi Ryu - 1543 pojav strelnega orožja na Japonskem
Obdobje Azuchi-Momoyama (1568-1600)	<ul style="list-style-type: none"> - naborniki s pomočjo strelnega orožja začnejo izpodrivati klasične bojavnike - 1575 bitka pri Nagashinu
Obdobje Tokugawa (1600-1868)	<ul style="list-style-type: none"> - razvoj tehnik uporabnih v obdobju miru; nastanek <i>buda</i> - 1630 pojavi se izraz »<i>jujutsu</i>« - 1637 Kito Ryu - 1724 dokazano se začne uporabljati izraz »judo« (Jikishin Ryu) - okoli 1830 Tenjin Shinyo Ryu
Obdobje Meiji (1868-1912)	<ul style="list-style-type: none"> - 1882 Kodokan Judo - 1884 prva tekmovanja v judu - 1900 standardizirana pravila v judu

Slika 1: Okvirni časovni pregled dejavnikov, ki so bistveno vplivali na razvoj juda

V preglednici na sliki 1 so zajeti nekateri dogodki in družbene spremembe, ki so bile bistvene za nastanek in razvoj juda.

3.2 Klasični bojevniki na Japonskem

Beseda *buši* je japonski izraz za bojevnika; vendar pa ne moremo vseh japonskih bojevnikov imenovati *bušiji*. Izraz je najbolj primeren za opis klasičnih aristokratskih bojevnikov protofevdalne in fevdalne Japonske od 9. do 19. stoletja. A celo v tem razponu ne moremo vseh bojevnikov imenovati *bušije*. Oda Nobunaga in Toyotomi Hideyoshi sta na primer novačila naborniške bojevnike brez ustreznega znanja, ki jih nikakor ne moremo enačiti s klasičnimi bojevniki. Drugi primer pa najdemo v obdobju Tokugaw, ki klasičnih bojevnikov niso potrebovali, zato so bili ti, sicer *bušiji* po rojstvu, nekvalificirani za boje in si tega naziva niso zaslužili. (Draeger, 2007a)

Poznamo več stopenj ali činov klasičnih bojevnikov, ki so odvisni od družbenega statusa posameznika, njegovih borilnih zaslug in od stopnje naklonjenosti, ki jim jo je izkazoval šogun. Eden izmed teh činov, nikakor pa ne najvišji, je bil tudi samuraj. Prvotno, v obdobju klasične Japonske, se je pojem samuraj nanašal na služabnike, ki so stregli plemstvu. Edini stik, ki so ga ti ljudje imeli z bojevniki, so bile stražarnice, kjer so bili velikokrat prisotni, ko so bojevniki sprejemali ukaze s strani nadrejenih. Celo po tem, ko se je izraz samuraj začel uporabljati za bojevnike določenega tipa (verjetno v 14. stoletju), se te konotacije »uslužnosti« niso mogli povsem znebiti. Zato je neustrezno, če vse klasične bojevnike imenujemo samuraji, ali da sklepamo, da so samuraji kot skupina vladali Japonski v kateremkoli obdobju. (Draeger, 2007a)

Različne metode treninga *bujutsuja* so bile zasnovane, da bi bojevniki lažje preživeli in dominirali na bojišču. Na Japonskem se je razvilo socio-kulturno okolje, v katerem je bil bojevnikiški razred več stoletij v samem družbenem vrhu. Čeprav je bojevnikiškoaristokratski razred obstajal tudi drugod po svetu, pa mu nikjer ni uspelo tako dolgo obdržati statusa vodilnega družbenega sloja. Ta privilegiran položaj bojevnikov je vodil v tako podrobno izpopolnjevanje borilne kulture, kot ga niso poznali v nobeni drugi državi. Če želimo razumeti

podrobnosti razvoja japonskih borilnih veščin, potem je bistveno razumevanje položaja klasičnih bojevnikov v različnih obdobjih japonske zgodovine. (Armstrong, 1995)

Starodavni Japonci so se ukvarjali z lovom in agrikulturo, preden so postali profesionalni bojevniki; kljub temu pa so se bili vedno pripravljene braniti pred oboroženim ali neoboroženim nasprotnikom. Zaradi želje po nadvladi nad drugimi skupinami, pridobitvi ekonomske koristi, branjenja ugleda ali časti skupine, povečanja osebnega prestiža ali pa preprosto zaradi želje po pustolovščini so se japonski bojevniki od prazgodovine naprej mobilizirali pod različnimi zastavami. Neusahljiva sla po prevladi nad okoliškimi skupinami in iz nje boj za oblast je rodila ambicije po narodni enotnosti in potrebo po vrhunsko usposobljenih bojevnikih. (Draeger, 2007a)

Bojevniški razred je svoj pohod na oblast začel v Heianskem obdobju, zato podrobnosti življenja na Japonskem pred obdobjem Heian ne bomo podrobneje opisovali, saj niso bistvene za predmet diplomskega dela.

3.2.1 Obdobje Heian (794-1185)

V tem obdobju je cesarski dvor v Kjotu poskrbel za kulturni razcvet; principi in dvorjani so se večino časa ukvarjali z umetnostjo in kulturo v prestolnici, na račun česar jim je oblast nad državo začela polzeti iz rok. Veleposestniki in državni guvernerji provinc so imeli vedno večja pooblastila, za zaščito ozemlja in lastnih interesov (pobiranje davkov) pa so lahko oblikovali svoje vojaške enote. Na račun moči bojevniških enot se je hitro začel povečevati vpliv družin veleposestnikov in aristokratske enote so kmalu prevladoval nad guvernerskimi. Centralna oblast je začela izgubljati na pomenu, cesar pa je kmalu povsem izgubil kontrolo nad provincami. (Henshall, 2012)

Leta 935 je veleposestnik Masakado iz družine Taira nasilno povečal svoj teritorij, sam sebe pa je oklical za cesarja. Na ta način je pokazal, kakšno moč ima novi sloj aristokratskih družin. Upor je bil zadušeno po petih letih, Masakado pa ubit. Cesar je zmagal predvsem zaradi pomoči preostalih aristokratskih družin, katerih moč je ves čas naraščala. S tem, ko se je cesar obrnil po pomoč k bojevniškemu klanu, jih je vpletel v državno politiko. Z naraščajočim vplivom družin so se začeli konflikti med družinami. Najmočnejši med njimi sta bili družini Taira in Minamoto, ki sta imeli cesarske korenine. Za bojevnike, ki so

predstavljali izvor moči aristokratskih družin, se je v tem obdobju oblikoval izraz buši. (Collcut idr. 1988; Storry, 1987)

Obe družini sta postali tako vplivni, da sta se začeli vmešavati v zadeve regentske družine Fujiwara, kar je pripeljalo do padca centralne oblasti. Za oblast sta se leta 1156 spopadla Kiyomori Taira in Tameyoshi Minamoto. Zmago si je priborila družina Taira, kar je Kiyomoriju omogočilo nastanitev v prestolnici na dvoru družine Fujiwara. Imel je veliko moč, vendar pa ne moremo reči, da je postal vrhovni vladar države. V vrstah družine Taira je bil tudi Tameyoshijev sin Yoshitomo Minamoto. Yoshitomo je bistveno prispeval k vojaški zmagi nad lastnim očetom, vendar pa ni bil zadovoljen z nagrado, ki mu jo je po obračunu namenil Kiyomori, zato je leta 1159 s svojo enoto izvedel poskus državnega udara. Udar je bil zadušen v enem mesecu, Yoshitomo pa ubit. Yoshitomo je imel šest otrok, ki bi morali biti po ustaljeni praksi usmrčeni skupaj z njim. Kljub temu pa je Kiyomori Taira otroke pustil pri življenju, v zameno pa se mu je morala prepustiti Tameyoshijeva konkubina Tokiwa. To je bila Kiyomorijska velika napaka, ki je bistveno vplivala na potek japonske zgodovine. Preživela sinova Yoshitsune in Yoritomo Minamoto sta se namreč leta 1180 vrnila in s Kiyomorijskimi nasledniki obračunala v tako imenovani gempejski vojni, ki je trajala pet let. Vojna se je končala leta 1185 s pomorsko bitko pri Dannouri, kjer je Yoshitsune zadal zadnji udarec vojski Tomomorijske Taira, ki je med bitko storil samomor. (Henshall, 2012; Storry, 1987)

Že v devetem stoletju so se iz vojn in konfliktov, ki so bili značilni za zgodnjo plemensko obdobje Japonske, izoblikovali pravi profesionalni bojevniki. Zaradi njih so različne vrste orožja in borilnih tehnik postale eden izmed ključnih pogojev za preživetje v tem obdobju. V desetem stoletju se je vojaški poklic uveljavil kot dedni privilegij. Vsak bojevnik je razumel boj, tako kot so ga razumeli njegovi predniki: nenadomestljiv del človekovega življenja, periodičen v preteklosti in kot tak neizogiben v prihodnosti. Dvanajsto stoletje sta zaznamovala življenje brez zakonov po vsej državi in visoka stopnja korupcije, ki je vse bolj ogrožala funkcioniranje dekadentnega dvora pod vodstvom družinskega klana Taira. V to stanje je posegel Yoritomo Minamoto, ki je okrog sebe zbral različne provincialne bušije. Z njihovo pomočjo je s prestola vrgel rodbino Taira in vnesel red v državo. (Draeger, 2007a)

3.2.2 Obdobje Kamakura (1185-1333)

3.2.2.1 Yoritomo Minamoto postane šogun

Z zmago nad Tairami je Yoritomo bojevniško plemstvo »okronal« za nesporne vladarje države. Minamoto se ni posluževal političnega spletkarjenja. Na oblast je prišel s pomočjo vojaške sile in z njeno pomočjo je tudi vladal. Oblikoval je vojaško vlado – *bakufu*, katere administrativni in izvršilni organi so bili povsem vojaško naravnani. *Bakufu* se je v naslednjih stoletjih utrdil kot prevladujoč vzorec bojevniške vladavine na Japonskem. Kmalu po zmagi nad Tairami je Yoritomo dal ubiti svojega polbrata Yoshitsuneja, do katerega je bil zelo sumničav. Po tem je obračunal še s klanom Fujiwara in cesarski dvor je bil prisiljen priznati njegovo vojaško vlado v Kamakuri. Cesar je Yoritoma leta 1192 uradno proglasil za prvega stalnega šoguna Japonske. S tem nazivom je Yoritomo v teoriji postal močna bojevniška roka cesarja in zaščitnik cesarskega dvora; v praksi je imel cesar samo še nominalno oblast, Minamoto pa je postal absolutni vladar Japonske. Uradni naziv se glasi *Sei-i tai shogun* («Vojaški poveljnik za podreitev barbarov»). S tem je politično moč, sodno oblast in moralni vzor na Japonskem prevzel bojevniški razred. (Collcut idr. 1988; Draeger, 2007a; Turbull, 1989)

3.2.2.2 Razcvet bojevniškega razreda

Spričo stroge discipline so se pod vojaško vladavino v času Minamota Yoritoma klasični bojevniki povzpeli na družbeni vrh. To je bila prva vlada v japonski zgodovini, ki so jo vodili izključno (z zelo redkimi izjemami) profesionalni bojevniki. Klasični bojevniki iz časov Yoritoma so bili najbolj sposobni in najmanj moralno oporečni izmed bojevnikov iz vseh obdobj japonske zgodovine. Njihova navdihujoča dejanja so imela velik vpliv na tok japonske zgodovine. Te mogočne bojevnike so kot klasični model bojevniške vrline in elana sprejeli vsi bojevniki kasnejših obdobj. Vendar pa nihče več ni dosegel njihove slave, saj je v obdobju med trinajstim in sedemnajstim stoletjem prišlo do velike neenotnosti klasičnih bojevnikov. (Draeger, 2007a)

Yoritomova prva skrb je bila usmerjena v disciplino in dobro počutje bojevnikov. Ne glede na svojo izrazito vojaško naravnost, pa Yoritomova vladavina ni spregledala pravic ostalih ljudi in pod njegovo politiko so Japonci vstopili v kratko, a uspešno obdobje miru, kakršnega v svoji zgodovini do takrat niso poznali. (Draeger, 2007a)

Yoritomo Minamoto se je izogibal naborništvu, zaupal je samo profesionalnim bojevnikom, ki jih je izbral iz vojaških družin ali iz izbranih skupin, katerih družine so bile po večini aristokratske krvi. Tovrstni bojevniki so bili poslušno orodje, na katerega se je lahko zanašal v vseh okoliščinah. (Draeger, 2007a)

Vojaški voditelji prejšnjih obdobij so se zanašali izključno na bojevnike iz svojih klanov, Yoritomo pa je sprejemal in cenil vse zaupanja vredne bojevnike, ne glede na njihov izvor. Yoritomo je na račun svoje karizme in poštenosti pridobil zaupanje in kontrolo nad večino japonskih bojevnikov. Tisti, ki jih s svojimi vrednotami ni prepričal, pa so se mu priključili zaradi strahu ali pa so pri delu v *bakufuju* videli praktične prednosti, od katerih je bil odvisen njihov prestiž, naziv in materialno bogastvo. V tem obdobju sta ključni vrline bojevnikov postali zvestoba in osebna čast. Izoblikoval se je nenapisan kodeks, čigar kršitev je bila kaznovana s smrtjo. Bojevniki so svojo čast lahko ubranili, tako da so izvedli *seppuku* (»samomor«), znan tudi pod izrazom *hara-kiri* (»rezanje trebuha«). Yoritomo je dal ubiti vsakega bojevnika, pri katerem se je pojavil najmanjši sum nezvestobe. Prizanašal ni niti lastni družini. Kljub prizadevanjem, da bi onemogočil vse svoje notranje sovražnike in izdajalce, je Yoritomo umrl v zelo sumljivih okoliščinah leta 1199. Njegova sinova Yoriie in Sanemoto nista podedovala očetove karizme, bila pa sta tudi premalo izkušena za uspešno vodenje države. (Draeger, 2007a)

3.2.2.3 Regentska vladavina rodbine Hojo

Oblast je po Yoritomovi smrti v roke dobila družina njegove vdove Masako Hojo. Družina Hojo je sicer izbirala šogune naslednjih rodov, ki pa so bili večinoma mentalno in fizično zelo šibki. Družina Hojo je preko funkcije regenta (*shikken*) prevzela vodenje države, šogun pa je postal figura brez politične moči. Nekateri regenti so bili sicer sposobni administratorji, vendar pa nihče ni imel trde roke in karizme, s katero je bojevniški razred vodil Minamoto Yoritomo. Po Yoritomovi smrti se je izoblikovalo zelo nedisciplinirano okolje, odnos med bojevniškim razredom in regenti pa je bil slab. Zelo malo bojevnikov je družini Hojo ponudilo brezpogojno zvestobo, zato je *bakufu* začel zaposlovati ambiciozne člane drugih družin, ki pa niso spadali v bojevniški razred. Namesto šogunu naj bi bili bojevniki po novem odgovorni inštituciji (*bakufuju*). Vendar pa se bojevniki niso bili pripravljene boriti za nominalnega

voditelja, ki ni imel nobene veze z bojevalno tradicijo. Prav tako se bojevniki niso mogli sprijazniti z dejstvom, da je bila politična moč šogunu odvzeta. (Storry, 1987)

Šogun in cesar, ki sta bila močno oslABLJENA, sta podprla oblikovanje neodvisnega razreda bojevnških voditeljev, ki so imeli lastno ozemlje. Nov razred se je začel oblikovati na podeželju. V teh časih se noben lastnik zemlje ni počutil varno na svojem posestvu, če ga ni varovalo veliko število bojevnšikov, ki so se ves čas ukvarjali s treniranjem borilnih veščin. Postalo je jasno, da brez mogočnega vodje iz vrst bojevnšikov, *bakufu* kot oblika vladavine ne bo dolgo preživel. (Storry, 1987)

3.2.2.4 Vdora Mongolov

V času vladavine rodbine Hojo se je japonska ubranila dveh vdorov Mongolov pod poveljstvom Kublaj kana leta 1274 in 1281. Obe ofenzivi jim je uspelo odbiti, kljub temu da so imeli japonski bojevniki veliko težav z mongolskim načinom bojevanja. Ti so v svojih pohodih uporabljali masovni način bojevanja, medtem ko so bili Japonci navajeni bitke »mož na moža«. Japonci so na koncu slavili predvsem zaradi fanatične odločnosti svojih bojevnšikov in hudih neurij, ki sta skoraj povsem uničili mongolsko ladjevje. (Storry, 1987)

Po mongolskih invazijah se je položaj bojevnšikov močno poslabšal. Finančni stroški obrambe in dolgoročnega stanja vojaške pripravljenosti so bili zelo visoki in so osiromašili *bakufujsko* blagajno. Zaradi tega niso bili sposobni izplačati obljubljenih nagrad bojevnšškim družinam, kar je zelo poslabšalo odnose med klanom Hojo in bojevniki. (Henshall, 2012)

Nezadovoljstvo bojevnšškega razreda s šogunovimi regenti je izkoristil povzpetni cesar Go-Daigo (1288-1339), ki je želel politično moč vrniti cesarski družini. Go-Daigo je bil pri poskusu državnega udara neuspešen v letih 1324 in 1331. Leta 1333 pa je na svojo stran pridobil oportunističnega generala Takaujija Ashikago, ki je bil sicer član družine Minamoto. S pomočjo Nitta Yoshisade, še enega generala družine Minamoto, sta požgala *bakufujske* utrdbe v Kamakuri ter prevzela oblast. (Henshall, 2012)

3.2.3 Obdobje Muromachi (1333-1568)

Obdobje Muromachi lahko razdelimo na posamezna podobdobja, ki so poimenovana po dogodkih in ljudeh, ki so jih zaznamovali. Prva tri leta tega obdobja so minila v znamenju težnje po ponovni vzpostavitvi cesarske oblasti. Po prihodu na oblast je cesar Go-Daigo ponovno vzpostavil direktno cesarsko vladavino. Obnova imperialne oblasti je učinkovala tri leta, potem pa se je dvorno usmerjena politika oddaljila od svojih bivših bojevniških podpornikov, ki so kmalu oblast vrnili v roke bojevniškega razreda.

3.2.3.1 Obdobje Nanboku-cho (1336-1392)

Leta 1336 je moral cesar zapustiti Kjoto, kjer je Takauji Ashikaga s strani novonameščenega cesarja pridobil šogunski naziv in vzpostavil nov režim – Muromachi bakufu. V državi je bila potem tri desetletja državljanska vojna med Go-Daigom in njegovim južnim dvorom, ki ga je vodil v izgnanstvu, ter Takaujijem Ashikago, ki ga je podpiral severni dvor. Ashikaga bakufu si je tudi s pomočjo spletkarjenja podredil južni dvor, ki je sčasoma popolnoma izginil. (Collcut idr. 1988; Henshall, 2012)

3.2.3.2 Ashikaga bakufu (1336-1568)

Takauji Ashikaga je na začetku pri bojevnikih užival velik ugled, saj je bil tudi sam buši in uspešen general. S podporo bojevniškega razreda je ustanovil *bakufu*, s strani nameščenega cesarja pa je bil proglašen za šoguna. Njegov *bakufu* je hitro začel posegati v cesarjeve pristojnosti, ter si s tem zagotovil udoben življenjski slog, na drugi strani pa splošen padec družbene morale, ki ga je skušal kompenzirati z nekaterimi dosežki v intelektualnih in estetskih disciplinah. Ashikaga je bil oportunist, ki mu ni bilo težko izdati svojega zaveznika, če je bilo to potrebno za izboljšanje lastnega položaja. Njegova izdajalska dejanja so znižala tudi standarde vrednot bojevnikov. Njihova zvestoba je bila razcepljena med podporo *bakufuju* na eni in lastnimi interesi na drugi strani. Vrednote klasičnih bojevnikov iz časa Yoritoma Minamota so izginile, zamenjala pa sta jih pohlep in oportunizem. (Draeger, 2007a; Henshall, 2012)

3.2.3.2.1 Šogun izgubi kontrolo nad državo

Kontrolo nad provincami je *bakufu* vzdrževal preko organov, imenovanih *shugo* in *jito*. *Jitoji* so bili civilna roka centralne oblasti, *shugoji* pa vojaška. *Shugoji* so do začetka petnajstega stoletja delovali kot šogunovi odposlanci in vojaški guvernerji provinc. Nekateri izmed njih so bili iz rodu Ashikaga, drugi pa so bili izbrani zaradi svoje vojaške moči, ki naj bi jim zagotavljal spoštovanje ostalih bojevnikov v provinci. (Turnbull, 1989)

Moč *shugojev* je začela hitro naraščati, medtem ko je šogunova avtoritete plahnela. Takaujijevi šogunski nasledniki so bili še bolj nepriljubljeni kot on in moč *bakufuja* se je naglo zmanjševala, dokler ni imel samo še nominalne kontrole nad centralnimi provincami. *Bakufu* je postal izredno skorumpiran, sodišča pa so bila polna montiranih procesov. V narodu je vrelo in ko je bojevniški razred izstopil iz *bakufuja*, ni mogel nihče več ustaviti kaosa, ki se je zgrinjal nad Japonsko. (Draeger, 2007a; Turnbull, 1989)

Provincialne družine *shugojev* so še povečevale svojo moč in tako postavile temelje za nov sloj, imenovan *daimyo*. Nehali so izpolnjevati ukaze, ki jim jih je izdajal *bakufu*, davke pa so še naprej pobirali zase ter tako širili lastno moč. Ker niso imeli več nobene centralne kontrole, so se začele provincialne družine *shugojev* med seboj spopadati za ozemlje. Med seboj so obračunale v državljanski vojni Onin med leti 1467 in 1477, ki se je začela v Kjotu, kmalu pa se je razširila tudi na podeželje. (Henshall, 2012; Turnbull, 1989)

3.2.3.3 Obdobje Sengoku (1467-1573)

Z državljansko vojno Onin se je začelo dolgo obdobje vojn, ki je znano tudi pod izrazom *Sengoku jidai* («obdobje bojevanja»). To je bil čas, ko so se spopadi dogajali vsak dan. Z zornega kota *bujutsuja* je bila to tehnično zelo produktivna doba, z etičnega vidika pa se je pokazal strm padec morale in standardev klasičnih bojevnikov. Japonska bojevniška kultura je v tem obdobju doživela radikalne spremembe. (Draeger, 2007a)

V tem obdobju so politično moč dobili nižji sloji bojevniškega razreda in civilisti. Podrejeni so pregnali svoje nadrejene in začeli vladati provincam; kmetje in meščani so se začeli množično nasilno upirati. To so bili časi, ko je vsakdo ravnal v skladu s svojim interesom. Celo dvorjanom in šogunu je grozila lakota in še preostali kolektivni ponos je bil izgubljen. (Draeger, 2007a)

V tem obdobju so se v državi prvič pojavili tudi zahodnjaki. Kitjaska ladja, ki je po pomoti pristala na japonski obali leta 1543, je imela na krovu tudi tri portugalske trgovce. Ti so prinesli strelno orožje in krščanstvo. (Henshall, 2012)

3.2.3.3.1 Vzpon *daimyjev*

Kaotični pogoji za življenje so sprožili nekatere izmed najbolj revolucionarnih sprememb v japonski kulturi nasploh. Pomembna značilnost obdobja je bil vzpon *daimyjev*. To so bili vplivni veleposestniki, nekateri izmed njih so bili bušiji, ki so se na oblast povzpeli na različne načine – tudi na koruptivne ali deviantne – iz aristokratskih ali nižjih družbenih razredov, in tako postali virtualni vladarji neodvisnih regij (*hanov*). Ti *daimyji* so vplivali na porast različnih aspektov japonske fevdalne kulture, med katere sodi tudi *ryu*.

Če je *daimyo* želel imeti nadzor nad svojim posestvom in ga ubraniti pred napadi drugih *daimyjev*, je moral sestaviti enoto vojščakov. Bušiji so sestavljali samo del enote, drugi del pa je predstavljal nov bojevniški razred, imenovan *nobushi* ali *ashigaru*, kar pomeni lahka pehota. To so bili različni ljudje, ki so si želeli postati del nacionalnega kaosa. V praksi so bili to najbolj pogosto provincialni klateži, roparji ali plačanci, ki so si zaželeli bolj adrenalinskega življenja in so bili pripravljeni svojo zvestobo ponuditi vsakomur, ki bi jim obljubil boljše življenje. (Draeger, 2007a)

3.2.3.3.2 Vzpostavitev naborniškega sistema

Na eni strani so imeli *daimyji* zaradi nenehnih bojev potrebo po čim večji vojski, na drugi strani pa množico nezadovoljnih kmetov, ki se jim je posvečalo premalo pozornosti. Zato so začeli v vojsko novačiti trdožive kmete, ki so se po urjenju izkazali kot dobra podpora bušijem in *nobushijem*. Kmetje, ki so polje zamenjali za bojišče, so postali znani pod izrazom *ji-samuraj* (»kmetje-bojevniki«). (Draeger, 2007a)

Civilisti so na ta način posegli v monopol, ki ga je imelo do tedaj vojaško plemstvo nad bojevniškimi poklici. Klasični bojevniki so bili kar naenkrat v manjšini, jezilo pa jih je tudi, da so borilne šole (*ryuji*), ki so bile v preteklosti namenjene samo njim, odprle vrata tudi

ostalim ljudem. Od teh jih je sicer še vedno ločila pravico do nošenja dveh mečev; *nobushiji* in *ji-samuraji* pa so lahko uporabljali samo en kratek meč. (Draeger, 2007a)

Hkrati z močjo in vojaško usposobljenostjo nabornikov pa je rasla tudi nevarnost organiziranih uporov, vsakič ko zahteve nižjih slojev ljudstva niso bile uslišane. Njihova moč je začela predstavljati velik problem za voditelje države. Sčasoma so *nobushiji* in *ji-samuraji* zaradi svoje številčnosti postali zelo pomemben del vojske tistih, ki so želeli pod svojo zastavo združiti državo. Še vedno so obstajale ogromne razlike v kvaliteti med bušiji in ostalimi, ki pa so se naglo zmanjšale s pojavom strelnega orožja, ki so ga Japoncem v šestnajstem stoletju predstavili Portugalci. (Draeger, 2007a)

3.2.4 Obdobje Azuchi-Momoyama (1568-1600)

Novo obdobje se je začelo leta 1568, zaznamovale pa so ga tri velike osebnosti: Oda Nobunaga (1534-1582), Toyotomi Hideyoshi (1536-1598) in Ieyasu Tokugawa (1542-1616).

3.2.4.1 Oda Nobunaga (1534-1582)

Oda Nobunaga je bil *daimyo* iz vplivne družine, ki je pridobivala bojevike za klan Ashikaga. Podedoval je očetovo provinco Owari in jo zelo uspešno vodil s podporo lokalne skupine *nobushijev*, s katerimi je nanizal nekaj pomembnih zmag nad rivalskimi *daimyji*. Kmalu je pridobil pozornost vladajočih in v času, ko je Ashikaga *bakufu* izgubil skoraj vso moč in prestiž, so se vodilni obrnili na Nobunago v želji po pomiritvi in združitvi Japonske. Vendar pa je njegova moč rasla hitreje, kot so si mislili, in kmalu po utrditvi svojega položaja v provinci Owari je zavzel Kjoto in strmoglavil vladajoči režim. Ta dogodek označuje konec obdobja Ashikaga. Nobunaga je vladal z jekleno roko; vendar pa so intenzivna nasprotja med *daimyji* in njihovimi avtonomnimi provincami vodila v dobo, v kateri sta čast in zvestoba še dodatno izgubila svojo vrednost. Nobunaga je umrl v zaroti, ubil ga je lastni general Akechi Mitsuhide. (Henshall, 2012; Draeger, 2007a)

3.2.4.1.1 Vpeljava strelnega orožja

Oda Nobunaga je eden izmed krvnikov klasične bojevniške tradicije. Čeprav nikoli ni formalno proučeval borilnih disciplin, pa je v praksi prvi dokazal, da so lahko ob uporabi strelnega orožja civilisti v boju bolj učinkoviti kot bušiji z aplikacijo klasičnega *bujutsuja*. Leta 1575 pri Nagashinu je namreč njegova vojska, sestavljena iz *nobushijev* in nabornikov iz vrst kmetov, s pomočjo strelnega orožja povozila vojsko klasičnih bojevnikov pod vodstvom Takede Katsuyorija. (Draeger, 2007a)

Efektivnost strelnega orožja je povzročila vroče polemike med klasičnimi bojevniki. Bušiji so trdili, da lahko največji strahopetec s puško ubije najbolj izurjenega in pogumnega mečevalca. Ustreliti človeka od daleč je nekaj povsem drugega kot kontaktni boj s tradicionalnim orožjem. Boj je, z zornega kota bušijev, vaja v moralnem pogumu, ki se kaže skozi fizično spretnost. Zagovorniki klasičnih borilnih tradicij so imeli uporabo strelnega orožja za taktiko strahopetcev, ki je bila pod častjo pravim bojevnikom. Mnogi izmed njih so se odpovedali uporabi strelnega orožja. Poleg tega pa so imeli klasični bojevniki še en pomislek. Uporaba strelnega orožja je ljudi prikrajšala za učenje bojevanja mož na moža. Vedeli so, da bo zanašanje na puško vodilo v izumrtje tradicionalnih borilnih stilov. Nekateri bušiji so se sprijaznili s tem, da so naborniki uporabljali strelno orožje, medtem ko so se sami še naprej zanašali na tradicionalna orožja. Mnogi izmed njih so postali poveljniki čet, sestavljenih iz nabornikov, ki so jih vodili pod zastavami različnih *daimyjev*. (Draeger, 2007a; Henshall, 2012)

V poznem šestnajstem stoletju je postala sama zmaga mnogo bolj pomembna od načina, na katerega je bila dosežena. Strelno orožje, še posebej če se ga je uporabljalo proti bojevnikom, ki so uporabljali tradicionalne borilne veščine, je bilo učinkovito in je dajalo njegovemu uporabniku premoč, ki je ni mogel spregledati noben vojaški poveljnik. Naklonjenost strelnemu orožju je povečalo tudi dejstvo, da je bilo mogoče civilista za boj s puško usposobiti v manj kot pol leta. Na drugi strani pa je izčrpajoče urjenje klasičnih bojevnikov trajalo več let. To pa je bila velika razlika, ki je v časih, ko so bile potrebe po bojevnikih ogromne, saj so si boji sledili v zelo kratkem časovnem razmiku, nihče ni mogel zanemariti. Vojna taktika je zato doživela korenite spremembe, da se je lahko prilagodila tovrstnemu boju. (Draeger, 2007a)

3.2.4.2 Toyotomi Hideyoshi (1536-1598)

Toyotomi Hideyoshi je bil Nobunagin naslednik, ki pa, kljub temu da je bil slednji v preteklosti njegov poveljnik, ni sledil njegovemu zgledu. Imel je veliko vojaško moč, po maščevanju za smrt svojega predhodnika pa je prevzel pobudo na političnem področju. Njegova moč se je širila s sklepanjem zavezništov in vojnimi zmagami nad močnimi provincialnimi družinami. Kljub temu da po rodu ni spadal v bojevniški razred, pa ga imajo še danes za enega največjih japonskih generalov. Če je Nobunaga omogočil civilistom vzpon do visokih položajev v svoji vladi, pa je bil Hideyoshi strogo proti tako liberalni politiki. Postavil je temelje militarizma na Japonskem. (Draeger, 2007a)

3.2.4.2.1 Reforme in združitev Japonske

Daimyji, ki so v želji po ekonomski in politični moči nadaljevali s spletkarjenjem, so ogrozili možnosti za vzpostavitev nacionalne stabilnosti. Da bi preprečil tovrstne poizkuse, je Hideyoshi udaril po izvoru vojaške moči *daimyjev* – naborniških *nobushijih* in *ji-samurajih*, ki so postopoma nadomeščali vojske klasičnih bojevnikov. Izdal je edikt, ki je civilistom prepovedoval posedovanje orožja. Vendar pa so bili tisti civilisti, ki so že postali *nobushiji* ali *ji-samuraji* in so služili *daimyju*, izvzeti iz določb tega edikta; še več, obravnavati se jih je začelo kot klasične bojevnike (bušije). Poleg tega je izdal še en edikt, ki je onemogočal socialno mobilnost; noben kmet ni mogel postati trgovec ali delavec, noben buši ni smel zapustiti svojega neposrednega nadrejenega ali zamenjati svojega poklica in postati trgovec ali delavec. Kot posledica Hideyoshijeve politike se je pokazala jasno zarisana meja, ki je nastala med bojevniki in ostalim prebivalstvom. Hkrati pa so z njegovimi edikti v bojevniški razred vstopili ljudje, ki v preteklosti niso imeli nikakršnega poklicnega stika s klasičnimi borilnimi tradicijami in metodami. (Draeger, 2007a)

Izvedel je tudi nekatere reforme, ki jih je začel že njegov predhodnik. Redistribuiral je zemljo na tak način, da nezanesljivi *daimyji* nikoli niso mejili drug na drugega, kar jim je močno otežilo morebitno spletkarjenje. Poleg tega so morale žene in otroci *daimyjev* kot talci stanovati v njegovem štabu v Momoyami (blizu Kjota). Tudi na ta način je omejil morebitne sovražne akcije. (Henshall, 1999)

Hideyoshijeva težnja po oblikovanju vojaškega razreda ni bila nova ideja na tem področju. Vendar pa je z edikti o prepovedi socialne mobilnosti in o prepovedi uporabe orožja za civiliste naredil nekaj, kar ni uspelo niti Yoritomu pred njim: ustvaril je absolutni militarni kastni sistem, kakršnega Japonska do tedaj ni poznala. (Draeger, 2007a)

S pomočjo omenjenih ukrepov je Hideyoshiju ob koncu šestnajstega stoletja uspelo združiti Japonsko. Vendar pa mu to ni bilo dovolj, želel je zavzeti še Kitajsko in tako ustanoviti panazijski imperij. Prvi korak tega velikega načrta je predstavljal napad na Korejo leta 1592, ki pa so ga odbile združene kitajsko-korejske enote. Še enkrat je poizkusil leta 1597, vendar ga je ustavila bolezen, zaradi katere je umrl leta 1598. Pred svojo smrtjo je ustanovil svet petih največjih *daimyjev*, katerih naloga je postala ohranitev Hideyoshijevih potomcev na oblasti. (Henshall, 2012)

3.2.4.3 Ieasu Tokugawa (1542-1616)

Med petimi *daimyji* je bil tudi Ieasu Tokugawa, ki je kmalu po Hideyoshijevi smrti izrazil lastno težnjo po oblasti. Sledila je vojna med Tokugawami in ostalimi klani, ki so si prizadevali na oblasti ohraniti Hideyoshijevega nečaka Hideyorija Toyotomija. Obračunali so v bitki pri Sekigahari, kjer si je Tokugawa podjarmil svoje nasprotnike. (Henshall, 2012)

3.2.5 Obdobje Tokugawa (Edo) (1600-1868)

Po Hideyoshijevi smrti je Ieasu Tokugawa pokazal svojo premoč, ko je porazil zaveznike, ki so mu skušali iztrgati vladavino iz rok. Leta 1600 je pri Sekigahari zrežiral osupljivo vojaško zmago nad svojimi nasprotniki. Leta 1603 mu je cesar Go-Yozei podelil naziv šogun. Že dve leti kasneje je uradno oblast predal svojemu sinu Hidetadi, sam pa je državo vodil iz ozadja. Njegova naslednika sta *bakufu* še vodila na vojaški način, ki ga je vzpostavil njegov ustanovitelj, potem pa je vladavina postala vse prej kot vojaška. Kljub slabotnim poskusom nekaterih šogunov, je *bakufu* prišel pod vpliv civilnih uradnikov, ki so s pomočjo izobraževanja ljudi zatirali vsako ljudsko iniciativo in jih tako prepričevali v zadovoljstvo s statusom quo. Administracija, obarvana z neokonfucijansko filozofijo, je prinesla narodu 265 let relativnega miru in stabilnosti, s strogo politiko izoliranja pa so državo popolnoma zaprli

pred tujci. (Draeger, 2007a)

3.2.5.1 Mehanizmi za ohranitev miru

Ieyasu in njegovi nasledniki so kot šoguni širili tiranijo nad japonskim ljudstvom. Subtilnost njihovih mahinacij kaže mojstrsko iznajdljivost, s pomočjo katere so ustvarili zapleten sistem, ki je ohranil dominacijo družine Tokugawa skozi 14 generacij. Tokugawe so si podjarmili celotno populacijo Japonske, ki je bila nemočno zadovoljna s statusom quo in je blažila občutek jeze in depresije skozi ljubzen do čaščenja preteklosti. (Draeger, 2007b)

3.2.5.1.1 Diktatura in izolacije države

Bakufu je z diktaturo razorožil vse potencialne politične nasprotnike in jim tako onemogočil vsakršne težnje po oblasti. Japonsko so izolirali pred zunanjim svetom, družbo pa so razdelili v toge družbene razrede. Japonci so tako začasno izgubili ideal nacionalne enotnosti. (Draeger, 2007b)

Družbo so po kitajskem vzoru razdelili na štiri glavne razrede: bojevniki – kmetje – obrtniki – trgovci (*shi-no-kō-shō*), med katerimi so imeli bojevniki (bilo jih je povprečno šest odstotkov celotne populacije) najvišji status, trgovci pa najnižjega. Kmetje so bili nad obrtniki in trgovci, ker so bili proizvajalci dobrin. V teoriji je bil razred posameznika določen z rojstvom, prehajanje med razredi pa je bilo skrajno oteženo. Vsak izmed razredov je imel svoja stroga pravila, ki jih je moral ves čas upoštevati. Ta pravila so bila zelo specifična, določala so vse od delovnega mesta, ki ga lahko zasede predstavnik posameznega razreda, do tega, kakšne obleke lahko nosi in katere vrste hrano lahko jé. Ieyasu Tokugawa in njegovi nasledniki so z vsiljevanjem življenjskega sloga ljudem skrbeli za stabilnost in pravovernost družbe. Po njihovem mnenju so bile vse spremembe nezaželene, ker jih je bilo težko napovedati. Bolj kot so ljudje živeli na ustaljen in predpisan način, manjšo grožnjo oblasti so predstavljali. Kdor se ni obnašal v skladu s predpisi, je bil kaznovan s smrtjo. (Henshall, 2012)

3.2.5.1.2 Nemoč cesarskega dvora

Bakufujev odnos do cesarja odkriva krinko, pod katero je *bakufu* skrnil svojo težnjo po pravici do vladanja. Cesar je sicer ostal na prestolu, vendar pa ni imel nikakršne politične avtoritete, zato ni mogel vladati. Cesarska straža, ki jo je *bakufu* v Kjotu zagotovil za zaščito cesarskega dvora, je bila v resnici policijska enota, ki je nadzorovala vse aktivnosti dvorne aristokracije. Kljub temu je *bakufu* navzven vedno izkazoval spoštovanje prestolu. Šogun je ves čas izražal svojo naklonjenost do cesarja in v njegovo čast prirejal proslave, ki so javnost opozarjale na slavno japonsko bojovniško zgodovino in smrtonosni potencial moči tokugawskega *bakufuja*. (Draeger, 2007a)

3.2.5.1.3 Kontrola nad *daimyji*

Tokugawe so državo po Hideyoshijevem zgledu razdelili na *hane* (področja). Ena četrtna *hanov* (sem so spadala vsa glavna mesta, pristanišča in rudniki) je pripadala šogunu, ostalo ozemlje pa so strateško razdelili med *daimyje*. *Daimyji* so bili na svojih posestvih upravičeni do določene avtonomije pri vodenju, vendar pa so bili pod stalnim nadzorom *bakufuja* in že za najmanjši sum o nepodrejenosti so bili nemudoma strogo kaznovani. Družine *daimyjev* so kot talci stanovale v Edu, sami *daimyji* pa so stanovali izmenično eno leto v Edu, eno leto pa na svojem posestvu. Bivanje v Edu so morali *daimyji* financirati sami. Ta praksa se je imenovala *sankin kotai*. Na ta način je *bakufu* preprečil finančni vzpon *daimyjev*, hkrati pa je imel ves čas kontrolo nad njimi in njihovimi družinami. (Henshall, 2012; Draeger, 2007b)

3.2.5.1.4 Pojav militarizma in ohromitev klasičnih bojvnikov

Yoritomova vzpostavitev absolutnega kastnega sistema je bistvena sestavina japonskega militarizma, vlada Tokugaw pa je s sprejetjem Hideyoshijevih ediktov, ki jih je kasneje napravila še bolj toge, zgradila popolnoma militaristično družbo. Vlada je uporabljala še druge sestavine militarizma, ki jih prejšnji *bakufuji* niso poznali. Zbrala je veliko število bojvnikov in vojaškega materiala samo za ohranitev običajev, interesov in akcij, ki naj bi bili povezani z borilnimi disciplinami, v resnici pa so presegali borilni namen. Tokugawe so zgradili vojsko, da bi zagotovili večni vpliv lastne družine, ne pa da bi se zares vojskovali. To je ohromilo bojovniško domiselnost in iznajdljivost, na dolgi rok pa je taka politika oslabilo

borilne veščine. V sledenju svojim ciljem so Tokugawe porušili socialno in politično ravnotežje. Zaradi prevelikega poudarka na ohranjanju družbenih razredov, kulta in dedne avtoritete ter zaradi lažnih socialnih ustanov za privilegiran razred bojevnikov, je *bakufu* ustvaril narcistični bojevniški duh. Ta je preko zanemarjanje borilne dejavnosti tudi uničil družbo, kateri naj bi originalno služil. *Bakufu* je zatiral borilno domišljijo in iznajdljivost, na dolgi rok pa je deloval kot zavora razvoju in vzdrževanju borilnih veščin. (Draeger, 2007a, 1973b)

Bušiji, ki se jih je v tokugawskem obdobju prijelo ime samuraji, so bili podrejeni šogunu ali enemu izmed *daimyjev* v provincah. Vsi bojevniki pa so imeli privilegiran družbeni položaj, ki se je začel prenašati iz roda v rod in ne skozi boje, kot je bilo to značilno v preteklosti. Prave vojne ni bilo, prav tako tudi nobene resne zunanje grožnje, zato so klasični bojevniki postali odveč. Bili so zadolženi za zadušitev občasnih uporov kmetov, ukvarjali so se z birokracijo, resnega dela pa niso imeli. Postali so privilegiran sloj, ki je živel parazitsko življenje. Ironično je, da se je v tem obdobju formalno oblikoval samurajev častni kodeks imenovan *bushido* (bojevnikova pot). (Draeger, 2007a; Henshall, 2012).

Bušiji so morali krotiti svoj bojevniški duh s pomočjo kvazibojevniškega udejstvovanja, začinjenega z akademskim učenjem. Obseg obveznega udejstvovanja v *bujutsuju* je bil močno zmanjšan v primerjavi z obdobjem pred vladavino Tokugaw; nekateri šoguni so celo ukinili treninge borilnih veščin. Namesto urjenja v borilnih veščinah so se morali bojevniki udeleževati čajnih slovestnosti, se učiti plesa, petja, igranja, pisanja poezije in še nekaterih ne-bojevniških aktivnosti. Bojevnikom je bilo predpisano konfucijansko usmerjeno izobraževanje, saj so tako želeli zmanjšati njihovo borilno vnemo. (Draeger, 2007b)

Edini bušiji, ki so se izognili tem togim pravilom, so bili ronini – bojevniki, ki niso pripadali nikomur. Bušiji so lahko postali ronini zaradi smrti svojega *daimyja*, propada njegovega posestva ali če se je gospodar odpovedal njihovim uslugam. Poleg tega, da so obdržali vse pravice in privilegije bojevniškega razreda, pa so imeli tudi možnost izražanja svojega osebnega mnenja do mere, ki je bila nepredstavljiva ostalim bojevnikom. Ronini so predstavljali grožnjo in velik izvor težav za *bakufu*. (Draeger, 2007b; Henshall, 2012)

Bušije iz *bakufuja* Tokugawa lahko, z redkimi izjemami, označimo za povzpeticke, ki niso mogli legitimno slediti prestižni poti svojih prednikov, in so zato ponarejali svoje genealoške dokumente. Na ta način so pridobili prestiž, potreben za opravljanje pomembnih funkcij znotraj *bakufuja*. Tako so lahko uživali mnoge prednosti pred običajnim prebivalstvom,

obenem pa so hitro pozabili, iz katerega družbenega sloja v resnici izhajajo. Skozi svoje nove, z goljufijo pridobljene socialne prednosti, so se znašali nad ljudmi tistega sloja, iz katerega so tudi sami izvirali. Skrivali so se tudi za drugimi umetnimi socialnimi in pravnimi krinkami kot so lažna odlikovanja, pompozno nastopaštvo, nepotrebno izkazovanje moči ter uživali v nezasluženi bojevniški slavi, ki se je nanašala na preteklost, s katero niso imeli nobene veze. Celo najboljši med njimi so bili bušiji samo po rodu, niso pa tega izkazovali skozi dolgo obdobje bojevanja, kar je bilo značilno za klasične bojevnike. Redki pristni klasični bojevniki, ki so preostali, so izražali prezir do *bakufuja*, ker je bil le-ta poln moralno votlih in emocionalno nestabilnih mož, ki so se bali vojne in ki so v času miru hlinili vrline klasičnih bušijev, ter jih predstavljali kot svoje lastne. (Draeger, 2007a)

3.2.5.2 Konec obdobja Tokugawa

Čeprav se je življenje odvijalo v relativnem miru, je imel *bakufu* pri vodenju nekaj težav. Glavni problem vodij *bakufuja* je bil, kako zadržati bojno učinkovitost in moralo bojevnikov na visokem nivoju tudi v času miru; po drugi strani pa bi lahko prevelika bojevniška vnema porušila družbeno ravnotežje. Drugi problem *bakufuja* je bila kontrola nad ambicioznimi *daimyji* v provincah. Ti so nadzorovali precej avtonomne fevdalne posesti (*hane*) in kljub zakonodaji, s katero je *bakufu* omejil borilno razvijanje v *hanih*, sta duh klasičnih bojevnikov in učinkovitost pri *bujustuju* tam najbolj cvetela. (Draeger, 2007b)

Za razliko od bojevnikov, zaposlenih v *bakufuju*, so provincialni bojevniki ohranili podjeten bojevniški duh, ker so živeli v bolj divjem okolju, kjer so sledovi klasičnih borilnih šol (*ryujev*) še naprej navduševali bojevnike s prepričanjem, da sta čast in zvestoba nenadomestljivi vrednoti pravega bojevnika. Moč njihovega prepričanja je na koncu tudi pripomogla k padcu tokugawskega režima. (Draeger, 2007a)

V devetnajstem stoletju je moč Tokugaw začela slabeti. Temu so botrovali različni dejavniki, med najpomembnejše pa sodijo vedno bolj sovražen odnos s cesarskim dvorom, močni klani na zahodu države, vsesplošna lakota prebivalstva, nezadovoljstvo zatiranih kmetov ter brezdelnih bojevnikov in vedno večja irelevantnost sistema, ki so ga vzpostavili. (Hoare, 2009) Zelo pomemben dejavnik je bila tudi neenotnost med razredom bušijev in civilisti glede vprašanja, kako postopati z vdirajočimi tujci. Na Japonce so v letih 1853 in 1854 pritisnili Američani, ki so zahtevali, da se Japonska odpre svetu tako v trgovskem kot v diplomatskem

smislu, v primeru zavrnitve pa so Japoncem zagrozili z napadom. Šogun se ni bil zmožen upreti tujcem in njegova kredibilnost je v očeh državljanov padla. Leta 1868 so oblast po kratki državljanski vojni prevzeli *daimyji* iz deželskih provinc, ki so moč vrnilo cesarju. (Draeger, 2007a; Henshall 1999)

S padcem *bakufuja* so mnoge fevdalne institucije postale zastarele, med njimi tudi borilne šole (*bujutsu ryu*) in *bujutsu*. Ker pa je preživetje bit *bujutsuja*, je preučevanje samoobrambe in s tem klasičnih borilnih veščin in njihovih šol preživelo napade časa. Obdobje Tokugawa je zaznamovano s pomanjkanjem podpore klasičnim bojevnikom in njihovi borilni tradiciji. Prav tako je opazen tudi splošen upad zanimanja za kvaziborilne sisteme, ki so nadomestili le-te. Že splošen pregled nekaterih bistvenih funkcij borilne kulture Tokugawa izpostavlja kontrast v idealih in mehanizmih, ki jo ločijo od klasičnih borilnih tradicij. V duhu velikega konflikta med združenjem in neenotnostjo ter odprtostjo in izolacijo, ki karakterizira zgodovino obdobja Tokugaw, ni težko razumeti, da so klasične borilne tradicije, ki so v tem obdobju postale neuporabne, zamenjali elementi, ki so se kasneje izkazali za temelje modernega militarizma. (Draeger, 2007a)

Ne glede na vrednost, ki so jo bušiji še imeli za tokugawski *bakufu*, je ta med upori, ki so bili usmerjeni proti vladavini Tokugaw, uničil razred klasičnih bojevnikov. Bitke pri Sekigahari (1600), pri gradu Osaka (1614-15) in v Shimabari (1638) so upori, kjer je na stotisoče klasičnih bojevnikov padlo pod streli s strani *bakufuja*. Potem so klasični bojevniki, ki niso bili več učinkovita družbena sila, razpadli na majhne skupine ljudi, živečih v izolaciji. Dejstvo, da je bilo strelno orožje edino sredstvo, ki je lahko ustavilo klasične bojevnike, je verjetno največji kompliment, ki ga lahko dobi bojevnik. Na Japonskem ni obstajal noben drug način, na katerega bi se jih dalo poraziti. (Draeger, 2007a)

3.2.6 Obdobje Meiji (1868-1912)

Tokugawska vojaška oblast se je zrušila v kratki državljanski vojni, imenovani vojna Boshin, leta 1868 pa je bila obnovljena cesarska vladavina pod cesarjem Meijijem. Pred njim je bil zadnji cesar, ki je dejansko vladal, Go-Daigo v štirinajstem stoletju. Po njem so bili vsi cesarji zgolj nominalni vladarji. Cesar Mutsuhito (kasneje preimenovan v Meijija) je bil ob prihodu na oblast star 15 let in ni bil sam zmožen vladati državi. Kontrolo nad vlado so tako utrdili predstavniki bojevniškega razreda, ki so sicer tudi izpeljali državni udar. Z vpeljavo nekaterih

sprememb so prinesli državi določeno stopnjo stabilnosti. Želeli so zgraditi državo, ki bi lahko dohitela in sčasoma tudi prehitela zahodnjaške velesile. To so želeli doseči s procesom modernizacije, s katero bi si Japonska lahko pridobila prepoznavnost s strani zahodnih držav. S pravimi ukrepi so želeli postati močna država, ki bi se lahko kmalu primerjala s svetovnimi velesilami, te pa na Japonskem ne bi mogle uveljavljati svojih teženj po kolonizaciji. Pri vsem tem jim je pomagalo dejstvo, da zahodnjaki v tistem trenutku sploh niso imeli interesa za kolonizacijo Japonske. (Henshall, 2012; Hoare, 2009)

Zgodnje reforme nove vlade so vsebovale premestitev cesarske prestolnice iz Kjota v Edo, ki se je takrat preimenoval v Tokio. S tem ukrepom so želeli povsem centralizirati oblast. Hkrati je prišlo do nacionalizacije fevdalnih regij (*hanov*), ki so jih reorganizirali v prefekture. *Daimyji*, ki so ostali brez ozemlja, so v zameno dobili bogata finančna nadomestila in odgovorne funkcije znotraj nove državne strukture. Odpravljen je bil tudi fevdalni razredni sistem, ki je veljal vse od leta 1603, kar je pomenilo tudi ukinitvev in preobrazbo bojevniškega razreda, iz katerega so sicer izhajali tudi novi voditelji države. To je pomenilo, da so bojevniki nižjih slojev ostali brez dela, kar je ustvarilo precej nezadovoljstva. Bivši bojevniki so si morali službe poiskati na drugih področjih, postali so vladni uradniki, podjetniki, kmetje ali policisti. Klasični bojevniki so uradno izginili leta 1876, ko je bila vpeljana prepoved nošenja meča v javnosti za vse ljudi (ta prepoved je bila usmerjena proti članom bivšega bojevniškega razreda). Hkrati so prepovedali vse treninge mečevanja. (Henshall, 2012; Hoare, 2009)

Nova vlada je uvedla tudi naborniško vojsko, sestavljeno iz navadnih državljanov, ki niso izvirali iz bojevniškega razreda. Nezadovoljstvo bivšega bojevniškega razreda z nastalim položajem je vodilo do upora Satsuma leta 1877. Spopad med naborniško vojsko nove vlade in klasičnimi bojevniki je trajal šest tednov, na koncu pa so morali klasični bojevniki priznati premoč nabornikom. Ta upor je bil resnično zadnja akcija klasičnih bojevnikov; s spopadom v Satsumi se je dolgo obdobje prevlade bojevniškega razreda uradno končalo. (Henshall, 2012; Hoare, 2009)

3.3 Razvoj borilnih veščin na Japonskem

Pogoste vojne na Japonskem so privedle do vzpona bojevniškega razreda, ki je zaradi želje po preživetju na bojišču začel razvijati tehnike in taktike, ki so mu to omogočale. Te tehnike in

taktike namenjene uspešnemu bojevanju, na Japonskem imenujejo *bujutsu* (»borilne veščine«). (Mol, 2001)

Povpraševanje po borilnih veščinah je svoj vrh doseglo v obdobju Muromachi, najprej v obdobju Nanboku-cho (1336-1392), v katerem so se odvijali boji med severnim in južnim cesarskim dvorom, in potem v obdobju Sengoku (1467-1573), ko je bila država zaznamovana z desetletji boja med različnimi vojskovodjami. Obdobje miru v obdobju Edo je privedlo do propadanja bojevniškega razreda, predvsem v poznem obdobju Tokugaw (pozno devetnajsto stoletje). Sorazmerno s tem pojavom je začelo upadati tudi znanje klasičnih borilnih veščin, ki so se preoblikovale v spiritualno-estetsko obliko. (Mol, 2001)

3.3.1 Bujutsu

Japonska beseda *bujutsu* je sestavljena iz dveh znakov. »*Bu*« je širok pojem, ki se nanaša na vse, kar je povezano z vojno, bojem ali borbo. V tem kontekstu ga prevajamo kot »borilna«. »*Jutsu*« pomeni »veščina, tehnika ali umetnost«. Dobesedno *bujutsu* prevajamo kot »borilne veščine«. Poleg dokaj jasnega dobesednega prevoda pa se v literaturi pojavljajo bolj ali manj podobne definicije *bujutsuja*. (Lowry, 1995)

M. Skoss (1993): »*Bujutsu* so sistemi bojevanja, namenjeni zagotavljanju učinkovitih sredstev za boj in samozaščito.«

Draeger (2007a): »*Bujutsu* so sistemi bojevanja, ki so jih bojevniki izoblikovali za bojevnike, da bi vzpodbujali samozaščito in skupinsko solidarnost.« (str. 19)

D. Skoss (2011): »*Bujutsu* so bile v prvi vrsti veščine, razvite s strani bojevniškega razreda, namenjene pa so bile bojevnikom fevdalne Japonske. V teh sistemih pa je najpomembnejša učinkovitost smrtonosnih tehnik.«

Nekateri avtorji uporabljajo tudi izraz *koryu bujutsu*. *Koryu* bi lahko prevedli kot »klasična tradicija«. Armstrong (1995) pravi: »*Koryu bujutsu* so borilne veščine, ki so nastale pred začetkom obdobja Tokugawa in katerih funkcionalni cilj je razvoj borilne učinkovitosti, discipline in morale.« (str. 19)

V borilnem kontekstu pripona »-jutsu« pogosto označuje tiste sisteme, ki izvirajo iz klasičnega obdobja japonske zgodovine (izpred leta 1868), zato lahko *bujutsu* prevedemo kot »klasične borilne veščine«. (Guyens, 2008a)

V to skupino torej spadajo samo tiste borilne veščine, ki so bile namenjene dejanski uporabi na bojišču oziroma preživetju bojevnikov, ki so se posluževali uporabe teh sistemov. Značilno je, da so jih razvili člani bojevniškega razreda, namenjene so izključno bojevnikom, nastale pa so pred letom 1868.

Kljub jasni primarni funkciji *bujutsuja* pa moramo vedeti, da *bujutsu* bojevnikom ni predstavljal samo praktične veščine, uporabne v boju. Bil je tudi izobraževalni proces, skozi katerega so se določene vrednote izoblikovale v bojevniške norme; pogum, samozadostnost, požrtvovalnost, poslušnost, disciplina, potrpežljivost, razsodnost, vljudnost in skromnost so bile lastnosti, ki so jih bojevniki pridobili preko razvoja tehničnih spretnosti. (Draeger, 2007a)

3.3.1.1 Formalizacija borilnih veščin

Potreba po bolj učinkovitih bojnih sredstvih je spodbudila že bojevnike zgodnjih obdobj Japonske, da so proučevali različna orožja in njihovo uporabo. Vendar pa se je pred pojavom klasičnega bojevniškega razreda borilne veščine in orožja zelo malo sistematiziralo.

Bojevniki, ki so preživeli grozovite boje in si tako pridobili veliko mero spoštovanja, so izvedli največ tovrstnih raziskav. Od poznega dvanajstega stoletja naprej so rezultate svojih spoznanj sistematizirali in jih potrdili z ustanovitvijo borilnih šol (*bujutsu ryu*). Glavna orožja – meč, kopje, helebarda in lok – so bila sicer deležna posebne pozornosti, vendar pa niso spregledali nobenega orožja ali metode boja, ki sta bila učinkovita. Do konca sedemnajstega stoletja je bilo razvitih približno šestdeset sistemov boja in več kot devet tisoč formalnih tradicij (*ryujev*). (Draeger, 2007a)

Ker je bil *bujutsu* simbol in orodje moči in vitalnosti klasičnih bojevnikov, je bilo proučevanje klasičnih borilnih veščin ekskluzivna pravica profesionalcev bojevniškega razreda. Civilisti niso smeli uporabljati orožja, ki je bilo na razpolago bušijem, niti niso imeli pravice do učenja klasičnih borilnih veščin. (Draeger, 2007a)

3.3.1.2 Razdelitev *bujutsuja*

Klasični bojevniki so morali biti veščji uporabe različnih orožij in taktik, ne samo zavoljo uspeha v boju, temveč zato ker jim je to zagotavljalo preživetje. Čeprav so bojevniki nekatera orožja raje uporabljali kot druga, si niso mogli privoščiti, da ne bi bili seznanjeni s celotnim obsegom obstoječega nabora orožja, saj so morali biti vedno pripravljeni na različne situacije. Če je nekdo med bojem izgubil ali poškodoval svoje priljubljeno orožje, je moral nemudoma pograbit drugoga in z njim nadaljevati boj. Poleg tega je bilo za uspešno obrambo pred določenim orožjem potrebno poznavanje vsaj osnovnih zakonitosti bojevanja s tem orožjem. Zato so se bojevniki urili v različnih aspektih boja, v skladu z obveznimi kurikulumi, ki pa so se razlikovali glede na posameznikov čin. Za navadne bojevnike lahke pehote je lahko zadostovalo že, če so znali pravilno držati sulico in se prebijati z njo. Bojevniki višjih činov pa so morali biti izurjeni v veščinah, ki so bile bolj akademske, včasih celo ezoterične narave. (Guyens, 2008a; Mol, 2001)

Znotraj *bujutsuja* so bojevniki razvili ogromno metod za uporabo različnih orožij, med katerimi so imeli glavno vlogo meč, lok in helebarda. *Bujutsu* lahko razdelimo na posamezne sisteme glede na orožja, ki jih uporabljajo ali glede na naravo tehnik in taktik, ki jih sestavljajo:

- *Kenjutsu* (sistemi bojevanja z različnimi meči)
- *Iaijutsu* (sistemi tehnik izvleka meča iz nožnice)
- *Sojutsu* (sistemi bojevanja s kopjem)
- *Naginatajutsu* (sistemi bojevanja s helebardo)
- *Bojutsu* (sistemi bojevanja z daljšo palico)
- *Jojutsu* (sistemi bojevanja s krajšo palico)
- *Kyujutsu* (sistemi bojevanja z lokom)
- *Ninjutsu* (veščina vohunstva)
- *Kusarigamajutsu* (sistemi bojevanja s kusarigamo (palica, ki ima na eni strani rezilo, na drugi pa obteženo kovinsko verigo))

- *Tessenjutsu* (sistemi bojevanja z vsakdanjimi predmeti)
- *Yoroi kumiuchi* (sistemi uporabe *grapplinga* v boju)
- *Hojojutsu* (sistemi zvezovanja nasprotnika)
- *Bajutsu* (konjeništvo)
- *Yadomejutsu* (sistemi obrambe pred puščicami)
- *Suiejutsu* (sistemi bojevanja v vodi)
- *Chikujojutsu* (sistemi postavljanja utrd)
- *Senjojutsu* (taktični sistemi boja)

(Draeger, 2007a; Guyens, 2008)

3.3.1.3 Bistvene spremembe v taktiki bojevanja

Ko so se razvijala nova orožja in spreminjale taktike, so morali bojevniki prilagoditi svoj sistem urjenja tem spremembam. Glavni preobrat za bojno taktiko je pomenila vpeljava strelnega orožja leta 1543. Do takrat so bile bistvene veščine japonskih bojevnikov lokostrelstvo, bojevanje na konjih in mečevanje. Preden ga je zamenjal slavni japonski meč, je bil simbol klasičnega bojevnika lok. Še posebej učinkovita je bila kombinacija loka in konja. Še celo po vpeljavi strelnega orožja na Japonskem niso zavrgli uporabe loka. Po letu 1543 se je dominacija bojevnikov v oklepih končala, saj je ena krogla zadostovala za preboj vsakršnega oklepa. Zgodnje muškete so imele 80 metrov dosega. V *bujutsu* so vpeljali novo komponento *hojutsu* (sistemi bojevanja s strelnim orožjem), medtem ko sta *senjojutsu* (taktično urjenje) in *chikujojutsu* (sistemi postavljanja utrd) doživela korenite spremembe. Uporaba strelnega orožja je bistveno vplivala na gradnjo gradov, privedla pa je tudi do uporabe lažjih oklepov. Ker je krogla lahko prebila oklep, je postala uporaba težkih okornih oklepov nesmiselna. Zato so bojevniki posegli po lažjih oklepih, kar je vodilo k hitrejšemu gibanju po bojišču, odprlo pa se je tudi več možnosti za učinkovito uporabo *grapplinga*. Kljub temu pa se je obseg *grapplinga* na bojišču takrat zmanjšal, saj bojevniki niso več tako pogosto

prihajali v stik, kot takrat ko je bil glavno orožje meč. (Draeger, 2007a; Hoare, 2009; Mol, 2001)

3.3.2 Zasuk v borilni orientaciji

V obdobju tokugawskega miru so klasični bojevniki postali neproduktiven del družbe, klasične borilne veščine (*bujutsu*) pa neuporabno sredstvo dejavnosti, ki ni več obstajala. V tem obdobju je željo po samozaščiti zamenjala želja po samoizpopolnjevanju, *bujutsu* je izgubil svojo pomembno vlogo, medtem ko so se začeli razvijati vedno bolj prestižni *budo* sistemi (»borilna pot«). S prehodom borilne usmerjenosti iz območja borbe v območje, kjer je užitek posameznika najpomembnejši, je klasični bojevniški duh v obdobju Tokugawa močno oslabil. (Draeger, 2007a)

Obstajajo velike razlike med *bujutsujem* in *budom*. *Bujutsu* so sistemi bojevanja, ki so jih bojevniki izoblikovali za bojevnike, da bi vzpodbujali samozaščito in skupinsko solidarnost. *Budo* pa so spiritualni sistemi, za katere ni nujno, da so jih razvili bojevniki ali da so bili razviti za bojevnike. Njihov glavni namen je samoizpopolnjevanje posameznika, razviti pa so bili v časih, ko klasični bojevniki niso bili vodje političnih in vodilnih družbenih institucij. (Draeger, 2007a).

Modernih veščin (*budo*), ki so nastale po razpustitvi bojevniškega razreda, se lahko učijo zelo velike skupine vadečih, ustanovljene pa so bile z namenom izobraževanja in razvoja človeških bitij kot celote. *Budo* sistemi so se razvili v obdobju Tokugawa *bakufuja*, da bi omogočili bojevnikom, ki so čez noč postali birokrati, vzdrževati nekatere bojevniške spretnosti. (D. Skoss, 2011)

Budo so sodobni sistemi in discipline, ki so nastali po ustanovitvi civilne družbe na Japonskem v sedemdesetih in osemdesetih letih devetnajstega stoletja (po prepovedi nošenja mečev v javnosti). Ta sprememba je bila ključna za nastanek modernih borilnih veščin, kot so judo, kendo, iaido, kyudo ali aikido. (M. Skoss, 1993)

Indikator preoblikovanja *bujutsuja* v *budo* je bila nominalna sprememba ideograma *jutsu*, »umetnost, veščina, tehnika« v besedi *bujutsu* v *do*, »pot«. Pojem *do* je pomemben del japonske kulture in velika večina Japoncev nima težav z razumevanjem njegovega pomena. Za zahodnjake pa ta pojem ni tako samoumeven in je veliko težje razložljiv. *Do* nakazuje

človeško željo po gojenju zavesti o svoji spiritualni naravi preko ukvarjanja z disciplinami, ki bi človeka dvignile na višji nivo samospoznanja. Ta cilj je temeljna razlika med klasičnimi borilnimi veščinami, ki jih označuje *jutsu* in tistimi, ki jih definira *do*. (Draeger, 2007b; D.Skoss, 1999)

Klasični *budo*, kljub temu da se je razvil iz tehnične baze *bujutsuja*, ni bil ustvarjen za bojevnike v boju. Nekatere oblike *bujutsuja* so bile spremenjene v *budo*, tako da so jih preoblikovali z metafizičnim kalupom. Če je *bujutsu* poudarjal obliko boja, ki je bila učinkovita na bojišču, pa je pri *budo* pomembna oblika, ki pripomore k samozavedanju, k razumevanju biti in narave ter vodi do samoizpopolnjevanja. Treniranje *buda* naj bi tako stremelo k doseganju višjih vrednot od tistih, ki naj bi jih ponujal *bujutsu*. (Draeger, 2007a)

Temu delno oporeka Hoare, ki opozarja, da se nekateri klasični bojevniki ne bi strinjali s tovrstno delitvijo. Ugovarjali bi predvsem zagovorniki taoizma, budizma ali konfucijanstva iz vrst klasičnih bojevnikov, ki so bili ves čas na meji med življenjem in smrtjo. Za njih je bil spopad s smrtjo ultimativni preizkus. (Hoare, 2009)

Budo je dokaz evolucije tehnik, ki bazirajo na razumu, in stoletnih praktičnih izkušnjah bojevnikov v dejavnost, ki osmišlja človekovo življenje v obdobju miru. V *budo* sistemih, ki poudarjajo družbeno odgovornost posameznika, najdemo konfucijansko etično perspektivo družbene organizacije. S taoističnega vidika *budo* poudarja svojo naravno in spontano plat. Tako *budo* služi kot sredstvo moralnega in supramoralnega izobraževanja. Kot tak *budo* ni mišljen kot orodje za ubijanje, ampak kot sredstvo, preko katerega lahko posameznik doseže moralno popolnost. Kljub temu da tako klasični *bujutsu* kot *budo* posedujeta skrb za moralnost, pa ju ločijo razlike v prioritetah, ki ju definirajo. Če klasični *bujutsu* in *budo* razumemo kot tridimenzionalni obliki, so njune prioritete sledeče:

- Klasični *bujutsu*: 1.) boj, 2.) disciplina, 3.) morala;
- Klasični *budo*: 1.) morala, 2.) disciplina, 3.) estetska oblika.

Nastanek klasičnega *buda* so omogočile družbene spremembe v obdobju Edo. S temi spremembami je priprava na bitke (*bujutsu*) aristokratske manjšine postala temelj sistema vsakdanjega treninga navadnih ljudi (*budo*). (Draeger, 2007b)

Mnogi dojemajo Draegerjevo dihotomijo *buda* in *bujutsuja* za sveto. Skossova (2009) pa se z njegovo delitvijo ne strinja povsem, saj meni, da je Draeger preveč poenostavil nekatere

definicije. Po njenem mnenju je stroga delitev neustrezna, saj vse japonske borilne veščine vsebujejo določene aspekte *doja* in določene aspekte *jutsuja*. Nekdo lahko namreč preko izpopolnjevanja svojih ubijalskih tehnik izpopolnjuje tudi lastno življenje. Na drugi strani pa tudi *budo* sistemi vsebujejo določeno mero borilne usmeritve, ki preprečuje, da bi ti sistemi degenerirali v koreografskoplesne oblike. (D. Skoss, 1999)

3.3.2.1 Nastanek *budo* sistemov

Budo sistemi so se začeli razvijati v prvi polovici sedemnajstega stoletja. Klasični *budo ryu* se je prvič pojavil s preoblikovanjem *kenjutsuja* v *kendo* v prvi polovici sedemnajstega stoletja. V svojem bistvu je bil *kendo* bolj spiritualna disciplina, namenjena izboljšanju osebnega karakterja posameznika kot aktivnost, direktno povezana z bojem. Poudarek na nebojevalnem vidiku ni bil popolnoma nov, vendar pa je bilo to prvič, da je bilo mečevanje na japonskem omogočeno ljudem vseh družbenih razredov. Torej je pretvorba iz *kenjutsuja* v *kendo* v sociološkem smislu predstavljala heretični razvoj znotraj v tistem obdobju strogo segregirane japonske družbe. Ostali klasični *bujutsu ryuji*, kot tudi tisti, ki so bili ustanovljeni v obdobju Edo, so hitro sledili preobrazbi iz klasične bojevniške v spiritualno disciplino. Na ta način se je iz *jujutsuja* razvil judo, iz *iaijutsuja* je nastal iaido, iz *kyujutsuja* kyudo itd.

Vse šole so idealizirale odraz pretekle slave bojevniških poklicev, vendar pa so pri tem izpustile pomembno komponento borilnosti, ki je bila v preteklih obdobjih samoumevna. *Bakufu* ni skušal preprečiti razvoja *kenda*, saj ga je imel za kvazi borilno veščino, ki bi lahko bila uporabna pri pretvarjanju energije državljanov v neškodljive aktivnosti. (Draeger, 2007b)

3.4 *Bujutsu ryu*

Izraz *ryu* (včasih se uporablja tudi *ryuha*) lahko dobesedno prevedemo kot tok, stil, sistem ali šola. Vendar pa noben izmed teh prevodov ne posreduje bistvenega pomena japonske besede. Bolj pravilno je, če *ryu* definiramo kot »življensko tradicijo«, v kateri doktrine, ki jih je ustvaril *ryuso* (ustanovitelj *ryuja*) in dodali mojstri kasnejših generacij, ohranjajo individualno strukturirano pot pod vodstvom vodje posameznega *ryuja* (znan kot *sodenke*, *soke*, *shihanke* ali *shike*). Japonci poznajo šole ali *ryuje* različnih umetnosti, eden izmed tipov

ryuja pa je tudi *bujutsu ryu*. *Bujutsu (bugei) ryu* je življenska tradicija, katere doktrine se primarno osredotočajo na borilne zadeve. (Draeger, 2007a; Mol, 2001; Muromoto, 1997)

3.4.1 Ryugi – bistvo vsakega ryuja

Ryugi je še en izraz, ki se ga pogosto uporablja v povezavi z *ryujem*. Ima zelo podoben pomen kot *ryu* ali *ryuha*, bolj natančno pa lahko *ryugi* definiramo kot filozofijo ali doktrino, ki stoji za posamezno šolo. Označuje karakteristike posameznega sloga, lahko pa je celo skupni imenovalc vseh tehnik kurikuluma določenega *ryuja*. Očitno se točne vsebine in filozofska baza kurikuluma razlikujejo od šole do šole, vendar pa imajo podružnične šole, ki imajo skupno izvirno šolo, ponavadi neke bistvene skupne točke. To ne velja samo v primerih, kadar so se ustanovitelji teh podružničnih šol želeli drastično oddaljiti od starejših tradicij. V našem kontekstu *ryugi* torej predstavlja genetsko osnovo določenega *ryuja*. S pragmatičnega zornega kota bi morale biti tako teoretične kot praktične osnove vsake šole uporabne na več področjih. To je vidno pri nekaterih tako imenovanih sestavljenih sistemih borilnih veščin (*sogo bujutsu*), kjer se nekateri principi, ki tvorijo temelje šole, upoštevajo pri uporabi meča, sulice, palice in tudi *grapplinga*. Teoretično bi se moral celoten sistem prenašati iz generacije v generacijo preko mojstrov, ki poučujejo v določeni šoli. V praksi pa se je kurikulum pogosto razdelil s poučevanjem različnih mojstrov. Če je bil *ryugi* oziroma glavni principi, ki jih je ustvaril ustanovitelj šole, pravilno posredovan naprej, so tudi pri kasnejših generacijah glavni mojstri pri poučevanju uporabljali podobne tehnike. Glavne značilnosti so se ohranile ne glede na sistem boja (*kenjutsu, bojutsu, jujutsu ...*), ki ga je šola v danem trenutku poučevala. Nekatere šole so svoj *ryugi* bolj skrbno ohranjale kot druge, kjer so ga spreminjale novejša generacija vadečih. V nekaterih šolah so se pomembni deli sčasoma povsem izgubili. (Mol, 2001)

3.4.2 Ohranjanje tradicije skozi generacije

Ohranjanje borile tradicije – naj bo to mešana šola, »orožarska« šola ali *grappling* šola – je na Japonskem ponavadi potekalo po določenem vzorcu. Poreklo šole je predstavljal *ryuso* ali ustanovitelj šole. *Ryuso* je na neki točki predal vodenje šole enemu izmed svojih licenciranih učencev. Nekatere šole so bile dedne in so jih prevzeli samo krvni sorodniki. Nekatere šole so

bile sicer ustanovljene kot dedne, vendar pa so jih prevzeli tudi učenci, ki niso bili sorodniki ustanovitelja. V tretjo skupino pa spadajo šole, ki so jih po upokojitvi vodilnega mojstra prevzeli najboljši učenci. Če je kariero mojstra končala njegova smrt, ne da bi ta določil svojega naslednika, so odločitev o vodenju šole pogosto prepustili dvobojem med kandidati za novega voditelja. (Mol, 2001)

Zgodovinsko gledano je bil lahko »pravni naslednik« borilne tradicije ali v nekaterih primerih posameznih delov te tradicije učenec, ki je usvojil tehnične, filozofske in ezoterične vsebine kurikulumu svoje šole. Kot dokaz za svojo usposobljenost je s strani mojstra prejel originalne ali prepisane in overjene kopije dokumentov svojga *ryuja* (*densho*). Poleg posesti pravično pridobljenih spisov je moral biti seznanjen z ustnim izročilom svoje šole (*kuden*) in genealogijo mojstrov, ki so učili pred njim. Naslednik, ki je bil nekakšna »inkarnacija« predhodnih mojstrov, je tako sam postal del tradicije in je moral v zameno poskrbeti za prenos tradicije na naslednjo generacijo. Novi vodja *ryuja* je bil pogosto imenovan *soke*, kar pomeni »glava družine«. *Soke* je imel popolno kontrolo nad *ryujem* in je imel moralno obveznost, da ohrani *ryugi*, kakršnega je bil on naučen. Njegova naloga je bila ohranitev prav vseh tehnik, ki se jih je naučil od svojega mojstra (zgodovina je pokazala, da je bilo to praktično nemogoče), odgovoren pa je bil tudi za nadaljni razvoj *ryugija*. (Mol, 2001)

3.4.2.1 Densho

Vsak *ryu* je imel na zvitkih papirja (*makimono*) zapisano svojo zgodovino, navade, prepričanja, tehnične lastnosti in opis tehnik bojevanja. S skupnim izrazom te rokopise imenujemo *densho*. Poleg tega, da služijo kot pisni dokazi o tradiciji, imajo tudi zelo pomembno simbolno funkcijo. Posest vseh zvitkov posamezne tradicije je bil ključni dokaz, da je bil nekdo pooblaščen za vodenje dotične šole. Večino rokopisov so mojstri predali neposredno svojim naslednikom. Vsebina teh rokopisov je bila vedno skrivnost za vse ostale. Preučevali so jih lahko samo tisti, ki so dobili pravico za to s strani mojstra. S praktičnega vidika ti rokopisi danes predstavljajo ključen zgodovinski vir za preučevanje klasičnih borilnih veščin. Preučevanje rokopisov iste šole, ki so nastali v različnih obdobjih, lahko razodene, kako se je kurikulum spreminjal skozi leta; kateri deli so tvorili originalno jedro tradicije in kateri so bili dodani (ali izbrisani) kasneje. Primerjava zvitkov različnih šol pa jasno pokaže tudi, v kakšni meri je določena šola vplivala na druge. Problem pri tovrstnem

raziskovanju je, da so mojstri v želji, da njihove skrivnosti ne bi prišle v javnost, velikokrat šifrirali svoje rokopise. Veliko rokopisov so japonski zgodovinarji uspeli dešifrirati, nekateri podatki pa bodo verjetno za zmeraj ostali nedostopni. Obstajajo pa tudi primeri zelo čitljivih in podrobnih rokopisov, ki vključujejo tudi skice. Če vemo, da je Japonska država številnih potresov, cunamijev, tajfunov in vojn, imamo lahko ohranitev tako velikega števila dokumentov za manjši čudež. (Draeger, 2007a ; Mol, 2001)

3.4.3 Legende o nastanku prvih *ryujev*

V starodavni, še ne sekularizirani družbi, kjer so ljudje verjeli, da so sonce, luna, gore in reke božanskega izvora, so imeli tudi spretnost in inspiracijo, ki sta potrebni za razvoj nekega novega lastnega sistema, za nekaj, kar je božanskega izvora. Če samo na hitro preletimo zgodbe o nastanku nekaterih zgodnjih borilnih šol, ugotovimo, da mnogo različnih šol ponuja zelo podobne zgodbe, ki svojemu nastanku pripisujejo mitološki značaj. Ne preseneča, da imajo mnoge šole svetišča, posvečena božanskim bojevnikom, za »kraj rojstva« svojih tradicij. Dve izmed najbolj znanih svetišč v tem kontekstu sta Katori in Kashima. (Mol, 2001)

Druga priljubljena tema v teh zgodbah je bodoči ustanovitelj določene tradicije, ki se zateče v gore, kjer se v osami posveti trdemu treningu, običajno pa moli k enemu izmed bojevniških božanstev, ki ga vodi po tej poti. Na neki točki, ponavadi po dolgem obdobju treninga, pa se razsvetli po zaslugi božje volje in se v sanjah ali videnju zave pomembnosti enega ali večih načel, ki bodo od tega trenutka dalje predstavljali osnovo njegovega sistema. Obstajajo še druge zgodbe, ki pripovedujejo o skrivnostnih *yamabushijih* (gorskih asketih, ki se vzdržujejo zemeljskih užitkov), *ijinih* (tujcih) ali celo *tenguji*h (gorskih goblinih), ki se nenadoma pojavijo v civilizaciji in skrita načela predstavijo svojim izbrancem, ki jih kasneje uporabijo kot temelj svojih stilov. (Mol, 2001)

V teh zgodbah je verjetno res nekaj resnice, vendar pa ta resnica ni tako božanska kot izgleda v zgodbah. Gore so namreč predstavljale zavetišče za mnoge posameznike, ki so iz različnih razlogov izbrali ali so bili prisiljeni izbrati življenje izven meja normalne družbe. Še posebno po pomembnih bitkah so *ochi musha* (»padli bojevniki«) ali pomembni bojevniki poražene strani pobegnili v gore, da bi se izognili preganjanju nasprotnikov. Ponavadi še tam niso bili varni, saj so zmagovalci pogosto vaščanom ponujali nagrado za informacije, ki bi vodile do njih. Zato je zelo verjetno, da so vsaj nekaj časa ostali v gorah, v nekaterih primerih pa so s

pomočjo različnih zvijač na svojo stran pridobili vraževerne kmete in vaščane. Treba je vedeti, da so bili to ponavadi zelo izurjeni in iznajdljivi bojevniki z močno željo po preživetju. Zato je povsem možno, da so bili ti »padli bojevniki« pogosto tisti, ki so ustanovili svoje šole, ali pa so vsaj posredovali svoje znanje o borilnih veščinah lokalnim bojevnikom, bodočim ustanoviteljem novih šol. (Mol, 2001)

3.4.4 Zgodovinska dejstva o nastanku prvih *ryujev*

Mnogo zgodovinskih virov dokazuje, da je imela Japonska bogato borilno tradicijo že dolgo pred nastankom prvega pravega *ryuja*. Čeprav je sistematični trening uporabe orožja in metod bojevanja obstajal že prej, pa prevladuje splošno prepričanje, da se je razvoj bojevniških tradicij, šol in stilov začel ob koncu obdobja Heian (794-1185). Ena izmed zgodnjih institucij za trening borilnih veščin je bila Butokuden ali Hiša borilne vrline, ki je bila zgrajena med vladavino cesarja Kammuja v začetku Heianskega obdobja. Jasno pa je, da je bolj ali manj sistematični trening potekal že pred oblikovanjem Butokudna. (Mol, 2001)

Prvi strukturirani *ryuji* so nastali v obdobju Muromachi (1333-1568). Območja, ki so najbolj znana po razvoju klasičnih borilnih tradicij, se nahajajo v regiji Kanto (okolica današnjega Tokia). Tu častijo dve najbolj pomembni šintoistični bojevniški božanstvi: Takemikazuchi no Mikoto (Kashima Jingu) in Futsunushi no Kami (Katori Jingu), ki skupaj z budistično boginjo Marishiten veljata za zaščitnika mnogih bojevniških tradicij. Zgodovinski spisi jasno kažejo, da so se mladi bojevniki zbirali v svetiščih, ta pa so postala nekakšni centri za borilne veščine ob koncu obdobja Heian. Sčasoma je to privedlo do ustanovitve najstarejših poznanih formalnih tradicij v borilnih veščinah Kashima Shinto Ryuja in Katori Shinto Ryuja, ki sta nastali okrog leta 1450. (M. Skoss, 1994)

Bistvo zgodnjega treninga je bilo proučevanje uporabe loka (*yumi*), meča (*ken*) in kopja (*yari*). Na začetku se posameznih orožij ni poučevalo v ločenih veščinah. Ker je bilo treba bojevnike pripraviti za boj na bojišču, so uporabo različnih orožij in strateške ter taktične elemente boja poučevali kot del celovitih sistemov znotraj tako imenovane mešane šole (*sogo ryu*). (M. Skoss, 1994)

Od sredine obdobja Muromachi (okoli 1480) do začetka obdobja Tokugawa (okoli 1605) so se *ryuji* postopoma začeli specializirati za določeno orožje ali sistem, zlasti za lok, kopje,

meč, *grappling* in konjeništvu. Bojevniki so se zbirali v skupine skupaj s člani svoje rodbine ali pa so trenirali z drugimi člani svojih lokalnih regij (*hanov*). Ko so se tehnike in metode teh skupin začele vedno bolj razlikovati ali ko so učitelji dobili vpogled v določena bistva in načela bojevanja, so nastale zaprte borilne tradicije, imenovane *bujutsu ryu*. To se je začelo dogajati okoli leta 1600, razvoj šol pa je dobil velik zagon v obdobju Tokugawa (1600-1868) in se je nadaljeval celo v dvajsetem stoletju. (Mol, 2001; M. Skoss, 1994) Vsak *ryu* je razvil svoje tehnične posebnosti, zaradi katerih je bil unikatni. Želja po odkritju najbolj učinkovitih načinov za onesposobitev nasprotnika je zagotovila odlično priložnost na nadaljnje širjenje *bujutsuja*. (Draeger, 2007a)

3.4.5 *Ryuji* v obdobju Tokugawa

V drugi polovici obdobja Tokugawa, ko se je trdno vzpostavila vojaška fevdalna oblast (*bakufu*), so *daimyji* začeli tekmovati v pridobivanju bojevnikov, znanih po svojih borilnih veščinah, in jih začeli zaposlovati kot inštruktorje v svojih fevdalnih šolah. Ti možje so nekaj časa poučevali *daimyje* in njihove dedne naslednike, potem pa so s svojim delom nadaljevali drugje. Ni bilo neobičajno, da je določena šola nastala v specifičnem okolju in je postala stalni del njegovega bojevniškega kurikulumu. V nekaterih primerih je bil borilni sistem imenovan za »uradno« šolo (*otome ryu*), s katero je upravljal lokalni *daimyo*. Dobesedno je to pomenilo, da se tega stila niso mogli učiti bojevniki izven njegovega *hana*. Kot posledica temu je bilo v nekaterih redkih primerih inštruktorjem šol prepovedano zapuščati svoj han. Novejše raziskave kažejo, da je bila prepoved učiteljem in bojevnikom, da bi zapustili matično regijo, prej izjema kot pravilo. Če upoštevamo že neizpodbitno dejstvo, da so se bojevniki ves čas gibali med glavnim mestom Edo in različnimi regijami po službeni dolžnosti, potem lahko zaključimo, da je bila ta prepoved zgolj nominalna. Sodobne študije razkrivajo, da za klasične bojevnike ni bilo nič nenavadnega, če so poučevali borilne veščine po drugih šolah ali klanih. *Daimyji* so kasneje vzpostavili regionalne šole (*hanko*), kjer so se njihovi bojevniki učili akademskih in vojaških predmetov, kar je vključevalo tako borilne stile lokalnih bojevnikov kot tudi stile slavnih šol, ki jim je sledila celotna država. (M. Skoss, 1994)

Na ta način so se šole borilnih veščin množile z neverjetno hitrostjo. Ob koncu obdobja Edo je bilo, tako *Nihon Kobudo Sokan* (Pregled klasičnih japonskih borilnih veščin), 52 *ryujev* lokostrelstva (*kujutsu*), 718 *ryujev* mečevanja (*kenjutsu*), 148 kopjevanja (*sojutsu*) in 179

ryujev jujutsuja. Draeger meni, da so te številke zelo zadržane. Po njegovem mnenju naj bi skozi različna obdobja obstajalo okoli devet tisoč *ryujev*. Poleg tega je verjetno obstajalo še več *ryujev* v protofevdalnem obdobju, vendar o njihovem obstoju ni zanesljivih dokumentov, zato jih na tem mestu ne moremo upoštevati. (Draeger, 2007a)

Družbene, ekonomske in kulturne spremembe, ki so zajele Japonsko po padcu tokugawskega režima (1868), so povzročile izumrtje mnogih klasičnih borilnih *ryujev*. Nekateri izmed njih niso pustili za sabo nič drugega kot svoje ime. Danes verjetno obstaja še nekaj sto izmed teh klasičnih borilnih šol, ki so ohranile svoje tehnične učne načrte skupaj z dokumenti, ki pojasnjujejo njihov nastanek in tradicijo. (M. Skoss, 1994)

3.5 Razvoj neoboroženih metod boja na Japonskem

Judo je bil uradno ustanovljen leta 1882, ko je Jigoro Kano postavil majhen *dojo* (prostor namenjen treningu borilnih veščin). Poimenoval ga je *Kodokan*, veščino, ki jo je v njem poučeval pa *Kodokan Judo*. Vendar pa se je geneza juda začela že veliko pred letom 1882. Judo je bil osnovan na *jujutsuju*, ki je temeljil na še starejših bojvniških veščinah, imenovanih *kumiuchi* in *sumai*. Skupno vsem tem veščinam je, da imajo za osnovo *grappling* tehnike¹. Nastanek neoboroženih metod boja sega v zgodnje obdobje Japonske, kjer se zgodovina spremeni v mit. Borilna tradicija ima namreč posebno mesto v zgodovini in kulturi Japonske, saj naj bi, sodeč po japonski mitologiji, država nastala ravno s pomočjo tehnik bojevanja bogov, ki so jo ustvarili.

Veriga razvoja juda po Hoareju izgleda takole: *chikara-kurabe* → *sumai* → *kumiuchi* → *jujutsu* → judo. Ob tem poudarja, da preobrazba ni potekala povsem linearno, saj prehod iz ene v drugo obliko ni potekal gladko in se ni zgodil čez noč. (Hoare, 2009)

3.5.1 *Grappling* v japonski mitologiji

Prvi spisi, v katerih se opisuje uporaba borilnih veščin, se začnejo pojavljati po letu 711. Najbolj zgodnje mite o nastanku Japonske najdemo v dveh knjigah. Prva se imenuje *Kojiki*, druga pa *Nihon Shoki* (*Nihongi*). Skupaj sta znani pod izrazom mitologija *Kiki*. V sekciji z

¹ *Grappling* tehnike so podrobneje definirane na začetku tega diplomskega dela.

naslovom Kojiki (712; »Zapiski o starodavnih zadevah«) je opisan mitološki nastanek japonskega otočja, ki so ga zaznamovali boji med bogovi. Gre za enega prvih japonskih spisov sploh. V enem izmed mitov se spoprimeta bogova Takeminakata in Takemikazuchi, ki sta se borila za prevlado v eni izmed japonskih provinc. O zmagovalcu je odločil *chikara kurabe* ali »preizkus moči«. Takemikazuchi je svojega nasprotnika premagal z metom na tla.

Druga knjiga Nihon Shoki (720; »Japonske kronike«) opisuje prve zgodovinsko preverjene dogodke, ki so se odvijali po petem stoletju. V eni izmed zgodb se spoprimeta bojevnika Kuehaya in Sukune, ki ju sooči cesar Suinin. Sukune svojemu nasprotniku z brco zlomi rebra, nato pa ga potepta do smrti. To je verjetno prva zabeležena goloroka borba v japonski zgodovini. Nakazuje uporabo udarcev v tem zgodnjem obdobju. (Draeger, 2007a; Hoare, 2009; Mol 2001)

3.5.2 Sumai

Sumo ali *sumai*, kot so izgovarjali včasih, se prvič pojavi po letu 400. Slike napol golih bojnikov so našli na freskah v korejskih grobovih in na še nekaterih arheoloških objektih. *Sumai* je izvorna oblika japonske rokoborbe. Beseda *sumai* izhaja iz starodavnega glagola *sumau* in pomeni »bojevati se« ali »pretepati se«. Zgodnjo obliko suma so bojvniki uporabljali kot del borilnega treninga, imel pa je tudi ceremonialno funkcijo na cesarskem dvoru, v templjih in svetiščih. V svoji starodavni vojaški obliki je bil sumo znan pod izrazom *Buke-sumai* (»vojaški sumo«). *Buke-sumai* se je razcvetel v obdobju Kamakura (1185-1333). Vojaški roman iz trinajstega stoletja *Genpei Seisuiiki* (Vzpon in padec klanov Taira in Minamoto) omenja *Shijuhatte* – seznam 48 tradicionalnih tehnik *sumaija*. Večina teh tehnik so bili meti, po katerih je lahko bojvnik svojega nasprotnika pokončal na tleh. Zgodnja vojaška oblika suma nima nobene veze s sumom, kot ga poznamo danes. Aplikacija suma v borbenih situacijah je sčasoma postala znana pod izrazom *kumiuchi* (»grappling«). (Hoare, 2009)

3.5.3 Kumiuchi in jujutsu

Če poskušamo Hoarejevo razvojno verigo podpreti s teorijami različnih avtorjev, potem vidimo, da je na tem področju še veliko stvari nedorečenih, saj enotna razdelitev japonskih

grappling borilnih metod ne obstaja. Največje polemike povzročata izraza *kumiuchi* in *jujutsu*, ki definirata zelo podobne veščine, med njima pa ni jasno zarisane meje. Omenjena izraza različni raziskovalci dojemajo in uporabljajo na različne načine. Gre namreč za zelo podobne metode, ki so predstavljene pod različnimi imeni.

M. Skoss (1995a) pravi, da obstaja veliko različnih imen, ki so jih različne šole v različnih obdobjih uporabljale za poimenovanje tovrstnih tehnik in taktik. *Hade, hakuda, jujutsu, kempo, kowami, kumiuchi, shubaku, tode, torite, yawara, yawaragi* in *yoroi kumiuchi* so samo nekateri izmed izrazov, ki so se skozi leta razvili. Te metode kontaktnega boja so predstavljale sekundarni del borilnih sistemov, ki so jih bojevniki razvili za uporabo na bojišču, pa tudi v bolj mirnih vsakdanjih situacijah. Danes vse imenujemo s skupnim izrazom *jujutsu*. Generalno jih lahko ločimo na *Sengoku jidai* (obdobje bojevanja) *katchu bujutsu* (bojevanje v oklepu) in *Edo jidai* (obdobje miru) *suhada bujutsu* (bojevanje v vsakdanjih uličnih oblačilih). Pozni sistemi *suhada bujutsuja* so bili bolj borilni sistemi samoobrambe kot pa veščine, namenjene uporabi na bojišču. Kljub temu da je *jujutsu* skupen izraz za vse omenjene sisteme, pa to besedo večkrat uporabljamo, če želimo opisati sisteme, znane pod imenom *suhada bujutsu*. Za opis sistemov, namenjenih klasičnemu boju na bojišču (*katchu bujutsu*), pa se največkrat uporablja izraz *yoroi kumiuchi*. (M. Skoss, 1995a)

Mol (2001) ima podobno stališče kot Skoss, vendar pa se njegova klasifikacija nekoliko razlikuje. Mol pravi, da je *jujutsu* metoda boja na blizu, pri kateri je bojevnik neoborožen ali uporablja manjše orožje, in sicer z ofenzivnim ali defenzivnim namenom. Glavni cilj je podrediti si oboroženega ali neoboroženega nasprotnika. Stilistične razlike med različnimi slogi iste veščine izhajajo iz različnih filozofij posameznih šol in potrebe po razlikovanju posameznih stilov (šol). Vsaka izmed šol je promovirala uporabo svojega imena za veščino, ki jo danes enotno imenujemo *jujutsu*. Skozi stoletja so se *jujutsu* in podobni sistemi predstavljali pod različnimi imeni. Najbolj razširjeni izrazi so: *kumiuchi* (deli se na *yoroi/katchu kumiutchi* in *suhada kumiuchi*), *kogosuku, yawara, jujutsu, yawarajutsu, wajutsu, torite, aikijutsu, hade, hakuda, kenpo, goho, koppo, kowami, taijutsu, judo*. Čeprav obstajajo nekatere tehnične razlike med temi sistemi, jih danes vse uvrščamo v skupino *jujutsu*. Mol torej trdi, da je *kumiuchi* samo podvrsta *jujutsuja* in ne njegov predhodnik, kar je v nasprotju s Hoarovo razvojno verigo juda. (Mol, 2001)

Draegerjeva klasifikacija se nekoliko razlikuje od Skossove in Molove, posredno pa podpre Hoarovo teorijo. Draeger (2007b) namreč ugotavlja, da so vse borilne veščine, ki so nastale v

obdobju bojevanja (*Sengoku jidai*) ali prej, produkt dolgega obdobja vojskovanja. Vse *grappling* metode boja, ki so nastale v tem obdobju, so bile namenjene boju na bojišču in so predstavljale nekakšen podporni sistem uporabi različnih orožij. Bojevniki so bili v prvi vrsti izurjeni za boj z mečem ali drugimi orožji. Generični izraz za *bujutsu* sisteme, ki ne temeljijo na uporabi orožja, je *kumiuchi*. V obdobju tokugawskega miru so se pojavile težnje po oblikovanju borilnih sistemov, ki bi bili bolj primerni za družbene potrebe tistega časa. Tako so se razvili sistemi boja, ki jih z generičnim izrazom imenujemo *jujutsu*. *Kumiuchi* predstavlja temelj *jujutsuja*. Watani Kiyoshi, ena izmed vodilnih avtoritet na področju japonske bojevniške kulture, pravi, da je potrebno razumevanje logične razdelitve tehnik, da bi lahko razumeli pravilno definicijo besede *jujutsu*. Ob nepravilni rabi beseda *jujutsu* zajema preveč širok spekter bojevalnih sistemov. Po Wataniju lahko borilne sisteme najlažje ločimo na podlagi obleke, ki jo ima na sebi klasični bojevnik, ki te sisteme uporablja. Tako lahko bojevnike razdelimo v tri skupine, in sicer na podlagi tega če so:

- 1.) v popolnem oklepu,
- 2.) v lažjem oklepu,
- 3.) povsem brez oklepa (v vsakdanjih oblačilih).

Prva skupina se v boju na blizu poslužuje večšine *yoro kumiuchi* (»*grappling* v oklepu«), druga skupina uporablja večščino, imenovano *kogusoku* ali *koshi no mawari*, tretja pa *kumiuchi* (»*grappling*«). S tehničnega vidika *jujutsu* sistemi vsebujejo elemente vseh omenjenih skupin *grapplinga*. Vendar pa so bile v obdobju miru, ko ljudje oklepa niso več nosili, *kumiuchi* oblike tiste, ki so bile uporabljene kot temelj pri formaciji klasičnega *jujutsuja*. (Draeger, 2007b).

Če upoštevamo te teorije, potem japonske *grappling* tehnike lahko razdelimo na dve glavni skupini. V prvo skupino spadajo tehnike, ki so jih bojevniki uporabljali na bojišču, v drugo pa tehnike, ki so bile uporabne v vsakdanjih situacijah v obdobju miru. Skupno obema skupinama je to, da so bile vse metode namenjene izključno predstavnikom bojevnškega razreda in niso bile dostopne ostalim ljudem.

3.5.3.1 Tehnike, uporabne na bojišču

Ko je bojevniški razred zavladal Japonski, so veščine, izpeljane iz primitivne rokoborbe, postale temelj kontaktnega boja med nasprotnikoma, ki sta bila oblečena v oklep (»*yoroï / senjo / katchu*«). Različni avtorji uporabljajo različne izraze za poimenovanje veščin *grapplinga*, ki so uporabne na bojišču. Skupen izraz za klasične borilne veščine, ki jih uporabljajo bojevniki, ki imajo na sebi oklep, je *katchu bujutsu*. Poleg veščin, ki se zanašajo na uporabo orožja, znotraj te skupine obstajajo tudi metode, v katerih prevladuje uporaba *grapplinga*. Te metode imenujemo *yoroï kumiuchi* ali »*grappling* v oklepu«. Redkeje se pojavljata izraza *katchu kumiuchi* in *senjo kumiuchi*. *Yoroï kumiuchi* je v obdobju Kamakura postal nenadomestljiv del priprave bojevnikov na spopade. Vsak klasičen bojevnik je bil izurjen v *grapplingu*. Kljub temu da gre za praktičen sistem boja, ki je postal potreben, kadar je bojevnik v boju ostal brez svojega orožja, pa *yoroï kumiuchi* ni strogo neoborožen boj. Vključene so namreč tehnike z uporabo manjših orožij kot so *jutte* (pendrek), *tanto* (nož), *kodachi* (kratek meč), *yoroïdoshi* (bodalo za prebadanje oklepa) ali *kabutwari* (»razbijalec čelade«). Veliko število klasičnih borilnih šol je veliko pozornosti namenilo razvoju *yoroï kumiuchija*. Zgodovinska evidenca pravi, da je bil Tsutsumi-hozan Ryu prvi, ki se je začel ukvarjati s to metodo. To se je zgodilo v petnajstem stoletju. (Draeger, 2007a; M. Skoss, 1995a)

V primerjavi z neoboroženimi bojnimi veščinami sosednje Kitajske ali Koreje, pri katerih prevladujejo udarci, dajejo japonske veščine večji poudarek vzvodom na sklepe, metom, imobilizacijam in davljenjem. V večini klasičnih borilnih japonskih tradicij je neoborožena *atemi waza* (tehnika napadanja vitalnih delov telesa nasprotnika z udarci) sekundarnega pomena, medtem ko različne kitajske borilne veščine pod skupnim imenom *ch'uan fa* (japonsko *kempo* ali *kenpo*) dajejo večji poudarek udarcem, brcanju in boksanju. Obstaja kar nekaj razlogov, zakaj se je japonski neoborožen boj razvil v tej smeri. Prvič, okolje, v katerem se je razvil, to je bojišče obdobja Sengoku, ga je pomagalo izoblikovati. Takrat so potekali množični boji velikih razsežnosti. Bojevniki, oblečeni v oklep in oboroženi z močnimi orožji, so bili nagnjeni po različnih terenih bojišča. To niso bili pogoji, kjer bi lahko bilo tolčenje ali brcanje nasprotnika učinkovito. Ponavadi se je boj končal, če je bojevnik prišel v kontakt s svojim nasprotnikom, ga spravil na tla in mu prerezal vrat. Drugi razlog za manjši poudarek na udarcih v japonskih sistemih boja na bojiščih je dejstvo, da tudi če bi nekomu uspelo predreti oklep nasprotnika (kar je bilo zelo težko), bi bilo še vedno skoraj nemogoče, da bi

izurjenega bojevnika ubil ali vsaj onesposobil z enim udarcem. Če se napadalcu tovrstni poizkus ponesreči (za kar obstaja velika verjetnost), potem ostane nezavarovan v dosegu orožja svojega nasprotnika. Torej je na bojišču najbolj pomembno, da bojevnik svojemu nasprotniku prepreči uporabo orožja. Vzpostaviti mora kontrolo nad njegovim telesom, tako da nasprotnik ne more svojega orožja uporabiti proti njemu. Na drugi strani pa se mora bojevnik, ki poseduje orožje, osvoboditi kontrole nasprotnika, narediti dovolj prostora za prosto gibanje in izvesti učinkovit napad. Treba se je tudi zavedati, da so bili bojevniki na bojišču ves čas pripravljeni na smrtno nevarno situacijo in so bili zato izjemno mentalno in fizično pripravljani. (M. Skoss, 1995b)

Seveda je bila praktična izvedba tehnike močno pod vplivom taktičnih sprememb in kar je še bolj pomembno, sprememb vrste oklepa, ki so ga bojevniki uporabljali. *O-yoroi*, oklep, ki so ga nosili bojevniki visokih činov Heianskega obdobja (794-1191) je bil oblikovan predvsem za boje zgodnjega obdobja, v katerih je prevladovala uporaba lokostrelstva. Ker je bil ta oklep zelo težak in okoren, je omejeval bojevnikovo gibanje. Samo primitivna vrsta *grapplinga* se je lahko izvajala v tovrstnem oklepu, pa še za to je bila potrebna neverjetna fizična moč. Lažji oklep istega obdobja se je imenoval *haramaki* (oklep, ki se je nosil okrog telesa, pripenjalo pa se ga je pod desno ramo), uporabljala pa ga je pehota. V obdobjih Nanboku-cho in Muromachi je *o-yoroi* v celoti izginil z bojišč, zamenjala pa sta ga *haramaki* in *domaru*. *Domaru* je bil oklep, ki je bil zelo podoben *haramakiju*, imel pa je še čelado in ščitnike za ramena. Veliki »preboj« *grapplinga* pa se je zgodil v obdobju Sengoku (1476-1573), z razvojem tako imenovanega modernega oklepa (*toseigosoku*). V tem relativno lahkem oklepu, opremljenem s ščitniki za roke in noge, se je bilo neprimerno lažje premikati, kar je omogočalo učinkovito uporabo tehnično bolj dovršenih *grappling* spretnosti kot so *ude kujiki* (»lomljenje rok«), *ashi-garami* (»izvajanje vzvodov na noge«) in celo *nagewaza* (»tehnika metanja«). (Mol, 2001)

Pri izvajanju tehnik *yoroi kumiuchija* v bitki ni bilo nobenih pravil. Nič ni bilo prepovedano in prišlo je do mešanja različnih stilov, če je bilo to potrebno. Vsak sklep je bil lahko izpahnen ali zlomljen, udarci vseh vrst so bili usmerjeni v vse dele telesa, meti so bili izvedeni z namenom pohabiti nasprotnika ali pa so to naredili z vzvodom, davljenjem ali udarcem na tleh. Na bojišču so uporabljali različna orožja ter različne stile. Ne glede na orožje, ki so ga bojevniki posedovali, pa so se vedno lahko zatekli tudi k uporabi *kumiuchija*. (Hoare, 2009)

3.5.3.1.1 *Grappling* sistemi med ostalimi borilnimi sistemi

V literaturi o japonskih borilnih veščinah so nekatere veščine poimenovane kot primarne, druge pa kot sekundarne. Draeger govori celo o tretji kategoriji, pomožnih veščinah. Večina šol *grappling* sisteme uvršča v sekundarno kategorijo. Razumljivo je, da ima šola, katere jedro kurikulumata predstavlja *kenjutsu*, *jujutsu* (*yoroi kumiuchi*) sisteme za sekundarne. Čeprav je obstajalo mnogo šol za različna orožja, ki so *grappling* uvrščale na drugo mesto, pa ne moremo reči, da je bil *grappling* manj pomemben ali tehnično manjvreden od oboroženih veščin, kot je *kenjutsu*. Še posebno na klasičnih bojiščih je bil rezultat dvoboja mož na moža, tudi če se je ta pričel z orožjem, pogosto odločen z uporabo *yoroi kumiuchi* tehnik. Bojevniki, ki je zanemarjal trening teh veščin, je imel tako minimalne možnosti za preživetje v zaključni fazi boja.

Pojma primarni in sekundarni sta bolj relevantna, če želimo poudariti položaj posamezne veščine znotraj kurikulumata določene šole. Uporaba teh izrazov se je torej nanašala na specializacijo posameznih šol. Veščine, poimenovane sekundarne, so lahko delovale tudi kot neodvisni sistemi. V šoli mečevanja je bil *jujutsu* ponavadi sekundarni sistem, medtem ko je bil v *jujutsu* šoli položaj obrnjen – mečevanje je bilo sekundarnega pomena. Pomembnost *jujutsuja* v strukturi klasičnih borilnih veščin pa nazorno opiše klasični japonski pregovor: »*Bujutsu shogei no chichihahaha wa taijutsu nari*« (»*Taijutsu* je oče in mati vseh klasičnih borilnih veščin«). Preden lahko bojevniki začne uporabljati orožje, mora spoznati možnosti in omejitve lastnega telesa. Obvladanje *jujutsuja* (v tem primeru je uporabljen izraz *taijutsu* ali telesna veščina) je torej predpogoj za učenje drugih (oboroženih) sistemov. Nemogoče je namreč učinkovito uporabljati orožje, če bojevniki ne zna najprej učinkovito uporabljati (ali celo kontrolirati) svojega telesa. Na bojišču pa ni bilo jasne črte med različnimi sistemi, kadar sta se nasprotnika spopadla od blizu. Uporabljala sta namreč mešanico tehnik in taktik, ki jima je v danem trenutku nudila možnost preživetja. (Draeger, 2007a; Mol, 2001)

3.5.3.2 Tehnike, uporabne v obdobju miru

Zaradi miru (veliki tokugawski mir) so bojevniki v obdobju Edo začeli razvijati metode boja, ki bi bolj odgovarjale nastalim družbenim razmeram. Skupen izraz za tehnike, uporabne v obdobju miru, ki so večinoma produkt obdobja Edo, je *suhada bujutsu*. Znotraj te skupine

poznamo *grappling* metode, ki se imenujejo *heifuku kumiuchi* ali *suhada kumiuchi*. *Heifuku / suhada kumiuchi* bi lahko prevedli kot »*grappling* v vsakdanjih oblekah«.

V to skupino uvrščamo sisteme kontaktnega boja, katerih cilj je onesposobiti nasprotnika v situacijah v obdobju miru. Nasprotnik je lahko oborožen ali neoborožen, nikoli pa ne nosi oklepa. Osnovne metode napada in kontrole nasprotnika v teh tehnikah predstavljajo: udarci s pestmi, brce, vbodi z manjšim nožem, meti, imobilizacije, davljenje, vzvodi in različne metode zvezovanja nasprotnika. Bojevniki so pri razvijanju omenjenih metod doživljali neznosne bolečine, vse zato, da bi našli kar najbolj učinkovite metode, ki bi bile uporabne proti posameznim vrstam napadalcev. (M. Skoss, 1995a)

V obdobju miru je obstajala manjša možnost pravega boja za življenje in večja verjetnost, da se bo nekdo znašel v situaciji, kjer je potrebna samoobramba. Pogosto je bil prisoten element presenečenja, kadar je prišlo do nenadnega napada. Poleg tega je obstajala zelo majhna verjetnost, da bi napadalec nosil oklep. V tej situaciji, ko sta oba »bojevnika« oblečena v vsakdanja oblačila, postane *atemiwaza* zelo učinkovito sredstvo za podreditev nasprotnika. Ta vidik kontaktnega boja v obdobju miru Tokugawa bakufuja pa je bil bistven za razvoj veščine, ki jo danes najpogosteje imenujemo *jujutsu*. (Mol, 2001; M. Skoss, 1995a)

Vendar pa, kakor je bilo značilno tudi za *yoroi kumiuchi*, so bili udarci sekundarnega pomena tudi znotraj *heifuku kumiuchija*. Treba je vedeti tudi, da so bili samuraji redkokdaj popolnoma neoboroženi. V zaprtih prostorih so imeli pri sebi *wakizashi* (kratka sablja) ali še bolj praktični *tanto* (nož). Kadar so se nahajali na prostem, pa so imeli ponavadi pri sebi *daisho* (par mečev), ki je sestavljen iz kratkega in dolgega meča. Glavna skrb pri uporabi omenjenih sistemov proti oboroženim nasprotnikom je bila preprečiti, da bi nasprotnik izvlekel svoje orožje. To se je dalo doseči s kontrolo njegove desne roke. Na drugi strani je bojevnik, ki je bil napaden, poskusil odbiti napad nasprotnika z različnimi tehnikami, ki so mu omogočile, da izvleče svoj meč ali da na kakšen drug način prevzame kontrolo nad nasprotnikom (Mol, 2001)

Razvoj različnih sistemov, uporabnih v boju, v katerem sta nasprotnika minimalno oborožena ali neoborožena, je pripeljal do sistemov boja, za katere se je izoblikoval generični izraz – *jujutsu*. Ta izraz je bil prvič uporabljen v sedemnajstem stoletju, verjetno okoli leta 1630. Izhaja iz besede *yawara* (Japonci za besedi *yawara* in *ju* uporabljajo isti znak), skoval pa naj bi ga Sekiguchi Ujimune Jushin, ustanovitelj slavnega Sekiguchi Ryuja. (Draeger, 2007a;

Mol, 2001)

3.5.4 Jujutsu za navadne ljudi

Večina *grappling* sistemov, ki so se razvili v obdobju Edo, je spadala v skupino *heifuku kumiuchi* sistemov. Samo nekatere šole zgodnjega obdobja, ponavadi tiste, ki so jih ustanovili bojevniki s praktičnimi borilnimi izkušnjami, so kazale pragmatičen in učinkovit pristop in so učile tako tehnike, primerne za borbo na bojišču, kot tudi tehnike za različne situacije v obdobju miru. V teh bolj pragmatičnih šolah je jedro kurikulumata predstavljala *jujutsu*, vendar so izvajali tudi inštrukcije uporabe različnih vrst orožja. Vendar pa je mir, ki je prevladoval v obdobju Edo, slabo vplival na borilne spretnosti bojevnikov in pri nekaterih šolah, ki so bile ustanovljene ob koncu obdobja Edo, je bilo očitno pomanjkanje prave bojne substance. Tehnike teh šol niso bile več primerne za pravo borbo na bojišču. Nekatere šole, ki so bile najprej namenjene učenju učinkovitih borilnih sistemov za klasične bojevnike, so postopoma preusmerile svoj fokus na borilne sisteme, ki so bili bolj primerni za obdobje miru. Ta nov tip *jujutsuja* se je imenoval *shomin yawara*. To lahko prevedemo kot *yawara* za navadne ljudi. (Mol, 2001)

Shomin yawara spada v skupino *heifuku kumiuchi*. Kot nakazuje ime, je bila veščina namenjena navadnim ljudem, ponavadi tistim brez ali pa z zelo malo podlage v treningu borilnih veščin. Za to veščino je značilno zelo omejeno področje uporabe, usmerjena pa je predvsem k neoboroženemu boju. To je precej logično, saj civilisti niso smeli uporabljati orožja; to je bila domena bojevnikov. Poleg tega pa si navadni ljudje ne bi mogli pomagati s tehnikami, za usvojitev katerih so potrebna dolga leta trdega treninga. Tehnike *shomin yawara* so bile ponavadi uporabne samo v obrambnih situacijah, do katerih je ponavadi prišlo med uličnim pretepanjem. Ker je bila večina tehnik defenzivno naravnana, se je uveljavil tudi izraz *goshinjutsu* (veščina samoobrambe). Kljub temu da te tehnike verjetno ne bi učinkovale na bojišču, pa vseeno niso bile povsem neuporabne. V primerjavi s »pravimi« borilnimi veščinami so tehnike *shomin yawara* izgledale nekoliko primitivno, vendar pa večina tehnik ni bila neučinkovita in je zadostovala potrebam mestnih ljudi v situacijah, v katerih so se znašli. (Mol, 2001)

Večina najstarejših klasičnih *bujutsu ryujev*, ki so nastali že pred obdobjem Edo, je bila v obdobju Edo nedostopna za navadne ljudi. Šele razčlenjevanje nekaterih šol na podružnice je

dalo civilistom določen vpogled v nekatere borilne koncepte, ki so jim bili do takrat povsem nedostopni. Specializacija navadnih ljudi za povsem goloroke metode *jujutsuja* je imela pomemben vpliv na orientacijo klasičnih borilnih veščin. Povzročila je degeneracijo *jujutsuja* v estetsko disciplino, ki je imela veliko skupnega z nebojevniškim duhom klasičnega *buda*. (Draeger, 2007b)

3.6 *Jujutsu ryu*

Razvoj *jujutsuja* je potekal po različnih linijah. Vzrok temu so različne družbene potrebe v posameznem zgodovinskem obdobju, ki so določale pogoje, pod katerimi so se odvijali boji. Prav tako je na razvoj posameznih šol bistveno vplivalo filozofsko prepričanje ustanovitelja šole. *Jujutsu* sistemi so se razvili po dveh glavnih tokovih. V prvi skupini imamo sisteme, ki so jih uporabljali in razvijali klasični bojevniki. V svoji originalni obliki, ki so jo opredelile klasične *bujutsu* šole pred tokugawskim obdobjem, so *jujutsuju* podobni sistemi (*yawarage*, *yawaragi*, *kogusoku*, *koshi no mawari*, *torite*, *yawara*, *wajutsu*, *taijutsu*) predstavljali sekundarne sisteme (primarni sistemi so bili tisti, ki vsebujejo uporabo orožja), ki so bili namenjeni izključno uporabi na bojišču. V drugo skupino *bujutsu ryujev* klasičnih bojevnikov, ki so bili ustvarjeni v obdobju Edo in vsebujejo *jujutsuju* sorodne sisteme, pa spadajo sistemi, ki so bili ustvarjeni za boj v civilnem življenju za ohranjanje reda in miru v sicer mirni družbi. (Mol, 2001)

Na drugi strani pa imamo *bujutsu ryuje*, ki so jih ustvarili navadni ljudje in so bili njim tudi namenjeni. Kurikulumi so vsebovali izključno goloroke metode, strogo brez uporabe orožja. Posedovanje orožja v tem obdobju civilistom namreč ni bilo dovoljeno. Poleg tega ljudje, ki niso izhajali iz bojevniškega razreda, niso imeli nobenih bojevalnih izkušenj in nikakor niso bili kompetentni za raziskovanje in poučevanje »orožarskih« sistemov. (Draeger, 2007b)

Število *jujutsu ryujev*, ki so obstajali, je zelo težko, če ne celo nemogoče točno določiti. Sodeč po *Nippon Kobudo Kyokai*, je ob koncu obdobja Edo obstajalo 179 šol *jujutsuja*. Vendar pa je ta številka verjetno še precej višja. V obdobju Edo je namreč obstajalo okrog 300 *hanov* (fevdalnih področij). Na vsakem *hanu* je bilo zaposlenih več inštruktorjev borilnih veščin in v večini primerov so najeli več kot enega učitelja za vsako veščino. Če upoštevamo te podatke, lahko sklepamo, da obstaja možnost obstoja več kot 300 *jujutsu* šol. (Mol, 2001)

Poleg *jujutsu* šol obstajajo tudi orožarske šole, mešane šole in šole, ki so bile vsaj na začetku ustvarjene kot take. Večina teh šol je v svoj kurikulum vključevala tudi *jujutsu* tehnike, vendar jih zaradi tega še ne moremo šteti pod *jujutsu* šole. Problem pri klasifikaciji je, da so tudi mnogi *jujutsu ryuji* vključevali uporabo različnih orožij v svoje kurikulume. Še posebej to velja za starejše *ryuje*. Poznamo tudi *ryuje*, ki so bili ustanovljeni kot *jujutsu ryuji*, vendar so kasneje vključili različne orožarske sisteme v svoj kurikulum in so se tako sčasoma oddaljili od svojega prvotnega poslanstva. Na drugi strani pa so se *ryuji*, ki so bili prvotno znani kot orožarski ali mešani, kasneje transformirali v *jujutsu ryuje*. Da ne bi prihajalo do nejasnosti, smo pri uvrščanju posameznih borilnih šol med *jujutsu* šole uporabili kriterije, ki jih je določil Mol (2001). Če šola izpolnjuje enega izmed naslednjih treh pogojev, jo uvrstimo med *jujutsu* šole:

1. Šola je bila ustanovljena kot *jujutsu* šola (teh šol je bilo zelo malo, večinoma pa so produkt Edo obdobja).
2. Večji del kurikulumu je posvečen *jujutsuju* ali podobnim tehnikam.
3. Šola originalno svojih sistemov ni imenovala *jujutsu*, vendar so tehnike zelo podobne *jujutsu* tehnikam (sem spadajo tudi *yoroï kumiuchi* sistemi).

Mnogo šol, ki jih danes uvrščamo v *jujutsu*, namreč takrat ni uporabljalo tega izraza. To velja predvsem za starejše šole. Takenouchi Ryu, ki je verjetno najstarejša *jujutsu* šola, je za svoje sisteme uporabljala izraze kot so *koshi no mawari*, *kogusoku* ali *kogusoku koshi no mawari*. (Mol, 2001)

Nastanek prve prave *jujutsu* šole sega v začetek šestnajstega stoletja v obdobje Sengoku. Vendar pa so bile pred obdobjem Edo šole, ki so poučevale *jujutsu*, v glavnem *sogo ryuha* ali »sestavljene šole«, v katerih so inštruirali različne borilne veščine. Šele v obdobju Edo so se šole specializirale za določeno področje uporabe in se po njem tudi imenovale, kot naprimer »*kenjutsu* šole«, »*bojutsu* šole«, »*jujutsu* šole« in tako naprej. Z vzponom specializiranih šol za posamezna orožja so se pojavile tudi prve neodvisne *jujutsu* šole. (Mol, 2001)

3.6.1 Prvi zgodovinski viri o *jujutsu* šolah

Nekateri najbolj znani zapisi o borilnih veščinah obdobja Edo, ki se nanašajo na *jujutsu ryu* so: *Honcho Bugei Shoden*, *Nippon Chuko Bujutsu* in *Shinsen Bujutsu Ryusoroku*. Čeprav je

zanesljivost teh virov zelo vprašljiva, pa nam vseeno dajo informacijo o tem, katere šole so bile takrat znane avtorjem in kakšne so bile javne informacije o teh šolah. Če določena šola ni omenjena v teh spisih, to še ne pomeni, da ni avtentična. V bistvu je izpuščenih zelo veliko pomembnih šol. Treba je upoštevati, da so bile informacije, s katerimi so razpolagali takratni avtorji, zelo omejene, v primerjavi z viri, ki so na razpolago modernim zgodovinarjem. Možno je, da so *jujutsu* šole obstajale že pred nastankom Takenouchi Ryuja, vendar je težko z gotovostjo potrditi njihovo starost. Z gotovostjo pa lahko trdimo, da je Takenouchi Ryu ena izmed prvih in najboljše dokumentiranih *jujutsu* šol. (Mol, 2001)

3.6.2 Razdelitev in značilnosti *jujutsu* tehnik

Vsak *ryu* ima svoj pristop do učenja *jujutsuja*. Različne šole dajejo poudarek različnim tehnikam *grapplinga* in tudi tehnikam udarcev. Poznamo šest vrst tehnik, ki se uporabljajo v klasičnem *jujutsuju*:

1. **kansetsu waza**: tehnike vzvodov na sklepe
2. **Nage waza** : tehnike metanja
3. **Ate waza**: tehnike udarjanja
4. **Shime waza**: tehnike davljenja
5. **Toritsuke**: tehnike zajetja in zvezovanja nasprotnika
6. **Katsu**: tehnike oživljanja / prve pomoči

(Buyens, 2008b)

Kurikulum šol *jujutsuja* in šol, ki so gojile podobne sisteme, je bil sestavljen iz obsežnega programa raznovrstnih tehnik in taktik, ki so bojevnika pripravile na raznolike situacije v boju. V nasprotju s tehnikami današnjega tekmovalnega juda *jujutsu* tehnike niso bile namenjene osvajanju točk, ampak so morale bojevnikom omogočiti preživetje in hkrati onemogočiti napad njegovega nasprotnika. Meti so se izvajali na tak način, da je borec nasprotniku polomil vsaj eno okončino, preden ga je vrgel, po metu pa mu je ponavadi zadal smrtonosni udarec z uporabo ene izmed tehnik na tleh. Sam met je bil ponavadi izveden tako, da si je v idealni izvedbi nasprotnik zlomil vrat ali pa vsaj resno poškodoval hrbtenico. Ker klasičnih bojevnikov niso ščitila nobena pravila, so potrebovali zelo temeljito znanje samoobrambe, da so lahko preživeli mete, katerih glavni cilj je bil pohabiti nasprotnika.

Ukemi ali umetnost padanja je metoda, pri kateri bojevniki z uporabo posebne tehnike ublaži silo na telo ob padcu in tako zmanjša možnost nastanka poškodb ob napadalni akciji svojega nasprotnika. Obrambe pred meti so bile zelo ekstremne in pogosto so bojevniki »žrtvovali« komolec ali roko za ceno vsaj še nekaj sekund življenja. Met je bil, kadar je bil izveden pravilno in dovolj sunkovito, praktično nerešljiva situacija, ki je nudila malo možnosti za končno preživetje napadenega. Torej je bila prava obramba pred tovrstnimi meti vzpostavitev kontrole nad situacijo že pred akcijo nasprotnika in pravočasna priprava lastnega napada oziroma protinapada. (Mol, 2001)

3.6.3 Metode vadbe *jujutsuja*

Primarni elementi treninga vseh klasičnih borilnih veščin na Japonskem so zelo podobni. Temelj vadbe je bilo ponavljanje vnaprej določenih gibalnih vzorcev v parih - *kata*. *Kata* dobesedno pomeni »oblika« in predstavlja glavno bazo informacij o borilni veščini, v njej pa je ustanovitelj skušal predstaviti osnove (*kihon*) svoje veščine. S *kato* je učitelj svoje učence lahko naučil vseh aspektov boja – od osnovnih do zelo kompleksnih tehnik. (Armstrong, 1995) Tradicionalno so učitelji *kato* predstavili samo svojim učencem, ki tehnik niso smeli predstavljati nobenemu zunanjemu človeku, saj naj bi le tako veščina ostala dovolj učinkovita. Novi učenci so si morali *kato*, ki jim jo je pokazal učitelj, zapomniti, saj ilustrirani priročniki niso obstajali. Ker so nekateri *jujutsu* stili vsebovali zelo veliko tehnik, si je bilo vse zelo težko zapomniti. Ta skrivnostnost je kasneje postala ena izmed glavnih razlik med klasičnim *jujutsujem* in judom, kjer so bile vse tehnike dostopne širši javnosti. *Kata* je bila torej temeljni del treninga *jujutsuja*, nekateri učitelji so bili celo mnenja, da je *kata* vse, kar je potrebno za poučevanje borilnih veščin. Drugi so *kati* kot del treninga dodali še proste borbe (*randori*). *Randori* je bil kot del treninga vpeljan razmeroma pozno (okoli leta 1868), izjemno popularen pa je postal v obdobju Jigora Kana. (Hoare, 2009)

3.6.4 Razvrstitev glavnih *jujutsu ryujev*

V naslednjem delu bo vsaka izmed glavnih *jujutsu* šol razvrščena v skladu s strujo, kateri pripada, ali s strujo, ki je na to šolo najbolj izrazito vplivala. Obstajalo je mnogo šol, ki so ustvarile še več podružničnih šol. Vendar pa so nekatere šole proizvedle več podružničnih šol

kot druge, ali pa so, tako nekateri kritiki razvrščanja, preprosto bolj slavne kot preostale šole in se jih ima zato za izvirne šole določenih struj. Glavne struje, ki jih pogosto najdemo v različnih literaturah so: Takenouchi Ryu struja, Yoshin Ryu struja in Fukuno Ryu struja (v nekaterih virih jo imenujejo tudi Genpin struja). Vpliv na veliko število *jujutsu* stilov lahko izsledimo v vsaj eni izmed teh treh primarnih struj. Kljub temu pa je nemogoče podpreti trditve, da so se vse *jujutsu* šole, ki so kadarkoli obstajale, razvile iz ene izmed treh struj. Dela, ki podpirajo te trditve, nekatere zadeve preveč poenostavljajo in ne upoštevajo nekaterih pomembnih dognanj. Na ta način narobe predstavljajo kompleksnost problema. Pogosto na razvoj določene specializirane *jujutsu* šole ni upoštevan vpliv orožarskih šol. Informacije, ki so na razpolago, nakazujejo, da mnogo šol ni mogoče povezati z nobeno izmed tako imenovanih izvornih *jujutsu* šol. Zdi se, da so se te šole razvile neodvisno ali pa niso pustile nobenih sledi o svojem poreklu. (Mol, 2001)

V primerih, kadar je učenec nadaljeval delo svojega učitelja, potem ko je z njegove strani prejel licenco za delo, ali pa kadar je učenec odprl svojo šolo s pooblastilom enega učitelja, ni težav z določanjem izvirne šole. Velikokrat pa so učenci ustanavljali šole brez formalnega dokumenta o izvoru svojega znanja (učitelja). Ustanovitelji mnogih ryujev, predvsem tistih iz druge ali tretje generacije, so si »izposodili« tehnike iz več kot ene šole; v nekaterih primerih so tehnike vzeli iz različnih struj ali celo iz različnih borilnih sistemov. V teh primerih so ustvarili unikatno združitev, s tem pa so onemogočili podrobno kategorizacijo svojega stila. Druga ovira pri določanju izvirne šole pa je nezanesljivost informacij; šole so zgodbe o svojem nastanku pogosto prirejale, da bi s tem izboljšale svoj status v javnosti. (Mol, 2001)

Zato je zelo težko, še posebej pri šolah druge generacije in še novejših šolah, pripisati šolo določeni struji. Zaključki se lahko razlikujejo, kar je odvisno od uporabljenega kriterija. Vsako šolo, ki je produkt več *jujutsu* šol, se uvršča v tisto strujo, katere značilnosti so pri njej najbolj dominantne. Treba je vedeti, da so bili ustanovitelji in dediči določenih šol zelo ponosni na unikatnost svoje tradicije in pogosto niso želeli biti uvrščeni v določeno strujo kot podružnična šola katere izmed bolj znanih šol. Z njihovega stališča je bil njihov sistem izviren. (Mol, 2001)

V nadaljevanju naloge so predstavljene tri glavne *jujutsu* šole, ki so bistveno vplivale na izoblikovanje treh *jujutsu* struj. Pri vsaki struji bodo predstavljene najbolj pomembne šole, ki so se po tej liniji razvile, posebej pa so predstavljene tiste šole, ki so bistveno vplivale na nastanek in razvoj juda.

Takenouchi Ryu struja	Fukuno Ryu struja	Yoshin Ryu struja
Takenouchi Ryu (1532) Takenouchi Une Ryu Katayama Hoki Ryu Koshi no Mawari Futagami Ryu (ok. 1650) Rikishin Ryu (med 1560 in 1600) Takenouchi Santo Ryu (med 1853 in 1867) Yano Ryu (ok. 1869) Nanba Ippo Ryu (med 1610 in 1623) Nanba Ippo Shintoku Ichi Ryu (med 1615 in 1623) Fusen Ryu (ok. 1830)	Fukuno Ryu (med 1588 in 1622) Kito Ryu (ok. 1637) Jikishin Ryu Miura Ryu Kanshin Ryu (med 1600 in 1650)	Yoshin Ryu (med 1651 in 1660) Takemitsu Ryu (ok. 1705) Shin no Shindo Ryu (ok. 1770) Tenjin Shinyo Ryu (ok. 1830) Ito-ha Shinto Ryu (ok. 1841)
Pomembnejši nerazvrščeni <i>ryuji</i> : Tsutsumi Hozan Ryu (v 15. stoletju), Bokuden Ryu (ok. 1550), Enshin Ryu (med 1560 in 1568), Nagao Ryu (med 1467 in 1573), Araki Ryu (ok. 1570), Asayama Ichiden Ryu (med 1610 in 1687), Seigo Ryu (ok. 1630), Yagyu Shingan Ryu (ok. 1600), Sekiguchi Ryu (ok. 1630), Takagi Ryu (med 1600 in 1650), Sho Sho Ryu.		

Slika 2: Razvrstitev glavnih jujutsu ryujev

Na sliki 2 so predstavljene glavne *jujutsu* struje in pomembnejši *ryuji*, ki pripadajo posameznim strujam. Če je znana vsaj okvirna letnica nastanka posameznega *ryuja*, potem je navedena v oklepaju. Z odebeljeno pisavo so zapisani tisti *ryuji*, ki naj bi imeli določen tehničen vpliv na razvoj judo tehnik. Z rdečo sta zapisana *ryuja* v katerih se je *jujutsuja* učil Jigoro Kano in ju je uporabil kot tehnična temelja Kodokan Juda.

3.6.4.1 Takenouchi Ryu struja

Takenouchi Ryu je bil ustanovljen v obdobju Sengoku (leta 1532), torej več kot desetletje pred prihodom strelnega orožja na Japonsko. Takrat so se na bojišču borili bojavniki v polnih oklepih, primarno orožje pa je bil meč. V takih pogojih je Takenouchi Nakatsukasadayu Hisamori (1502? – 1595), gospodar malega gradu Ichinose ustanovil Takenouchi Ryu. Velik pomen imajo rokopisi (Takenouchi Kei Sho Kogo Den), ki beležijo nastanek šole in njen razvoj vse do danes. Po Hisamorijevi smrti sta vodenje šole in razvoj stila prevzela njegov sin

in kasneje vnuk, Takenouchi Ryu pa se je tako prenašal skozi vse generacije družine Takenouchi, ki šolo vodi še danes. (Mol, 2001)

»Hrbtenica« Takenouchi Ryuja je *grappling* veščina, imenovana *kogusoku koshi no mawari*. *Koshi no mawari* dobesedno pomeni »okoli bokov«, kar nakazuje na tehniko metanja. Bojevniki v polnih oklepih so se borili z dolgimi meči, v kontaktnem boju pa so se zatekli k uporabi *grappling* tehnik in uporabi nožev, s katerimi so prelučnjali šibke točke nasprotnikovega oklepa. Uporabljali so tudi udarce s pestmi in komolci, s katerimi so napadli nezaščitene dele nasprotnikovega telesa. Kratke meče (do šestintrideset centimetrov) kot so *wakizashi*, *kodachi* in *yoroï doshi*, ki so jih uporabljali, imenujemo *kogusoku*, kar pomeni »majhno orožje«. (Draeger, 2007a; Mol, 2001)

Čeprav uporaba kratkih mečev proti dolgim na prvi pogled izgleda neučinkovita, pa daje bojevnikom veliko prednost pri boju od blizu. S primerno razvitimi veščinami in hitrostjo so si lahko pri tem segmetnu boju s kratkimi meči pridobili odločilno prednost. To je ena izmed glavnih posebnosti Takenouchi Ryuja. (Mol, 2001)

Tehnike, ki jih uporabljajo za zajetje živega nasprotnika, imenujejo *torite*. To so prve povsem goloroke metode boja, ki jih je v kurikulum *ryuja* vključil Kaganosuke Hisayoshi Takenouchi. (Draeger, 2007a)

Obstaja veliko število *jujutsu* šol, ki jih uvrščamo v Takenouchi strujo, ker so se neposredno razvile iz Takenouchi ryuja ali pa je v njihovem kurikulumu zaznan močan vpliv Takenouchi ryuja. Šole, ki so se razvile po tej liniji, niso imele bistvenega vpliva na razvoj juda, zato jih ne bomo podrobneje opisali. Najpomembnejše izmed teh šol so:

- Takenouchi Une Ryu
- Katayama Hoki Ryu Koshi no Mawari
- Futagami Ryu
- Rikishin Ryu
- Takenouchi Santo Ryu
- Yano Ryu
- Nanba Ippo Ryu
- Nanba Ippo Shintoku Ichi Ryu
- Fusen Ryu

- Araki Ryu
- Takagi Ryu
- Kajiwara Ryu
- Donteki Ryu

(Mol, 2001)

3.6.4.2 Fukuno Ryu struja

Pod tem imenom se skriva cela mreža šol in posameznikov. Odnose med njimi zakrivajo nasprotujoče si teorije, v katerih pa glavno vlogo igra Fukuno Shichirouemon Masakatsu. Drugo pomembno figuro v tej struji predstavlja Ibaraki Sensai Toshifusa. Glavni šoli Fukuno Ryu struje sta Fukuno Ryu (drugo ime za to šolo je Ryoji Shinto Ryu ali krajše Shinto Ryu) in Kito Ryu, na katero pa je imel velik vpliv *kenjutsu* Yagyū Shinkage Ryu. (Mol, 2001)

3.6.4.2.1 Fukuno Ryu

Ustanovitelj *ryūja* je bil Fukuno Shichirouemon Masakatsu. Njegov izvor ni povsem pojasnjen, znano pa je, da je bil ronin v mestu Settsu, kasneje pa se je preslil v Awatshugi (del današnjega Kjota), kjer je začel poučevati svoj sistem. Bil je dober v *grapplingu*, kasneje pa je postal učenec slavnega Yagyūja Sekishūsai Muneyoshija (1529-1606) v njegovi znameniti mečevalski šoli Yagyū Shinkage Ryu. Bil je eden izmed prvih, ki je uporabil izraz *yawara*, in sicer najkasneje leta 1622, ko je svoj stil uradno poimenoval Ryoji Shinto Yawara. Nekateri viri navajajo, da je šolo ustanovil že nekoliko prej, celo pred letom 1600. Fukuno je v borbi zagovarjal uporabo nasprotnikove moči. Po njegovem mnenju je namreč upiranje nasprotnikovi sili zgolj ena izmed poti do zmage. Do zmage pa lahko pridemo tudi, če se prilagodimo nasprotnikovi moči in jo izkoristimo v svoj prid. Fukuno Ryu se zanaša na *grappling*, tehnike udarcev in tudi na uporabo manjših orožij. (Mol, 2001)

3.6.4.2.2 Kito Ryu

Obstaja kar nekaj teorij o ustanovitelju Kito Ryuja. Nekatere izmed možnosti, ki se pojavljajo, so: Fukuno Shichirouemon Masakatsu, Ibaraki Sensai Toshifusa, oba skupaj in Terada Kanemon Mitsuhide. Literatura na to temo navaja nasprotujoče si informacije. Še najbolj verjetna se zdi Molova teorija. Ta je preučil vse razpoložljive informacije in prišel do zaključka, da je Kito Ryu ustanovil Ibaraki Sensai Toshifusa. Ibaraki Sensai, bojevnik nižjega razreda, se je prav tako kot Fukuno mečevanja učil v šoli Yagyu Shinkage Ryu. (Draeger, 2007b; Mol, 2001)

Obstaja velika verjetnost, da sta Fukuno in Sensai v določenem obdobju trenirala skupaj in da sta si izmenjavala ideje. Kot že rečeno, je Fukuno svojo šolo ustanovil na prelomu šestnajstega stoletja (med 1585 in 1622). Pri tem naj bi mu pomagal tudi Sensai, ki pa je kasneje razvil tudi svoj sistem. Ustanovil je svojo verzijo Ryoji Shinto Ryuja, kjer je *yawari* dodal *yoroi kumiuchi* in *iaijutsu*, vpeljal pa je uporabo srpa in palice (*jinkama* in *bo*). Svoj sistem je poimenoval Kito Midare Ryu (krajše Kito Ryu), ustanovil pa ga je leta 1637. (Mol, 2001)

V začetnem obdobju je bil Kito Ryu popolnoma usmerjen v poučevanje situacij, uporabnih na bojišču. Voditelji naslednjih generacij pa so spremenili Sensaijev originalni kurikulum in njegov fokus preusmerili s študije dejanskega boja. Kito Ryu je odličen primer sistema, ki je bil razvit za bojevanje, vendar pa se je kasneje preoblikoval v čisto estetsko obliko. V obdobju Meiji je Kito Ryu v svoji estetski obliki postal eden glavnih temeljev moderne sorodne *budo* oblike, imenovane Kodokan Judo. Tretji vodja Kito Ryuja je bil Terada Heizamon, kasnejši ustanovitelj Teishin Ryuja, ki se je borilnih veščin učil skupaj s Fukunom Shichiroemonom. Peti vodja šole je bil Heizamonov učenec Terada Kanemon, samuraj nižjega razreda. Kanemon se je osnov *jujutsuja* naučil od svojega deda, vendar pa je s pomočjo svoje avtoritete pripomogel k nekaterim velikim spremembam znotraj *ryuja*. Od njegovega obdobja naprej je bil kurikulum Kito Ryuja zelo razširjen, sama veščina pa je bila veliko bolj estetsko usmerjena in se je že zelo razlikovala od originalnega Kito Ryuja. Kanemon je dajal večji pomen razvoju pravilne izvedbe tehnik in ne toliko fizičnemu rezultatu izvedbe tehnik, kar je bila pred tem značilnost borilnih veščin, ki so se uporabljale na bojiščih. Neoborožene metode, ki jih je izpeljal iz tehnik *yoroi kumiuchija*, so predstavljale jedro njegovega poučevanja v Kito Ryuju. (Mol, 2001)

Kanemon je Kito Ryu predal Yoshimuri Hyosuke Sukenageju, sam pa je razvil nov sistem, ki ga je poimenoval Jikishin Ryu. Sukenagejev najslavenjši učenec je bil Taki no Yuken Sadataka, ki je leta 1715 že pri enaindvajsetih letih prejel licenco za poučevanje. Taki no Yuken je imel ogromno učencev (po nekaterih virih okoli 5700), 170 izmed njih pa naj bi jih prejelo licence za poučevanje. V njegovem obdobju je Kito Ryu postala ena izmed glavnih *jujutsu* šol tistega obdobja, podružnice pa so imeli po celi Japonski. Zelo pomembno vlogo pri razvoju juda je imela ena izmed teh podružnic, imenovana Kito Ryu Bichu-ha. Iikubo Tsunetoshi, učitelj v tej šoli je namreč poučeval mladega Jigora Kana. Skupaj s Tenjin Shinyo Ryujem je Kito Ryu tako predstavljal temelj, na katerem je Kano kasneje postavil svoj sistem, imenovan judo. (Mol, 2001)

3.6.4.2.3 Jikishin Ryu

Jikishin Ryu je ustanovil Terada Kanemon (1616-1674), ki se je zaradi nezadovoljstva z razvojem golorokih borilnih tehnik umaknil z vodilnega položaja Kito Ryuja. Ustanovil je lastno eklektično organizacijo, ki jo je poimenoval Jikishin Ryu. Ukvarjal se je izključno s poučevanjem golorokih tehnik. Ker je želel poudariti mentalni vidik treninga, se mu je zdel izraz *jujutsu* neprimeren za opis njegovega sistema. Namesto tega je izbral besedo »judo«. Ta je sestavljena iz dveh ideogramov: *ju*, ki se nanaša na princip popuščanja ali fleksibilnosti, in *do*, ki opisuje filozofski koncept *michi* oziroma pot. Kanemon naj bi tako postal prvi znani človek, ki je uporabljal izraz »judo«. (Draeger, 2007b) Z Draegerjem pa se ne strinja Mol, ki trdi, da ne obstajajo nobeni dokazi, da je izraz »judo« začel uporabljati Kanemon. Mol pravi, da je bil prvi, ki je dokazano uporabljal ta izraz Kanemonov naslednik Jibudayu Masayori Inoue. To naj bi se zgodilo leta 1724, ko je slog preimenoval v Jikishin Ryu Judo. Dokaz za to je licenca, ki jo je leta 1724 Inoue podelil enemu izmed svojih učencev. Tako naj bi bil Inoue prvi, ki je začel dokazano uporabljati izraz »judo«, in sicer vsaj 158 let pred Jigorom Kanom. (Mol, 2001)

Jikishin Ryu je postal prvi klasični *budo ryu*, ki je vzpostavil uporabo povsem golorokih tehnik kot spiritualno disciplino. Torej gre za revolucionaren pristop poučevanja golorokih tehnik. (Draeger, 2007b)

Pomembni šoli Fukuno struje sta tudi Miura Ryu in Kanshin Ryu. Ustanovila sta ju ronina Miura Yojiuemon in Isogai Jiroemon, ki ju je skupaj s Fukunom poučeval Chin Genpin. Ker pa ti dve šoli nista bistveni za razvoj juda, ju v tej nalogi ne bomo podrobneje obravnavali.

3.6.4.3 Yoshin Ryu struja

Yoshin Ryu, ki ga je vodil Shirobei Yoshitoku Akiyama, je ena izmed zahodu najbolj znanih *jujutsu* šol, saj se je iz nje razvilo veliko pomembnih podružnic. Najbolj znane izmed njih so naslednje šole: Shin Yoshin Ryu, Takeda Ryu, Shin no Shindo Ryu, Sakkatsu Yoshin Ryu in Shinmei Sakkatsu Ryu. Tudi te šole so se razvijale naprej in tako je nastalo še veliko šol, najbolj znana med njimi pa je gotovo Tenjin Shinyo Ryu. Ta je imel močan vpliv na vse *jujutsu* šole devetnajstega stoletja, predstavlja pa tudi drugi steber Kodokan Juda. (Mol, 2001)

3.6.4.3.1 Yoshin Ryu

Yoshin Ryu je ena izmed najbolj znanih *jujutsu* šol iz obdobja Edo. Ustanovil jo je Shirobei Yoshitoki Akiyama, zdravnik iz Nagasakija, ki je bil specialist otroške medicine. Datum njegovega rojstva in datum ustanovitve šole nista znana. Različna dela o njem iz obdobja Edo nudijo različne podatke. Najstarejši rokopis, povezan z Yoshin Ryujem, je licenca, ki jo je Akiyama leta 1671 podelil nekaterim svojim učencem. Po tem lahko sklepamo samo, da je bil *ryu* ustanovljen pred letom 1671. Verjetno se je to zgodilo v času šoguna Ietsuneja Tokugawe, ki je vladal od leta 1651 do 1673. Tudi o okoliščinah nastanka šole obstajajo različne teorije. (Mol, 2001)

Po najbolj razširjeni teoriji naj bi Akiyama določeno obdobje svojega življenja preživel na Kitajskem, kjer je izpopolnjeval svoje znanje medicine. Tam naj bi se pri lokalnih mojstrih naučil treh tehnik neoboroženega boja. Te metode so se precej razlikovale od japonskega *jujutsuja*, saj so bazirale predvsem na udarcih in brcah. Poleg tega se je naučil še 28 tehnik oživljanja in oskrbe poškodb (*katsu*). Po prihodu domov naj bi sam razvil dodatnih 300 tehnik, ki so sestavljale njegov sistem. (M. Skoss, 1995b)

Molu (2001) se zdi ideja o Akiyaminem odhodu na Kitajsko vprašljiva. V času, ko je vladal Ietsuna Tokugawa (1651-1673), je bila namreč Japonska izolirana od sveta in Japonci niso smeli zapustiti države. Kljub temu pa stiki s Kitajsko niso bili povsem prekinjeni, saj so kitajski vazali pod strogim nadzorom še vedno lahko pripluli v Nagasaki. Najverjetneje je Akiyama tam prišel v stik s kitajskimi imigranti, od katerih se je tudi naučil osnov kitajske medicine. Razen vpliva medicinskih principov na tehnike udarcev pa kurikulum šole ne kaže vpliva kitajskih borilnih sistemov.

Ne glede na to, kdo je v resnici vplival na razvoj šole, pa se nastanek stila pogosto opisuje z zgodbo. Akiyama je imel težave pri pridobivanju novih učencev, ker je njegov stil vseboval premalo tehnik. Zato naj bi se za sto dni umaknil v tempelj Tenmagu, kjer naj bi skozi trening in meditacijo razvil dodatnih 300 tehnik. Med meditacijo naj bi na vrtu svetišča opazil vrbo. Kljub močnemu sneženju vrba, za razliko od ostalih dreves, ni imela polomljenih vej. Pod težo snega je vrba namreč upognila svoje veje, da je sneg preprosto padel z njih. Ostala drevesa so se upirala s svojo močjo, vendar je bilo snega preveč in veje so se na koncu zlomile. Vrbina upogljivost naj bi navdihnila Akiyamo, ki je svojo šolo poimenoval »Šola vrbinnega srca« ali »Šola vrbinnega duha«. »Yo« po japonsko pomeni vrba, znak, ki predstavlja ta zlog, pa ima tudi globok filozofski pomen. (Mol, 2001)

Bistvo Yoshin Ryuja je fleksibilen pristop k boju, kjer bojevnik ubrani napad nasprotnika, tako da njegovo moč in gibanje izkoristi za lastno akcijo. (M. Skoss, 1995b)

Drugi vodja Yoshin Ryuja je bil Oe Senbei. Imel je veliko učencev in predvsem po njegovi zaslugi je Yoshin Ryu postal izvor ene glavnih *jujutsu* vej. Mnogi izmed njegovih učencev so kasneje odprli pomembne podružnice. (Mol, 2001)

S tehničnega vidika spada Yoshin Ryu in vse njegove podružnične šole v kategorijo *heifuku kumiuchi* sistemov. Dejstvo, da je bil ustanovitelj zdravnik, pojasni uporabo udarcev v vitalne dele telesa (*kyusho*), kot tudi uporabo *kansetsu waze* (tehnike vzvodov) in *shime waze* (tehnike davljenj). Nekatero novejšo šolo, kot sta Shin no Shindo Ryu in Tenjin Shinyo Ryu, imajo še danes povsem identične zvitke z opisom določenih tehnik *kyusha*, kot jih je razvil Akiyama. (Mol, 2001)

3.6.4.3.2 Shin no Shinto Ryu ali Shin no Shindo Ryu

To je verjetno najbolj prepoznavna veja Yoshin Ryuja. Šolo je okoli leta 1770 ustanovil Tamizaemon Yamamoto, ki je bil sicer stražar na gradu Osaka. Njegov učitelj v Yoshin Ryuju je bil Oe Senbei, kasneje pa je razvil svoj sistem, ki ga je poimenoval Shin no Shindo Ryu. Za jedro svojega kurikuluma je uporabil 68 tehnik iz Yoshin Ryuja, ki jih je prilagodil in jim dodal nekatere nove tehnike. Njegov slog je še danes ohranjen znotraj ene izmed podružnic, ki se imenuje Tenjin Shinyo Ryu. (Mol, 2001)

3.6.4.3.3 Tenjin Shinyo Ryu

Tenjin Shinyo Ryu je *jujutsu* šola, ki jo je v devetnajstem stoletju ustanovil Iso Mataemon Minamoto no Masatari (1787-1863). V njej je združil elemente Yoshin Ryuja in Shin no Shindo Ryuja. Pri petnajstih letih je Iso Mataemon odšel v Kjoto, kjer je postal učenec Hitotsu Yanagija Oribeija, učitelja v Yoshin Ryuju. Sedem let se je učil v Yoshin Ryuju, po Oribejevi smrti pa je njegov novi učitelj postal Jouemon Honma, ki je poučeval v Shin no Shindo Ryuju. Po šestih letih je prejel *okugi* (skrivnosti šole). Potem se je odpravil na bojevniško romanje po državi (*musha shugyo*), kjer je obiskoval *jujutsu* inštruktorje različnih šol ter tako izpopolnjeval svoje znanje. Preizkušal se je tudi v dvobojih s predstavniki različnih stilov. Pri teh dvobojih naj bi bil zelo uspešen, saj naj bi premagal zelo veliko število nasprotnikov, ne da bi bil poražen. Pri tovrstnih dvobojih se je začel zavedati pomena udarcev. Tehnike *kumiuchija* so bile sicer bolj uporabne na bojišču, v vsakodnevnih situacijah pa se mu je zdela uporaba udarcev bolj primerna. (Mol, 2001; M. Skoss, 1995b)

Pred tem je bila sicer uporaba *atemi waze* znotraj *yoroi kumichija* posebna veščina, ki pa je do tedaj niso sistematično uporabljali v vsakodnevnih situacijah v obdobju miru. Mataemon se je posvetil temu vidiku neoboroženega boja in po nekaj letih preučevanja je svoje razumevanje *atemi waze* dvignil na mojstrski nivo. Usvojeno znanje o udarcih je vključil v svoj *jujutsu* sistem, skupaj z drugimi tehnikami vzvodov, davljenj in metov. Podrobno je preučeval tudi principe prožnosti in ravnotežja v kontaktnem boju, ter se naučil, kako se izogniti porazu proti fizično močnejšemu nasprotniku na račun uporabe *kuzushija* (rušenje ravnotežja). Pri tem ni potrebno upiranje nasprotnikovi sili, ampak je treba izkoriščati nasprotnikove napake pri izvedbi napada ali obrambe v različnih okoliščinah. (M. Skoss, 1995b)

Po končanem bojevniskem romanju se je preselil v Edo, kjer je odprl svojo šolo. Združil je znanje, ki ga je pridobil v šolah Yoshin Ryu in Shin no Shindo Ryu, ter ustanovil šolo, ki jo je poimenoval Tenjin Shinyo Ryu. (Mol, 2001) Nekaj let kasneje je postal tudi uradni *jujutsu* inštruktor *Kobushuja*, šole borilnih veščin *bakufuja* Tokugawa. Bil je zelo dober učitelj in njegovi treningi so bili izjemno priljubljeni. Med letoma 1848 in 1864 je poučeval več kot 5000 učencev, Tenjin Shinyo Ryu pa je bil najbolj množičen *jujutsu* sistem tistega časa. (M. Skoss, 1995b)

Iz Tenjin Shinyo Ryuja se je razvilo mnogo znanih podružnic. Najbolj znana izmed njih je nastala v obdobju Meiji. Ta šola, Kano Ryu, ki je kasneje postala bolj znana pod izrazom Kodokan Judo, je danes po vsem svetu znana kot judo. Tenjin Shinyo Ryu skupaj s Kito Ryujem predstavlja temelj Kanovega juda. (Mol, 2001)

Večina japonskih del ne beleži točnega datuma nastanka šole, pravijo pa, da naj bi se to zgodilo med letoma 1830 in 1844, svoj stil pa je Mataemon verjetno prvič poimenoval Tenjin Shinyo Ryu, kmalu po letu 1800. Znaka *ten* in *jīn* se nanašata na božanski izvor razodetja, iz katerega naj bi po njegovem prepričanju izhajal njegov borilni sistem. Podobno kot Akiyama je opazoval vrbo, ki je ob močnem vetru upogibala svoje veje, za razliko od ostalih dreves, ki jih je veter polomil. Na ta način je dojel pomen fizične in mentalne fleksibilnosti v kontaktnem boju. Drugo besedo v imenu šole je razvil tako, da je združil znaka *shin* in *yo* iz besed Shin no Shinto Ryu in Yoshin Ryu. Na ta način se je poklonil šolama, pri katerih se je začel učiti *jujutsuja*. (M. Skoss, 1995b)

V obdobju Meiji je bilo napisanih in javno objavljenih več knjig, tehnike Tenjin Shinyo Ryuja pa so tako postale dostopne širši javnosti in ne samo učencem šole. To je bilo nepredstavljivo v obdobju Edo, ko so šole ljubosumno skrivale svoje tehnike pred zunanjim svetom. Ena izmed takih knjig je bila *Jujutsu Gokui Kyoju Zukai*, ki jo je napisal Iso Mataemon Masayuki, peti vodja šole. V knjigi je opisanih 124 tehnik *ryuja*, uvod pa je napisal Jigoro Kano, ki je bil učenec Masayukija kot tudi njegovega predhodnika Fukuda Hachinosukeja. (Mol, 2001)

3.6.4.3.4 Nerazvrščeni ryuji

Pogosto je težko pojasniti, na kakšen način se je razvila določena šola. Nekatere spadajo v linijo ene izmed tako imenovanih izvornih šol, druge pa so se razvile neodvisno. Poznamo

tudi šole, ki so se razvile iz že obstoječih orožarskih šol. Pogosto so se tudi šole, ki so poučevale sestavljene borilne sisteme (*sogo bujutsu*), razdelile na različne veje. Te pa so se specializirale za posamezne veščine, med katere spada tudi *jujutsu*. Obstaja kar nekaj *jujutsu* šol, ki ne spadajo v nobeno izmed treh primarnih linij ali pa jih ne moremo z gotovostjo tja uvrstiti. Najbolj prepoznavne izmed teh šol so:

- Tsutsumi Hozan Ryu
- Bokuden Ryu
- Enshin Ryu
- Nagao Ryu
- Araki Ryu
- Asayama Ichiden Ryu
- Seigo Ryu
- Yagyū Shingan Ryu
- Sekiguchi Ryu
- Tenjin Myoshin Ryu
- Takagi Ryu
- Sho Sho Ryu

(Mol, 2001)

3.6.5 Kitajski vpliv na *jujutsu*

Japonski spis z naslovom *Honcho Bugei Sho Den* (»Kratek pregled japonskih borilnih veščin«) iz leta 1716 navaja, da je Kitajec Chin Genpin (1587-1674) prišel leta 1620 na Japonsko, kjer naj bi tri ronine naučil treh osnovnih tehnik kitajske veščine *ch'uan-fa* (»goloroka borilna veščina«, japonsko *kenpo* ali *hakuda*). Vsi trije ronini – Fukuno Shichiromaemon (Fukuno Ryu), Mirua Yojiemon (Miura Ryu) in Isogai Jirozaemon (Kanshin Ryu) so kasneje ustanovili *ryuje*, v katerih je *jujutsu* predstavljal znaten del kurikulumu. Dolgo časa je na Japonskem veljalo prepričanje, da je *jujutsu* kitajska borilna veščina, ki se je na Japonskem začela razvijati po tem, ko jo je omenjenim roninom predstavil Chin Genpin. Vendar pa novejši zgodovinski viri jasno kažejo, da je bilo pripisovanje kitajskega vpliva razvoju japonskih borilnih veščin pretirano. Metode boja, ki so podobne

jujutsuju, so bile na Japonskem namreč prisotne, že dolgo preden se je Chin Genpin sploh rodil. Takenouchi ryu naj bi nastal že leta 1532, torej skoraj sto let pred Genpinovim prihodom na Japonsko. Jasno je tudi, da so imeli trije ronini zelo bogato znanje uporabe *grappling* metod, ki so ga pridobili v drugih japonskih *ryujih*, še preden so spoznali Genpina.

Ne moremo pa zanikati, da je Genpin imel določen vpliv na nekatere japonske goloroke metode boja. Nekatere elemente *kenpa*, ki jih je poučeval, so verjetno njegovi učenci kasneje vključili v svoje borilne sisteme. Predvsem v tistih stilih, ki dajejo poseben pomen udarcem v vitalne dele telesa, je zaznati kitajski vpliv, nikakor pa ne moremo podpreti trditve, da so *jujutsu* Japonci prevzeli od Kitajcev. (Draeger, 2007b; Hoare, 2009; Kano 2005; Mol, 2001)

3.6.6 *Jujutsu* v obdobju Meiji

Odprava šogunalnega sistema in povrnitev moči cesarju je prinesla konec tudi fevdalnim posestvom, *daimyjem* in aristokratskemu bojevniškemu razredu kot celoti. Japonska je prepoznala potrebo po modernizaciji, ne samo zato, da bi se lahko zoperstavila svetovnim vojaškim velesilam, ampak tudi zaradi želje, da bi jo druge svetovne države prepoznale kot moderno državo. Hitro in brez usmiljenja se je napotila proti svojemu cilju, privilegiji bojevniškega razreda pa so bili ena izmed prvih žrtev tega procesa. Nekateri *daimyji* so postali upravniki novo ustvarjenih prefektur, veliko bivših samurajev pa se je pridružilo naborniški vojski. Mnogo bivših bojevnikov je ostalo brez službe, zato so bili primorani poiskati različne načine preživetja. Nekateri učitelji *jujutsuja*, ki so imeli veliko praktičnega znanja o anatomiji človeka, so odprli klinike za zdravljenje različnih poškodb. Z borilnimi veščinami se je večina prenehala ukvarjati in vse je kazalo na to, da bodo izumrle, ne le kot metode boja, ampak tudi kot sredstvo za udejstvovanje v fizični aktivnosti. Vlada je sicer želela pomagati osiromašenim bušijem, vendar pa je bilo njihovo razumevanje sodobne ekonomije premalo sofisticirano, da bi se lahko vsi aktivno vključili v moderno družbo. (Hoare, 2009)

Za nekatere učitelje so bili to težki časi, saj je bilo vzdrževanje borilnih prostorov, predvsem v Tokiu, zelo drago. Zgodnja leta tega obdobja so bila zelo temačna z vidika *bujutsuja* in nekateri bivši učitelji so se začeli posluževati dejanj iz obupa. Leta 1872 je na primer Tsuda Ichizaemon Masayuki, vodja Tsuda Ichiden Ryuja, zažgal vse obstoječe spise (*densho*) svoje šole, potem pa naredil samomor. (Mol, 2001)

V tem času so bile borilne veščine na zelo slabem glasu. Za denar so bili organizirani različni dvoboji in predstave s strani članov bivšega bojevniškega razreda, zato so ljudje začeli na borilne veščine gledati kot na nekultivirano panogo. (Kano, 2005) V vseh popularnih fikcijskih delih zgodnjega obdobja Meiji so bili bojevniki predstavljeni kot hudodelci. Priljubljenost so izgubili zaradi sodelovanja pri protestih Saga in Shimpuren, kjer so nasilno izražali svoje nestrinjanje z novo vladno politiko. Zaradi tega je vladajoči sloj nanje začel gledati kot na kriminalce, kot take pa so jih predstavljali tudi ostalim ljudem. (Hoare, 2009)

Japonska je hitro prihajala pod vpliv zahoda, pojav pa je bil najbolj izrazit v Tokiu, kjer so *bujutsu* in njegove pripadnike videli kot anahronizem modernega časa. Mnogo tradicij bojevanja je v tem obdobju povsem izginilo, preostale pa so svoje delo nadaljevale brez velikega zanimanja družbe. Do oživitve zanimanja za *bujutsu* je prišlo v času upora Satsuma (leto 1877), ko je vlada najela večje število mojstrov borilnih veščin, ki so pomagali zatreti upor.

Stvari so se začele premikati na boljše okoli leta 1880, ko so nekateri mojstri borilnih veščin, med njimi tudi Jigoro Kano, začeli razmišljati o nekoliko prilagojenem *jujutsuju*, ki bi lahko predstavljal učinkovito sredstvo rekreacije in tudi tekmovalno metodo. (Hoare, 2009)

Tako se je vadba *jujutsuja* leta 1877 pojavila na nekaterih japonskih srednjih šolah. Tudi tokijska metropolitanska policija (Keishicho) je v tem obdobju prilagodila nekatere metode *kenjutsuja* in *jujutsuja* ter jih uporabila za trening policistov. Leta 1885 so izbrali mnogo tehnik klasičnih šol borilnih veščin, ki so jih vključili v *Keishicho Budo* ali Keishi Ryu (dobesedno »polijski slog«). *Jujutsu* sekcija te šole se je imenovala Keishi Kenpo (»polijski *kenpo*«) in je bila sestavljena iz tehnik različnih šol, kot so: Tenjin Shinyo Ryu, Shibukawa Ryu, Tatsumi Ryu, Kito Ryu, Sekiguchi Ryu, Yoshin Ryu in še nekatere druge. (Mol, 2001)

Preoblikovanje *jujutsuja* v policijsko orodje je postala alternativa za mnogo učiteljev borilnih veščin, ki jih je z namenom usposabljanja modernih policistov zaposlila država. To je bila prva uporaba *jujutsuja* s strani uradnega organa za praktične moderne namene. Od tu najprej je Keishicho vseskozi igral pomembno vlogo pri razvoju juda. (Hoare, 2009)

Kljub temu pa je po letu 1882 začel interes javnosti za borilne veščine strmo upadati. Pomemben preobrat se je zgodil leta 1895, ko je vlada prefektore Kjoto povabila predstavnike borilnih veščin z vse Japonske k udeležbi velike predstavitve kot dela proslave ob 1100.

obletnici ustanovitve mesta. V spomin na cesarja Kammuja so tudi prenovili Butokuden (Hiša borilne vrline) in ustanovili prestižno organizacijo Dai Nippon Butokukai (krajše Butokukai). Butokukai je bila državna organizacija, ustvarjena leta 1895 z namenom kontrole borilnih veščin. Namen organizacije je bil promoviranje *buda*, vojaških vrednot in morale ter dvig vojaškega duha (*shiki*) pri Japoncih. Butokukai se je zavezal k vzdrževanju Butokudna, k organizaciji letnega festivala borilnih veščin, tekmovanj v borilnih veščinah, k ohranjanju klasičnih borilnih veščin itd. Šlo je za združenje različnih borilnih šol, ki se je sčasoma razširilo po vsej državi. Prvi Butokukai festival in tekmovanje v borilnih veščinah sta bila organizirana že leta 1895 in potem vsako leto do 1944, ko je organizacijo preprečila vojna. Leta 1947 so Butokukai ukinile zavezniške sile, saj naj bi šlo za zibelko japonskega nacionalizma in militarizma. (Hoare, 2009; Mol, 2001)

Še ena pomembna sprememba obdobja Meiji je bila povečano število izdanih knjig v zvezi z *jujutsujem*. Nekatere knjige so bile tako popularne, da je bilo potrebnih več ponatisov; situacija, ki si je ne bi mogli predstavljati v obdobju Edo, ko so šole skrbno skrivale svoje skrivnosti. S tem ko so tehnike postale dostopne širši javnosti, se je vse več ljudi odločalo za vadbo *jujutsuja*. V tem obdobju je bilo prvič v zgodovini države mogoče videti prikaz *jujutsuja* na mestnih trgih. (Mol, 2001)

3.7 Jigoro Kano in Kodokan Judo

3.7.1 Družinsko ozadje

Jigoro Kano se je rodil leta 1860 v vasi Mikage, ki se nahaja v okrožju Uabara (v bližini današnjega mesta Kobe). To je bil čas, ko se je zmanjševala moč tokugawskega *bakufuja*, ki je leta 1868 prepustil prestol cesarju Meijiju. Družina Kano se je ukvarjala s proizvodnjo in prodajo riževega vina (*sake*). Jigoro Kano je bil eden izmed petih otrok, njegov oče Jirosaku Kano (Mareshiba Shogenji), pa je izhajal iz duhovniške družine Shogenji, ki je vodila šintoistični svetišče. Prednost duhovniške družine je bila v tem, da v času Tokugaw ni spadala v nobenega izmed štirih razredov, saj so bili nad njimi. Z upravljanjem svetišča so ustvarili pomembne osebne vezi s cesarsko družino, saj je bil šintoizem državna religija. Jirosaku se ni posvetil duhovniškemu poklicu, pač pa je potoval po državi, hkrati pa se je ves čas

izobraževal in iskal poklicne izzive. Bil je talent za literaturo, ki jo je v tistih časih predstavljala predvsem kitajska klasika in kaligrafija. Med enim izmed obiskov vasi Mikage ga je družina Kano zaposlila kot družinskega učitelja literature. Jisaku Kano je hitro prepoznal njegov velik talent, zaradi česar ga je tudi posvojil. V tistem času je bila posvojitve običaj, kadar je nekdo želel pripeljati sposobnega človeka v svojo družino. Jirosaku se je tudi poročil z Jisakujevo hčerjo Sadako Kano, ki je kasneje rodila Jigoro Kana. Dogovorjene poroke in posvojitve so bili takrat norma, ki je služila širjenju družinskega družbenega vpliva. Kano in Shogenji sta bili takrat vplivni družini, ki sta preko porok in posvojitve še utrdili svoj položaj. (Hoare, 2009)

Jirosaku se je odpovedal vodstvenemu položaju družine Kano. Tega je po Jisakujevi smrti prepustil njegovemu biološkemu sinu, sam pa je odšel v Edo (Tokio), kjer se je zaposlil pri pomorskem tovornem oddelku *bakufuja* ter sodeloval pri pomembnih projektih modernizacije države. Kljub močnim povezavam s tokugawsko oblastjo je po zamenjavi režima postal pomemben sodelavec Meijijeve cesarske vlade. Sodeloval je pri vidnih projektih trgovstva, gradbeništva, ladjedelstva in tudi grajenja cesarske palače. Ko je umrl leta 1885, je bil glavni tajnik mornarice. Jigorova mati, Sadako Kano, je umrla, ko je bil Jigoro Kano star deset let, zato se je le-ta takrat preselil iz rodne vasi Mikage v Tokio, kjer se je pridružil svojemu očetu. (Hoare, 2009)

Zelo zanimivo je dejstvo, da je Jigoro Kano veliko dosegel že kot mlad moški in to v družbi, ki jo tradicionalno vodijo starejši. Eno razlago za njegove dosežke ponujajo sposobnosti in delovne povezave njegovega očeta. Prihajal je iz zelo premožne družine, ki je imela po očetovi strani zelo tesne povezave s cesarsko družino. Družina Shogenji je premogla konfucijanske učenjake, pesnike in pisatelje, ki so bili zaslužni za Kanov akademski razvoj. Mladi Jigoro Kano je imel torej za seboj bogastvo in veze, kar je nadgradil z visoko izobrazbo in bogatim znanjem angleščine, to pa mu je odprlo vrata do pomembne vloge pri sovođenju Japonske v procesu modernizacije. Poleg tega je bil akademik, ki je ustvaril najhitreje rastočo *jujutsu* šolo na Japonskem. Zaradi vseh teh dejavnikov je bil zelo zgodaj deležen velike publicitete. (Hoare, 2009)

3.7.2 Šolanje in akademska pot

Kano je šolanje začel s sedmimi leti. Kot je bila takrat na Japonskem navada pri primarni izobrazbi, se je začel učiti kaligrafijo in štiri kitajska konfucijanska klasična dela. Po materini smrti se je preselil k očetu v Tokio, kjer je nadaljeval s šolanjem. Pri štirinajstih se je vpisal v šolo Ikuei-gijuku, ki so jo vodili nizozemski in nemški predavatelji. Pouk je potekal izključno v angleščini, ki pa se je je Kano učil že v osnovni šoli, zato s tem ni imel večjih težav. (Hoare, 2009)

Po končani srednji šoli se je vpisal na cesarsko univerzo v Tokiu, kjer je začel študirati književnost. Tudi na univerzi so ga poučevali večinoma tuji predavatelji, vsa predavanja pa so potekala v angleščini. Leta 1881 je diplomiral iz politike in ekonomije. Po diplomi je ostal na univerzi in nadaljeval s študijem filozofije. (Hoare, 2009)

Leta 1883, v času dodatnega leta študija, se je na plemiški šoli Gakushuin odprla nova smer študija in Jigoro Kano se je pri triindvajsetih letih tam zaposlil kot predavatelj politike in ekonomije. Na Gakushuinu je Kano poučeval sinove aristokratov. Šlo je za bogate učence z različnimi sposobnostmi in željami, ki so bili precej indiferentni do izobraževanja. S trdim delom in strogo disciplino je Kano fante spravil v red in omogočil normalno delo na fakulteti. Kmalu je postal tudi uradnik na inštitutu šole in se tako vključil na vsa področja šolskega delovanja. Njegov ugled je hitro rasel in leta 1887 je postal vršilec dolžnosti vodje Gakushuina. Leta 1887 se je začel na Gakushuinu šolati sin cesarja Meijija. Kano je sodeloval pri organizaciji pouka zanj, hkrati pa ga je poučeval pri nekaterih predmetih. Ta deček je kasneje (leta 1912) postal cesar Taisho, Japoncem pa je vladal štirinajst let. (Hoare, 2009)

Kano je fakulteto zapustil leta 1889, po sporu z novim vodjo šole. V času poučevanja je Jigoro Kano zbistril svoje ideje o izobraževanju, katerim se je kasneje popolnoma predal. Poleg tega je v tem času prišel v stik z najvplivnejšimi ljudmi v državi, čeprav lahko trdimo, da je bil vpliv cesarske zveze ves čas prisoten preko očetove biološke družine Shogenji. Kmalu po tem, ko je zapustil fakulteto, se je zaposlil kot vodja edinega japonskega športnega inštituta Tokyo Koto Shihan Gakko. V kratkem obdobju desetih let je bil torej zaposlen ali je študiral na vseh najbolj pomembnih japonskih izobraževalnih ustanovah. (Hoare, 2009)

Dejstvo, da se je Kano posvetil izobraževanju, ni presentljivo, če poznamo družbeno situacijo tistega časa. Japonska je bila grobo prebujena iz več stoletij dolgega fevdalnega spanca in se je bila prisiljena modernizirati z vrtoglavo hitrostjo. Država je bila deležna agresije s strani

Rusov, Američanov in Britancev, Japonci pa so se počasi začeli spogledovati z usodo Kitajcev, ki so si jih kolonialne sile podjarmile v prvi opijskih vojni (1840 – 1842). Zaznali so torej resno zunanjo grožnjo, ki ji je lahko kljubovala samo masovna modernizacija države, pogoj zanjo pa je temeljil izključno na izobraževanju ljudi. Japonci so začeli uvažati tuje strokovnjake vseh vrst, hkrati pa so svoje najboljše študente pošiljali na izobraževanja v tujino. Dve ključni besedni zvezi tega obdobja sta postali *Bunmei Kaika* (»razcvet civilizacije«) in *Fukoku Kyohei* (»bogastvo in vojaška moč«). Kljub temu da je Kano odločno stopal po poti izobrazbe, je vzporedno ves čas skrbel za promocijo borilnih veščin, ter s tem dokazal, da se da združiti moderne in tradicionalne aktivnosti. (Hoare, 2009)

3.7.3 Jigoro Kano in borilne veščine

Jigoro Kano je bil šibke postave, zato je bil v srednji šoli velikokrat deležen trpinčenja s strani nasilnih sošolcev. Želel si je postati močnejši, hkrati pa je začel razmišljati o *jujutsuju*, s pomočjo katerega naj bi bili šibkejši ljudje sposobni premagati močnejše. Odločil se je, da se začne ukvarjati z borilnimi veščinami. Preko očeta je prišel v stik s tremi bivšimi bušiji, ki jih je prosil, naj ga učijo *jujutsuja*. Vsi trije so ga zavrnil, rekoč, da od učenja borilnih veščin ne bo imel nobene koristi. Ko je očetu izrazil svojo željo po učenju *jujutsuja*, mu je le-ta to odsvetoval, saj naj bi šlo za staromodno disciplino in mu dejal, naj se raje posveti kateremu izmed modernih športov. Kljub temu je Kano ocenil, da je dovolj star, da lahko začne sprejemati lastne odločitve in tako je začel po mestu iskati učitelja *jujutsuja*. (Hoare, 2009)

3.7.3.1 Kano in Tenjin Shinyo Ryu

V tem obdobju so se mnogi bivši učitelji *jujutsuja* začeli ukvarjati z osteopatijo (*seikotsu*), zato je Jigoro Kano po osteopatskih klinikah začel iskati ljudi, ki bi poučevali *jujutsu*. Tako je našel Hachinosukeja Fukudo, ki se je ukvarjal z osteopatijo, poleg tega pa je v majhni sobi z desetimi blazinami poučeval Tenjin Shinyo Ryu *jujutsu*. Kano je tako leta 1877 začel trenirati *jujutsu*. (Hoare, 2009)

Fukuda je imel zgolj pet učencev in večkrat se je zgodilo, da je na trening prišel samo Kano, ki je moral vaditi sam. Fukuda je tehniko učil preko *kate*, v drugem delu treninga pa so vadeči

naučeno skušali uporabiti v prosti borbi (*randori*). Tenjin Shinyo Ryu jujutsu, ki ga je Iso Mataemon razvil iz Yoshin Ryuja in Shin no Shinto Ryuja, uporablja predvsem tehniko udarcev in parterno borbo s končnimi prijemi, davljenji in vzvodi. Povezavo med tema dvema segmentoma borbe predstavlja majhno število povsem osnovnih metov. Pomanjkljivost tega stila je Kano dokončno spoznal, ko se je začel učiti Kito Ryu stila, ki je osredotočen predvsem na metanje. (Hoare, 2009)

Fukuda Hachinosuke je umrl leta 1879. Pri njem so v tistem trenutku trenirali učenci, ki so bili v prosti borbi boljši od Jigora Kana, vendar pa je bil v kombinacije *kate* in *randorija* Kano daleč pred vsemi. Zaradi tega je po učiteljevi smrti Kano s strani družine Fukuda prejel rokopise in zvitke (*densho*) z vsemi tehnikami in skrivnostmi, ki jih je Fukuda poučeval. (Hoare, 2009)

Po Fukudini smrti je Kano nekaj časa poizkušal z vodenjem njegovega *dojoja*, vendar še ni imel dovolj znanja in samozaupanja, da bi nadaljeval delo svojega učitelja. Odločil se je, da bo svoj *jujutsu* dvignil na višji nivo, zato se je pridružil skupini, ki jo je vodil Iso Masamoto, učenec ustanovitelja ryuja Isa Mataemona. Masamoto, ki je bil takrat star 60 let, je bil strokovnjak za *kate*, medtem ko zaradi starosti ni več aktivno učil *randorija*, pač pa so mu pri tem pomagali inštruktorji. Kano je že pri Fukudi pridobil bogato znanje *randorija*, zato je kmalu začel Masamotu asistirati pri treningih *randorija*. Kano je v obdobju vadbe pri Masamotu močno izboljšal svoje znanje *kat*, medtem ko pri *randoriju* ni veliko napredoval. Iso Masamoto je umrl leta 1881 in tako je Jigoro Kano že drugič v zelo kratkem obdobju ostal brez učitelja. (Hoare, 2009)

3.7.3.2 Jigoro Kano in Kito Ryu

Preko očeta svojega dobrega univerzitetnega prijatelja je Jigoro Kano prišel v stik z učiteljem Iikubom Tsunetoshijem, ki je poučeval Kito Ryu slog *jujutsuja*. Kljub temu da se je ta stil zelo razlikoval od prejšnjega, je bil Kano odločen, da se ga bo naučil. Kito Ryu je vseboval predvsem tehnike metov (*nage waza*), Tsunetoshi pa je bil pravi mojster *randorija*. Jigoro Kano je začel vaditi pod mentorstvom Iikuba Tsunetoshija leta 1881, po dveh letih pa je s strani svojega učitelja prejel licenco in certifikat mojstrstva njegove borilne veščine (*Menkyo Kaidan*). (Hoare, 2009)

3.7.4 Ustanovitev juda

Z borilnimi veščinami se je Kano začel ukvarjati, da bi se zoperstavil nasilnežem v šoli ter da bi izboljšal svojo fizično pripravljenost. To mu je z vadbo *jujutsuja* kmalu uspelo, njegov naslednji cilj pa je bil razširiti zanimanje ljudi za izobraževanje, še posebej za telesno vzgojo. Na univerzi je opazil, da je veliko študentov zelo šibkih in slabega zdravja, kar bi se po njegovem mnenju dalo popraviti s pomočjo *jujutsuja*. Raziskoval je tudi druge, moderne oblike fizične aktivnosti, kot so veslanje, tek, *baseball*, gimnastika in atletika, vendar pa je imel vsak izmed teh športov kakšno pomanjkljivost kot so cena, dostopnost, dolgočasnost ali pa niso tako celovito učinkovali na človeško telo kot *jujutsu*. Kano je prišel do zaključka, da bi bil nekoliko modificiran *jujutsu* primeren ne samo za razvoj telesa, ampak tudi za kontrolo temperamenta. Ugotovil je tudi, da bi bili lahko taktični in strateški principi *jujutsuja* uporabni tudi v vsakdanjem življenju in da je tovrstna uporaba inteligence pomemben tip intelektualnega treninga. (Hoare, 2009)

Leta 1872 je bil vzpostavljen nov izobraževalni sistem. V novem kurikulumu je bila tudi telesna vzgoja (*taiso*), katere predmetnik so zapolnjevale predvsem gimnastične vaje, uvožene z zahoda. Ta sistem vadbe se je kmalu izkazal za monotonega, največ pripomb nad kurikulumom pa so imeli člani bivšega bojevniškega razreda. V moderne šole so želeli vpeljati borilne veščine, tako kot je bila navada v tradicionalnih šolah v *hanih*. Zaradi njihovih pobud je šolsko ministrstvo uvedlo preiskavo o primernosti borilnih veščin (*jujutsuja* in *kenjutsa*) za šolski sistem. Ob zaključku preiskave so borilnim veščinam pripisali pet koristi in devet slabosti, med katerimi so bile najbolj izpostavljene fizična nevarnost ter vzpodbujanje agresivnosti in nasilja. Zaradi tega je ministrstvo zavrnilo formalno vpeljavo borilnih veščin v šolski sistem, kljub temu pa so dovolili omejeno izvajnje na tistih srednjih šolah, kjer so borilne veščine vadili že prej. V tem času je Jigoro Kano ustanavljal svojo borilno šolo, hkrati pa je bil učitelj na Gakushuinu. Zaradi svojega položaja je bil seznanjen s preiskavo ministrstva, zato je veliko razmišljal o prednostnih in slabostih borilnih veščin. (Hoare, 2009)

Leta 1882 je Kano odprl svoj *dojo*, ki ga je poimenoval Kodokan ter začel poučevati veščino, ki jo je sam imenoval Kodokan Judo.

3.7.4.1 Zakaj »Kodokan Judo«?

Čeprav beseda judo ni nova, Terada Kanemon je svoj slog poimenoval judo že 168 let pred Kanom, pa je bil širši javnosti v času ustanovitve ta izraz neznan. Večina je za opis tovrstnih sistemov uporabljala besede *jujutsu*, *yawara* ali *taijutsu*. Kano je kasneje pojasnil, zakaj ni ostal pri dotedanjem poimenovanju *jujutsuja*. V tem času so Japonci opustili borilne veščine in zelo težko bi jih prepričal, da bi se v času popolne modernizacije države ponovno začeli ukvarjati z nečem tako staromodnim, kot je *jujutsu*. Japonci ob besedi *jujutsu* najprej pomislijo na nevarne tehnike, ki pohabijo nasprotnika. Poleg tega je oblast zaradi spora z bivšim bojevniškim razredom želela očrtniti vse klasične borilne veščine. Svojo veščino je želel predstaviti pod novim imenom predvsem zato, ker so bili njegovi cilji veliko širši kot tisti pri klasičnem *jujutsuju*. Želel je opustiti uporabo besede *jujutsu*, vendar je njegov novi sistem baziral na tehnikah, ki se jih je naučil v *jujutsu* šolah, zato ni želel zavreči cele besede. Obdržal je znak *ju*, ki mu je priključil *do*, že poznan iz koncepta *budo* sistemov². (Kano, 2005)

Poleg borilnih tehnik je za vzhodnjaške borilne veščine značilno, da upoštevajo nekatere tehnične in spiritualne principe. *Jujutsu* in judo uporabljata kitajsko besedo *ju* (»mehkoba, popuščanje«), s pomočjo katere označujeta nekatere svoje bistvene principe. Vendar pa besede *ju* v tem primeru ne smemo prevajati dobesedno, kot lahko pogosto zasledimo v literaturi. Aksiom *ju* se pojavi v klasični kitajski filozofiji, v kateri ga predstavi Chang-liang. V svojem delu San Lue (12. stoletje) je zapisal: »*Ju yoku go o sei suru*,« kar pomeni: »Popuščanje prevlada nad upiranjem.« Kasneje so Japonci začeli aksiom tolmačiti kot »V popuščanju je moč.« *Jujutsu* bi lahko torej prevedli kot »veščina popuščanja«, judo pa »pot popuščanja«, vendar pa niti ta prevod ni povsem ustrezen. (Draeger, 2007a; Hoare, 2009; Mol, 2001) Buyens (2008b) opozarja, da je v začetni fazi popuščanje lahko učinkovito za preusmerjanje napada, vendar pa mu mora obvezno slediti dovolj velika uporaba moči, če želimo premagati nasprotnika. Če nas nekdo v borbi poriva, se mu ne upremo, vendar s potegom delujemo v smeri delovanja njegove sile. Delovanje s silo namesto proti sili napadalca bo napadalcu razbilo ravnotežje, takrat pa ga lahko spravimo na tla.

Judo se pogosto direktno prevaja kot »mehka pot« ali »mehka borilna veščina«. Vendar pa ta izraz ni povsem ustrezen, saj je judo sam po sebi daleč od mehke veščine. Vsem, ki se

² Bolj podrobna razlaga *buda* in *doja* je v poglavju Razvoj borilnih veščin na Japonskem.

ukvarjajo s tovrstnimi borilnimi veščinami, je jasno, da se je močnejšemu nasprotniku, ki izvede pravilen prijem, praktično nemogoče upreti. Že Jigoro Kano pa je zapisal, da je *Ju* obrambni koncept, ki pa v nekaterih situacijah, ko je nasprotnik že izvedel akcijo, ne more veljati. Kljub temu pa se je ideja o mehki borilni veščini in metodah, s pomočjo katerih lahko šibkejši borec premaga močnejšega, pri ljudeh hitro prijela in pomagala k širjenju juda po vsem svetu. (Hoare, 2009; Kano, 2005)

Zaradi besede judo je Jigoro prostor, v katerem je učil, poimenoval Kodokan («zgradba poti»). S tem je želel pojasniti, da ne uči zgolj borilnih veščin. Želel je poudariti, da je *do* («pot») temelj njegovega sistema in da so tehnike praktična aplikacija *doja*. *Jutsu* («veščina») je torej zgolj posledica *doja*, nikakor pa ni osrednji predmet njegovega sistema. (Kano, 2005)

3.7.4.2 Razdelitev judo tehnik

Za tehnično bazo svojega novega sistema je Jigoro Kano uporabil tehnike, ki se jih je naučil v Tenjin Shinyo Ryuju in Kito Ryuju. Spoznal je, da so številne tehnike na pragu izumrtja, saj v novonastali družbeni strukturi ni bilo več bojevniškega razreda, ki bi mu te tehnike lahko koristile. Prilagodil je sistem treninga, tako da je judo postal bolj varen, učinkovit in relevanten za moderno družbo. Hkrati je ohranil tehnike, ki so jih klasični bojevniki razvijali več stoletij, ter začel njihovo znanje širiti na nove generacije. (Ohlenkamp, 2006)

Kano je svoj sistem zgradil okrog treh glavnih tehničnih segmentov, ti so: tehnike metov (*nage waza*), parterne tehnike (*katame waza*) in tehnike udarcev (*ate mi waza*). Tehnike metov je dalje razdelil na stoječe mete (*tachi waza*) in telesne mete (*sutemi waza*). Stoječi meti vsebujejo ročne mete (*te waza*), bočne mete (*koshi waza*) in nožne mete (*ashi waza*). Telesni meti pa se delijo na telesne mete naprej (*ma sutemi waza*) in telesne mete vstran (*yoko sutemi waza*). Parterne tehnike je razdelil na končne prijeme (*osae komi waza*), davljenja (*shime waza*) in vzvode (*kansetsu waza*). Tehnike udarcev so vsebovale udarce z roko (*ude ate waza*) in udarce z nogo (*ashi ate waza*). (Ohlenkamp, 2006)

V judo je bila sicer vključena tudi večina nevarnih tehnik Tenjin Shinyo Ryuja in Kito Ryuja, vendar je te tehnike Kano hitro identificiral in njihovo uporabo omejil izključno na vadbo *kate*. Preostale relativno varne tehnike je vključil tudi v *randori* (prosto borbo), ki so ga lahko vadeči varno prakticirali tudi z maksimalno uporabo sile. To je bila ogromna inovacija v

treningu borilnih veščin, ki je močno izboljšala položaj juda v primerjavi s tradicionalnimi borilnimi veščinami. (Oklenhamp, 2006)

3.7.4.3 Vpliv drugih *jujutsu* stilov na judo

Čeprav večina avtorjev navaja, da je Jigoro Kano judo razvil iz Tenjin Shinyo Ryuja in Kito Ryuja, v katerih se je tudi sam naučil osnov *jujutsuja*, pa Cunningham (1996) opozarja, da vpliv nekaterih drugih *jujutsu ryujev* na tehnično bazo juda ni zanemarljiv. Kano je imel izjemno sposobnost identificiranja tistih elementov in principov, ki so določeno tehniko, *kato* ali stil naredili uspešnega. Zelo hitro je dojel bistvo drugih *jujutsu* šol, hkrati pa je znal svoje znanje izjemno hitro in učinkovito prenesti na učence. Njegovo genialnost so prepoznali tudi vodje preostalih *jujutsu* šol, ki so v časih, ko so njihovi stili začeli izumirati, skrivnosti svojih *ryujev* v želji po ohranitvi vsaj določenih delov svojih tradicij razodeli Kanu. V zameno za izdane skrivnosti pa je Kano tiste dele, ki so se mu zdeli uporabni, vključil v kurikulum znotraj svoje šole. Mnogi izmed teh mojstrov so se kasneje tudi pridružili Jigoru Kanu in mu pomagali pri razvijanju in širjenju juda, na ta način pa so lahko bistveno vplivali na samo strukturo juda. *Jujutsu* šole, ki naj bi imele poleg Tenjin Shinyo Ryuja in Kito Ryuja velik vpliv na Kodokan Judo, so: Yoshin Ryu, Takenouchi Ryu, Jikishin Ryu, Sekiguchi Ryu, Miura Ryu, Fusen Ryu, Seigo Ryu, Yagyū Shingan Ryu in še nekatere druge šole. Vendar pa se je treba zavedati, da so to znanstveno nepreverjene informacije, do katerih je Cunningham prišel preko ustnega izročila, zato ti podatki niso povsem zanesljivi. (Cunningham, 1996)

3.7.5 Širitev juda po državi

Jigoro Kano je *dojo* odprl v majhnem prostoru, ki je pripadal budističnemu templju Eisho v predelu Tokia, ki se je takrat imenoval Shitaja. Začel je na dvanajstih blazinah, poučeval pa je manj kot deset učencev. Pri vodenju mu je na začetku pomagal tudi Iikubo Tsunetoshi (Kanov učitelj Kito Ryuja), ki je redno učil *kato* in *randori*. V prvih letih Kano ni bil pretirano uspešen, saj je beležil 50 odstotni osip učencev. Leta 1883 se je preselil v nekoliko večji *dojo* *Kobunkan*, kljub temu pa je imel še vedno težave s privabljanjem in ohranjanjem učencev. Med letoma 1882 in 1884 se je v njegov *dojo* včlanilo dvajset učencev, od tega se jih je deset kmalu tudi izpisalo. (Hoare, 2009)

Leta 1886 je bil Kanov prijatelj, vikont Shojiro Shinagawa, izbran za japonskega ambasadorja v Nemčiji. Shinagawa je Kano prosil, če bi lahko med njegovo odsotnostjo pazil na njegovo rezidenco Fujimi-cho v Tokiu. To je bilo ogromno posestvo, kamor se je Kano preselil s svojimi učenci. Znotraj te hiše je Kano postavil *dojo*, ki je bil sestavljen iz štiridesetih blazin. V treh letih, kolikor jih je preživel v Fujimi-choju, je število učencev juda poskočilo na 605. Ni dvoma, da sta velikost telovadnice in elitna lokacija naredili svoje. (Hoare, 2009)

Po Shinagawini vrnitvi se je Kano še nekaj časa selil iz *dojoja* v *dojo*. Leta 1893 je kupil veliko hišo v Tokiu, kjer je postavil *dojo*, v katerem je bilo sto blazin, kar je omogočilo treniranje še večjemu številu ljudi. V tem času se je zaradi propadanja tradicionalnega *jujutsuja* konkurenca že močno zmanjšala, poleg tega pa je zmaga v vojni proti Rusiji dodatno dvignila japonsko samozavest in mnogi mladi Japonci so želeli trenirati moderni *jujutsu*, imenovan Kodokan judo. Številke so začele strmo naraščati in Kodokan je postal neustavljiv. (Hoare, 2009)

Hkrati s treningi v glavnem *dojoju* pa se je judo začel širiti tudi po srednjih šolah in univerzah, ki so judo uvrščale v svoj kurikulum. Že leta 1887 so judo trenirali v skoraj 30 pomembnih izobraževalnih ustanovah po vsej Japonski. Kamorkoli je prišel Kano s svojimi učenci, je zanimanje za judo bliskovito naraslo, tako pa se je judo hitro razširil po vseh delih države. S tem ko je bil judo leta 1911 uradno uvrščen v kurikulum vseh japonskih srednjih šol, je pridobil kritično maso, o kateri so podporniki ostalih borilnih veščin in drugih športov lahko samo sanjali. Seveda do tega ni prišlo po naključju; s pomembnim položajem, ki ga je imel Jigoro Kano v šolstvu, je namreč lahko bistveno vplival na sprejetje nove šolske zakonodaje. (Hoare, 2009)

3.7.5.1 Rivalstvo med Kodokan Judom in klasičnim *jujutsujem*

Leta 1895 je bilo ustanovljeno združenje borilnih šol Dai Nippon Butokukai, ki so se mu med drugim priključile tudi klasične *jujutsu* šole, ki so bile sicer takrat že v zatonu. Butokukai je bil ustanovljen v času Kitajsko-japonske vojne, saj je vlada želela razširiti vojaški duh po vsej državi. Želeli so združiti in standardizirati vse borilne veščine, ki bi se jih lahko učili vsi Japonci. Kmalu je prišlo do rivalstva med Kodokanom, ki je predstavljal samo eno borilno veščino, in Butokukajem, ki je predstavljal združene tradicionalne *jujutsu* šole. Kodokan je

sčasoma razvil svoje članstvo pretežno na vzhodnem delu Japonske, Butokukai pa na zahodnem. (Mol, 2001)

Ustanovitev Butokukaija je predstavljala oviro za Kodokan, ki je leta 1895 praznoval svojo trinajsto obletnico nastanka. Organizaciji sta promovirali podobne veščine, njihuni cilji pa so bili različni. Kano je judo predstavljal kot obliko moralne in telesne vzgoje ter kot borilno veščino, iz katere so bile izvzete vse nevarne tehnike. Butokukai pa je bila bolj borilno usmerjena organizacija, ki je ohranjala tudi nevarne tehnike *jujutsuja* in je razvijala japonski militantni duh. Kljub različnim ciljem pa je bil tudi Kodokan Judo že od vsega začetka vključen v organizacijo Butokukai. V začetnem obdobju so oblasti in tudi ljudje gledali na Kodokan Judo kot na eno izmed *jujutsu* šol in ga še niso dojemali kot samostojno organizacijo, četudi je ta kasneje prerasla Butokukai. Do leta 1897 je Kodokan Judo postal zelo znana organizacija in največji tekmeec tradicionalnim *jujutsu* šolam, ki so bile del Butokukaija. (Mol, 2001)

Leta 1898 je Jigoro Kano postal vodja Butokukaijevega odbora za tekmovalna pravila *jujutsuja*, ki so bila prvič sprejeta leta 1899. Ravno ta pravila pa so vplivala na to, da je Butokukai prevzel Kodokanove tehnične smernice in borbene orientacije. Sčasoma je judo zavzel večji del kurikuluma Butokukaijevih šol, medtem ko so klasični *jujutsu* stili postopoma začeli izginjati. (Hoare, 2009)

3.7.6 Judo postane šport

Judo je bil do leta 1911 vpeljan v večino japonskih izobraževalnih ustanov kot oblika telesne vzgoje, kmalu pa je razvil tudi tekmovalni športni element, ki je močno pripomogel k popularizaciji juda kot modernega sistema športne vzgoje po vsem svetu.

Treba se je zavedati, da je šport kot koncept na Japonskem v tistem obdobju komajda obstajal, predvsem pa so ga dojemali drugače kot v Evropi. Življenje je bilo takrat zelo resno in Kano je moral najti dober razlog, da ne bi ljudje juda dojeli kot neresno postransko dejavnost. Še danes je judo kot šport na Japonskem vezan na šole in univerze, ne pa na klube, kot je to praksa v zahodnem svetu. Ko posameznik svoje izobraževanje zaključi, ponavadi pride na vrsto služba, poroka in skrb za družino. Športno udejstvovanje se razen v izjemnih primerih s končanim izobraževanjem zaključi. (Hoare, 2009)

3.7.6.1 Pravila *randorija*

Judo je preživel prvih osemnajst let brez kakršnih koli zapisanih tekmovalnih pravil. V tem času so tekmovanja že potekala, vendar pa so pravila prilagajali glede na okoliščine posameznega dvoboja. Kljub temu da napisana pravila niso obstajala, pa je Kodokan že od začetka uporabljal *randori* kot pomembno obliko treninga. Tako so se oblikovala nenapisana pravila, nekakšen prototip pravil, ki so se kasneje uveljavila. Tradicionalni *jujutsu* je bil namenjen prevladi nad nasprotnikom v realni borbeni situaciji, zato pravila v *jujutsuju* niso bila potrebna. Ena izmed bistvenih razlik med judom in klasičnim *jujutsujem* so torej borbena pravila in judo *randori*. Tudi v klasičnem *jujutsuju* so sicer obstajale surove oblike *randorija*, vendar pa je Kano razvil pravila, ki so omogočala relativno varno prosto borbo (*randori*). Ravno zadovoljstvo, ki je izhajalo iz intenzivne borbe, ki ni bila nevarna za udeleženca, je ljudi navdušilo za judo. Kodokan judo *randori* se je hitro uveljavil kot zadovoljujoča oblika tekmovalne vadbe – športa. (Hoare, 2009)

Zanimivo je, da je bil kljub temu, da je Kano ves čas vzpodbujal uporabo pravil, na koncu Butokukai tisti, ki je objavil prva pravila, namenjena tekmovanjem med različnimi *jujutsu* šolami, ki so bila organizirana vsako leto. To se je zgodilo leta 1899. Kljub temu da so različne šole poudarjale različne segmente *jujutsuja*, pa Butokukai ni želel različnih tekmovalnih različic, zato so se odločili za standardizirana pravila. Sprejeta pravila so v večini izhajala iz nenapisanih pravil, ki so jih na treningih in tekmovanjih upoštevali v Kodokanu. Ta pravila je razvil Jigoro Kano, ki je bil znotraj Butokukaija tudi vodja odbora, ki je prva pravila sprejel. To naredi dejstvo, da je Butokukai pravila sprejel pred Kodokanom, lažje razumljivo. Po Kanovi zaslugi se je torej *jujutsu*, ki je prej veljal za večščino, v kateri pravila ne obstajajo, začel približevati judu. (Hoare, 2009)

Že eno leto po sprejetju standardiziranih pravil *jujutsuja* je Kodokan tudi uradno prevzel Butokukaijeva pravila in jih vnesel v judo. Od trinajstih pravil jih je deset ostalo identičnih, tri pa so doživela manjše spremembe. Pravila, ki jih danes poznamo v tekmovalnem judu, so zelo podobna tistim, ki jih je Butokukai postavil leta 1899. Prva pravila so omogočala zmago nad nasprotnikom z metom ali s parternimi tehnikami. Za zmago sta bila potrebna dva *ippona*, ki ju je tekmovalec lahko osvojil na naslednje načine:

1. Z metom (*nage waza*) nasprotnika na hrbet

2. S končnim prijemom (*osae komi waza*)
3. Z vzvodom (*kansetsu waza*)
4. Z davljenjem (*shime waza*)

Vzvodi na prste in gležnje so bili prepovedani. Prav tako v borbi ni bila dovoljena uporaba udarcev, ki so bili v klasičnem *jujutsuju* sicer najbolj uporabljan segment borbe. Jigoro Kano namreč ni želel uporabljati nevarnih tehnik, poleg tega pa udarci niso bili v skladu z njegovim idealom telesne vzgoje. Meti so morali biti izvedeni tako, da je tekmovalec padel hrbet, saj je na ta način Kano želel zmanjšati možnosti za nastanek poškodb hrbtenice.

V naslednjih letih so se Kodokanova pravila še velikokrat spremenila. Do druge svetovne vojne so s pravili juda upravljali izključno Japonci, po vojni pa se je povečal tudi zahodnjaški vpliv na judo in njegova pravila. Sčasoma so bili iz juda odpravljeni vsi vzvodi (razen vzvoda na komolec), pojavila so se bolj stroga pravila za prehod iz borbe stoje v parterno borbo, prepovedane so bile vse tehnike, ki bi lahko povzročile poškodbe vratu ali hrbtenice, prepovedali so prijemanje nasprotnikovega obraza, genitalij itd. Po drugi svetovni vojni so se pojavile tudi težinske kategorije. (Hoare, 2009)

Prve spremembe pravil so bile vezane predvsem na varnost tekmovalcev, kasneje pa so bile spremembe pravil namenjene popularizaciji in internacionalizaciji. Pravila juda se še danes spreminjajo, saj vodilni pri Mednarodni judo zvezi (IJF) ves čas iščejo nove načine, na katere bi šport bolj približali gledalcem.

3.7.6.2 Prva tekmovanja

Razvoj *randorija* kot oblike vadbe je kmalu ponudil varen način za primerjavo tehničnega znanja, fizičnih sposobnosti in borbene duha vadečih. Pojavila so se tekmovanja (*shiai*), judo pa se je iz borilne veščine razvil v šport. (Ohlenkamp, 2006)

Tekmovanja v judu so se začela odvijati že leta 1884. Kodokan je ob različnih priložnostih organiziral tekmovanja, na katerih so se v *randoriju* pomerili njegovi člani. Ta tekmovanja so bila organizirana z namenom preveriti sposobnosti učencev in jih opogumiti ter vzpodbuditi za nadaljni trening. Vse dvoboje je na začetku sodil Kano, pravila pa je sprti prilagajal znanju in sposobnostim tistih dveh, ki sta se borila. Približno sočasno sta se začeli odvijati dve tekmovanji. Prvo se imenuje *Tsuki –nami shobu* (»mesečno tekmovanje«), odvijalo pa se je

vsako prvo nedeljo v mesecu. Drugo tekmovanje, ki se imenuje *Kohaku-shobu* (»tekmovanje rdeče in bele ekipe«), pa se je odvijalo dvakrat letno. Vse učence so razdelili v dve ekipi, glede na znanje in sposobnosti. Znotraj ekipe pa so se tekmovalci borili po sistemu »zmagovalec ostane na blazini«. Obe tekmovanji v nekoliko spremenjenih okoliščinah potekata še danes. Od leta 1900 naprej so vsa tekmovanja v judu potekala po standardiziranih pravilih. (Hoare, 2009)

Leta 1885 je bilo organizirano prvo prvenstvo tokijske policije v borilnih veščinah. Prvenstva se je udeležila tudi ekipa Kodokana, ki se je pomerila z ekipo Totsuka Yoshin Ryuja. O tem tekmovanju krožijo različni podatki, uradno poročilo pa ne obstaja. Nekateri viri, ki so bili bližje Yoshin Ryuju in klasičnemu *jujutsuju*, poročajo o zmagi Yoshin Ryuja, vendar pa med bolj nevtralnimi zgodovinarji prevladuje mnenje, da so na tekmovanju zmagali predstavniki Kodokana. Njihove navedbe potrjujejo tudi podatki, saj se je kmalu po tem tekmovanju Kodokanu članstvo močno povečalo. Torej gre tudi v tej zmagi iskati pomemben razlog za večjo priljubljenost juda od klasičnega *jujutsuja*. (Hoare, 2009; Ohlenkamp 2006)

Po letu 1895 je tudi Butokukai začel organizirati vsakoletna tekmovanja pod imenom *Dai enbu-kai*. Ta tekmovanja so od leta 1899 potekala po standardiziranih pravilih, udeleževali pa so se jih tudi učenci Kodokana. (Hoare, 2009)

Ko se je judo začel širiti po Japonski, so se tudi tekmovanja, ki so potekala po standardiziranih pravilih juda, začela odvijati po vsej državi. Že kmalu po tem, ko je bil judo sprejet v kurikulum prvih šol, so se začela odvijati tudi šolska in univerzitetna tekmovanja v judu. Zelo zgodaj so postala priljubljena tudi meduniverzitetna tekmovanja.

Leta 1930 je bilo prvič organizirano tudi vsejaponsko prvenstvo v judu, ki poteka še danes. Na prvem prvenstvu so bili tekmovalci razdeljeni v dve skupini glede na znanje, znotraj vsake skupine pa so bili še dodatno ločeni glede na leto rojstva. Skupaj je bilo osem kategorij. (Hoare, 2009)

Kljub izjemni popularnosti tekmovanj in dejstvu, da so postale klasične borilne veščine v moderni družbi popolnoma nerelevantne, pa je judo vseeno ohranil določen del *bujutsuja*. Še danes namreč veliko ljudi judo dojema kot borilno veščino s poudarkom na samoobrambi ali na vadbi *kate*. (Ohlenkamp, 2006)

3.7.7 Razlogi za razcvet juda

Patriotska vnema, ki se je razširila po uspešno zaključeni Kitajsko-japonski vojni (1894 – 1895), je močno dvignila članstvo Kodokana, kar je povečalo število tekmovanj v judu po vsej državi. Kljub povojnemu navdušenju za borilne veščine pa preživeli klasični *jujutsu* stili od tega niso imeli skoraj nič koristi. Razlog verjetno tiči v tem, da je bil Kano edini, ki je znal izkoristiti razpoloženje ljudi v teh promodernizacijskih razmerah. Kano je znal identificirati prednosti *jujutsuja* in njegove slabosti, ki jih je bilo treba spremeniti. Zato je spremenil ime (ustvaril je novo znamko), opisal judo kot obliko telesne vzgoje, ki je bila sama po sebi uvožen zahodni koncept, obdržal pa je nekatere vrednote, ki so bile v skladu s cesarsko odredbo o izobraževanju oziroma njenim konceptom moralnega in intelektualnega izobraževanja. (Hoare, 2009)

Kano ni bil samo relativno premožen pedagog, ampak tudi birokrat. Leta 1884 je postal *Soninkan* (uradnik, zaposlen s cesarko odobritvijo), leta 1916 pa še *Kotokan Itto* (višji uradnik prvega razreda). Imel je dobre povezave v politiki in gospodarstvu (leta 1891 je postal tudi svetovalec ministra za šolstvo), s katerimi je lahko preskočil vse birokratske prepreke, na katere je naletel Kodokan. Ministrstvo je večkrat izvedlo različne nenapovedane inšpekcije in preiskave v šolah borilnih veščin, s katerimi pa je bil Kano seznanjen in se je lahko nanje ustrezno pripravil. Po drugi strani so tovrstne inšpekcije močno omejevale delovanje klasičnih *jujutsu* šol (Hoare, 2009)

Za vzpon juda pa je bila še bolj pomembna njegova tekmovalna plat. Kano je že zelo zgodaj oblikoval sklop borilnih pravil, ki so se takoj prijela. Njegovi učenci so kmalu vzljubili judo kot tekmovalno obliko. Na ta način je Kano posejal seme za prvi azijski olimpijski šport. (Hoare, 2009)

Še en razlog za priljubljenost juda pa je japonski kolektivni ponos na lastno zgodovino in tradicijo. Odprtje države, v kar je bila prisiljena s strani zahodnih držav, je bil za japonski ponos velik udarec. Uspeh v vojnah s Kitajsko in Rusijo je rane Japoncev nekoliko zacelil, vendar pa je kljub kolektivnemu odobravanju modernizacije obstajalo tiho prepričanje, da je Japonska najboljša. Opustitev ali oživljanje klasičnega *jujutsuja* ni bila prava pot, pač pa je bila to njegova posodobitev. (Hoare, 2009)

Čeprav so mnogi Japonci prepričani, da *jujutsu* ni izumrl, saj se preko juda razvija še danes, pa se vsi s to trditvijo ne strinjajo. Jigoro Kano pravi, da se je tradicionalni *jujutsu*

preoblikoval v judo, zato se je z nastankom juda *jujutsu* nehal razvijati. (Kano, 2005) Kljub vsemu pa ne moremo zanikati, da tehnike, s pomočjo katerih danes tekmovalci osvajajo kolajne na največjih tekmovanjih v judu, izvirajo z bojišč fevdalne Japonske. Olimpijski judo je potemtakem zapuščina aristokratskega bojvniškega razreda fevdalne Japonske.

4 Sklep

Na Japonskem se je razvilo socio-kulturno okolje, v katerem je bil bojevniški razred več stoletij v samem družbenem vrhu. Privilegiran položaj bojevnikov je vodil v tako podrobno izpopolnjevanje borilne kulture, kot ga niso poznali v nobeni drugi državi.

Po stoletjih neprestanih vojn je leta 1600 nastopilo dolgo obdobje tokugawskega miru. V tem obdobju je bojevniški razred izgubil svoje primarne zadolžitve in postal neproduktiven del družbe. Kasneje, v obdobju Meiji, je prišlo do procesa modernizacije države. Eden izmed prvih ukrepov, ki so delovali v tej smeri, je bil razpustitev bojevniškega razreda in vpeljava moderne naborniške vojske.

Bojevniki so zaradi nagona po preživetju zasnovali različne metode treninga *bujutsuja* (klasičnih borilnih veščin). Od poznega dvanajstega stoletja naprej pa so rezultate svojih spoznanj sistematizirali in jih potrdili z ustanovitvijo borilnih šol (*bujutsu ryu*). Na začetku so uporabo različnih orožij in strateške ter taktične elemente boja poučevali kot del celovitih borilnih sistemov (*sogo bujutsu*). Najstarejši znani formalni tradiciji borilnih veščin sta Kashima Shinto Ryu in Katori Shinto Ryu, ki sta bili ustanovljeni okrog leta 1450. Od sredine obdobja Muromachi naprej pa so se *ryuji* postopoma začeli specializirati za določen sistem ali orožje, zlasti za lok, kopje, meč, *grappling* in konjeništvu. Tako so nastali *kenjutsu*, *kyujutsu*, *sojutsu*, *jujutsu* in druge vrste *ryujev*.

Za nastanek juda so bili bistvenega pomena sistemi *yoroi kumiuchi*, ki so jih bojevniki uporabljali v zaključni fazi boja ali če so ostali brez orožja. Te sisteme so v obdobju miru nekoliko prilagodili novim družbenim okoliščinam in tako je nastal *jujutsu*.

Hkrati z bojevniškim razredom so začele izumirati tudi klasične borilne veščine. Ker pa je preživetje bit *bujutsuja*, ki je na pomembnem mestu v japonskem kolektivnem narodnem ponosu in kulturi, le-ta ni izumrl, pač pa se je preoblikoval v spiritualno usmerjene estetske sisteme. Iz *bujutsuja* je nastal *budo*. Ti sistemi niso bili več namenjeni klasičnim bojevnikom, pač pa so postali sredstvo izobraževanja in razvoja japonske družbe kot celote. Prvi *budo* sistemi so se razvili v prvi polovici sedemnajstega stoletja. Indikator preoblikovanja *bujutsuja* v *budo* je bila nominalna sprememba ideograma *jutsu*, »umetnost, veščina, tehnika« v besedi *bujutsu* v *do*, »pot«. Klasični *budo ryu* se je prvič pojavil s preoblikovanjem *kenjutsuja* v

kendo v prvi polovici sedemnajstega stoletja. Preobrazbi so hitro sledili tudi drugi *ryuji* in tako je iz *iaijutsuja* nastal *iaido*, *kyujutsuja* *kyudo*, iz *jujutsusa* pa *judo*.

Do konca obdobja Edo se je razvilo vsaj 179 šol *jujutsuja*, verjetno pa je bila ta številka še precej višja. Šole so dajale poudarek različnim segmentom *jujutsuja* in na podlagi kurikulumov posameznih *ryujev* in zapisov o njihovem nastanku lahko vsako izmed šol razvrstimo v skladu z linijo, kateri pripada. Glavne tri *jujutsu* šole, iz katerih se je razvilo največ podružničnih šol, so Takenouchi Ryu, Yoshin Ryu in Fukuno Ryu. Ogromno število *jujutsu ryujev* lahko najde svoje korenine v eni izmed teh treh šol, zato lahko rečemo, da so ti trije *ryuji* bistveno vplivali na oblikovanje glavnih treh *jujutsu* linij (struj). Bistven vpliv na nastanek juda sta imela dva *jujutsu ryuja*, v katerih se je borilnih veščin naučil ustanovitelj juda Jigoro Kano. To sta Tenjin Shinyo Ryo (iz struje Yoshin ryu) in Kito Ryu (iz struje Fukuno ryu).

Jigoro Kano je združil nekatere bistvene elemente omenjenih slogov, ki se ju je učil v mladosti, novonastali sistem pa je poimenoval Kodokan Judo. Iz Kito Ryuja je vpeljal predvsem tehnike metov, iz Tenjin Shinyo Ryuja pa parterne tehnike in tehnike udarcev. Identificiral je vse nevarne tehnike, njihovo vadbo pa je omejil izključno na trening *kate*. Tehnike, ki jih je bilo mogoče izvajati brez nevarnosti za vadečega, pa je vključil v nov sistem *randori* vadbe (prosta borba), kjer sta lahko vadeča uporabljala vso svojo moč. Kano je razvil pravila borbe, ki so omogočala relativno varen *randori*. Znotraj svojega sistema je Kano torej uspešno ohranil tradicionalne *jujutsu* tehnike, vendar pa se je obenem ogradil od tradicionalnih metod treninga. Ravno zadovoljstvo, ki je izhajalo iz intenzivne borbe, ki ni bila nevarna za udeleženca, je ljudi navdušilo za judo. Razvoj *randorija* kot oblike vadbe je kmalu ponudil varen način za primerjavo tehničnega znanja, fizičnih sposobnosti in borbenega duha vadečih. Pojavila so se tekmovanja (*shiai*), judo pa se je iz borilne veščine razvil v šport. Prva tekmovanja, ki so potekala po standardiziranih pravilih, so se pojavila leta 1900, trideset let pozneje pa je bilo organizirano prvo vsejaponsko prvenstvo.

Vsi zastavljeni cilji iz uvodnega dela so bili uspešno realizirani. Glede na zelo omejeno literaturo v slovenskem jeziku na to temo mislim, da bo diplomsko delo prišlo prav vsem, ki jih ta problem zanima. Predvsem upam, da ga bodo znali izkoristiti trenerji in športni pedagogi, saj so oni tisti, ki lahko svoje znanje prenesejo na otroke in njihove starše.

5 Viri

- Armstrong, H. B. (1995). *The Koryu Bujutsu Experience*. V D. Skoss (ur.), *Koryu Bujutsu: classical warrior traditions of Japan*. New Jersey: Koryu Books. (str. 19-37)
- Buyens, G. (2008a). *Hontai Yoshin-ryu Jujutsu Part 1*. Pridobljeno 20.3.2013 iz <http://www.koryu.com/library/gbuyens1.html>
- Buyens, G. (2008b). *Hontai Yoshin-ryu Jujutsu Part 2*. Pridobljeno 20.3.2013 iz <http://www.koryu.com/library/gbuyens2.html>
- Cunningham, S. R. (1996). *A Brief Look at »Root Arts« of Judo*. Pridobljeno 20.3.2013 iz <http://www.sp.uconn.edu/~yian/roots.htm>
- Collcut, M., Jansen, M. in Kumakura, I. (1988). *Cultural Atlas of Japan*. Oxford: Phaidon Press Ltd.
- Draeger, D. F. (2007a). *Classical Budo (The Martial Arts and Ways of Japan, v. 2)*. Boston: Shambhala Publications, Inc.
- Draeger, D. F. (2007b). *Classical Bujutsu (The Martial Arts and Ways of Japan, v. 1)*. Boston: Shambhala Publications, Inc.
- Grappling* (2013). Wikipedia, the Free Encyclopedia. Pridobljeno iz <http://en.wikipedia.org/wiki/Grappling>
- Henshall, K. G. (2012). *A History of Japan: From Stone Age To Superpower*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Hoare, S. (2008). *A History of Judo*. London: Yamagai Books.
- Ilc I., Mlakar, B. (2009). *Predlogi za zapisovanje in pregibanje besed iz japonskega jezika*. Azijske in afriške študije, 13(2), 3-14.
- Kano, J. (2005). *Mind Over Muscle: Writings from the Founder of Judo*. Tokyo: Kodansha International Ltd.
- Lowry, D. (1995). *Bu, Ken, Ju*. Pridobljeno 20.3.2013 iz <http://www.koryu.com/library/dlowry8.html>
- Mol, S. (2001). *Classical Fighting Arts of Japan: A Complete Guide to Koryu Jujutsu*. Tokyo: Kodansha International Ltd.
- Muromoto, W. (1997). *What is Ryu?*. Furyu, 8. Pridobljeno 15. 1. 2013 iz <http://www.koryu.com/library/wmuromoto3.html>
- Ohlenkamp, D. (2006). *Judo Unleashed*. New York: McGraw-Hill.
- Skoss, D. (1999). *The Meaning of Martial Arts: Some Reflections Along the Way*. Warriors and Sages: Essays on the Martial Way. Pridobljeno 20.3.2013 iz <http://www.koryu.com/library/dskoss6.html>
- Skoss, D. (ur.) (2003). *Koryu Bujutsu: classical warrior traditions of Japan*. New Jersey: Koryu Books.

- Skoss, D. (2011). *A Koryu Primer*. Pridobljeno 20.3.2013 iz <http://www.koryu.com/koryu.html>
- Skoss, M. (1993). *Classical Martial Arts & Ways: Who, What, When...?*. Aiki News 97. Pridobljeno 20. 3. 2013 iz <http://www.aikidojournal.com/article?articleID=4>
- Skoss, M. (1994). *A bit of Background*. Aikido Journal, 100. Pridobljeno 15. 1. 2013 iz <http://www.koryu.com/library/mskoss2.html>
- Skoss, M. (1995a). *Jujutsu and Taijutsu: Some Background Information on Warrior Close Combat Systems*. Aikido Journal, 103. Pridobljeno 15. 1. 2013 z <http://www.koryu.com/library/mskoss8.html>
- Skoss, M. (1995b). Tenjin Shinyo-ryu Jujutsu. V D. Skoss (ur.), *Koryu Bujutsu: classical warrior traditions of Japan*. New Jersey: Koryu Books. (str. 121-141)
- Storry, R. (1978). *The Way of the Samurai*. London: Orbis Publishing Limited.
- Turnbull, S. (1989). *Samurai walords: The Book of the Daimyo*. London: Guild Publishing.